

Hörgársveit

Endurskoðun aðalskipulags 2024-2044

GREINARGERÐ TILLAGA

9.MAÍ 2026

BR. 16.7.2026

BR. 3.9.2026

BR. 2.10.2026

Aðalskipulag Hörgársveitar 2024-2044 sem hefur verið auglýst skv. 31. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 m. s. br. og hlotið meðferð í samræmi við 32. gr. sömu laga var samþykkt af sveitarstjórn

þann_____

_____

F.h. Hörgársveitar

Aðalskipulag Hörgársveitar 2024-2044 var staðfest af Skipulagsstofnun

þann _____ í samræmi við 32. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 m. s. br.

_____

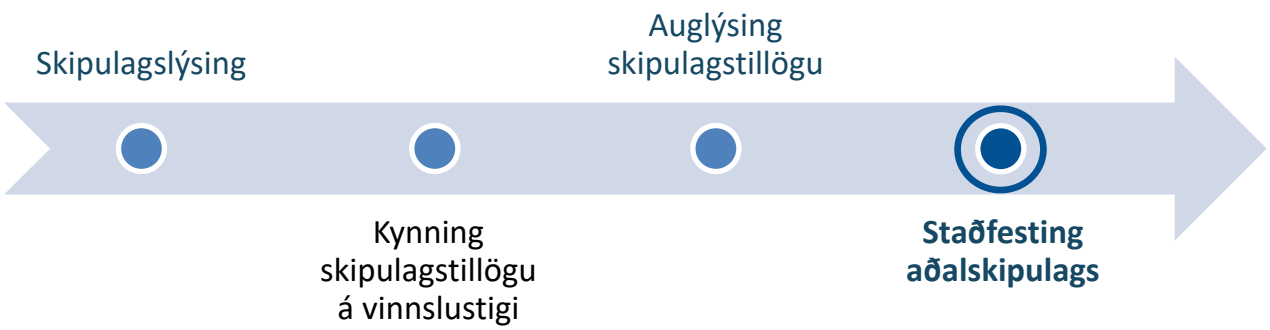
F.h. Skipulagsstofnunar

HÖRGÁRSVEIT

Endurskoðun aðalskipulags 2024-2044

Greinargerð þessari fylgir uppdráttur dagsettur 07.05.2026

LANDMÓTUN



EFNISYFIRLIT

1 INNGANGUR 5
1.1 Aðdragandi endurskoðunar 6
1.2 Umsjón 7
1.3 skipulagsgögn og kortagrunnar 7
1.4 almenn ákvæði um afmörkun reita 8
1.5 Viðfangsefni og áherslur 8
1.6 Meginmarkmið og leiðarljós 9
2 TENGSL VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR 11
2.1 Landsskipulagsstefna 11
2.2 Rammaáætlun 12
2.3 Náttúruverndaráætlun 13
2.4 Samgönguáætlun 13
2.5 Fjarskiptaáætlun 14
2.6 Kerfisáætlun landsnets 14
2.7 Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum 14
2.8 Í ljósi loftslagsvár - Stefna um aðlögun að loftslagsbreytingum 14
2.9 Vatnaáætlun fyrir Ísland 2022-2027 15
2.10 Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna 16
2.11 Byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024 16
2.12 Svæðisskipulag 17
2.13 Aðalskipulag nágrannasveitarfélaga 17
2.14 Aðrar stefnur og samþykktir á sveitarfélags- og svæðisvísu 17
2.15 Aðrar áætlanir stjórnvalda 18
3 STEFNA OG MARKMIÐ AÐALSKIPULAGS 19
3.1 Umhverfi og yfirbragð/ásýnd/umgjörð 20
3.2 Loftslag 21
4 BYGGÐ 23
4.1 Íbúðarbyggð (ÍB) 23
4.1.1 Frístundabyggð (F) 26
4.2 Opin svæði (OP) 31
4.3 Kirkjugarðar og grafreitir (K) 33
5 ATVINNA 35
5.1 Landbúnaðarsvæði (L) 37
5.1.1 Flokkun landbúnaðarlands 41
5.1.2 Stakar framkvæmdir 47
5.2 Samfélagsþjónusta (S) 50
5.3 Verslun- og þjónusta (VÞ) 53

5.4 MIÐSVÆÐI (M) 55
5.5 ATHAFNASVÆÐI (AT) 56
5.6 IÐNAÐARSVÆÐI (I) 58
5.7 AFÞREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐI (AF) 60
5.8 HAFNIR (H) 63
5.9 EFNISTÖKU- OG EFNISLOSUNARSVÆÐI (E) 65
6 NÁTTÚRA OG VERNDARSVÆÐI 72
6.1 ÓBYGGÐ SVÆÐI (ÓB) 72
6.1.1 Óbyggð víðerni 73
6.2 VÖTN, ÁR OG SJÓR (V) 76
6.3 VATNSVERND Á STRANDSVÆÐUM, VIÐ ÁR, VÖTN OG SJÓ (VS) 77
6.4 STRANDSVÆÐI (ST) 80
6.5 FRIÐLÝST SVÆÐI (FS) 81
6.6 ÖNNUR NÁTTÚRUVERND (ÖN) 83
6.7 MINJAVERND (MV) 87
6.7.1 Friðlýstar fornleifar 88
6.7.2 Friðlýst hús 90
6.7.3 Friðuð hús 91
6.8 HVERFISVERNDARSVÆÐI (HV) 92
6.8.1 Hverfisvernd vegna náttúruverndar 94
6.8.2 Hverfisvernd vegna fornleifa 95
6.9 SKÓGRÆKTAR- OG LANDGRÆÐSLUSVÆÐI (SL) 101
6.10 NÁTTÚRUVÁ (NV) 108
7 SAMGÖNGUR OG VEITUR 113
7.1 VEGIR (VE) 113
7.1.1 Stofnvegir (SV) 115
7.1.2 Tengivegir (TV) 116
7.1.3 Gönguleiðir (GL) 117
7.1.4 Hjólastígar (HL) 117
7.1.5 Reiðstígar (RL) 118
7.1.6 Vegir í náttúru Íslands 120
7.2 VATNSBÓL (VB) OG VATNSVERND VATNSBÓLA (VG, VF) 120
7.3 VEITUR (VH) 124
7.4 HITAVEITA 125
7.5 VATNSVEITA (VV) 125
7.6 FRÁVEITA (FV) 125
7.7 RAFVEITA 125
7.8 FJARSKIPTI 126

7.9 BRUNAVARNIR OG ÖRYGGISMÁL 126
8 HEIMILDIR 127
9 VIÐAUKI 2 128
9.1 FRIÐUÐ HÚS Á GILDISSTÍMA AÐALSKIPULAGINS SKV. LÖGUM UM MENNINGARMINJAR NR.80/2012 128

1 INNGANGUR

Aðalskipulag þetta er endurskoðun á Aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024. Vinnan við endurskoðunina byggir á skipulagslögum nr. 123/2010 og lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Umhverfismat áætlana var unnið samhliða endurskoðun aðalskipulagsins.

Í aðalskipulagi ber sveitarfélögum að setja fram stefnu og ákvarðanir sveitarstjórnar um framtíðarnotkun lands og fyrirkomulag byggðar, um landnotkun, byggðaþróun og -mynstur, samgöngu- og þjónustukerfi og atvinnu- og umhverfismál. Lýsa skal forsendum þeirrar stefnu sem mörkuð hefur verið og hvernig fyrirhugað er að ná þeim markmiðum sem sett eru í áætluninni. Aðalskipulagi er ætlað að leiða samfélög í átt að sjálfbærri nýtingu lands og stuðla að sveigjanlegu og öruggu umhverfi fyrir íbúa og atvinnulíf. Aðalskipulag á að vera virkt stjórntæki sem nýtist við ákvarðanatöku og við gerð áætlana sem fjalla um ráðstöfun lands. Markmiðið er að aðalskipulagið myndi gagnsæja umgjörð um sveitarfélagið og verði hagnýtt verkfæri við uppbyggingu og eflingu mannlífs og traust umgjörð um atvinnulíf sem byggir á sjálfbærri nýtingu gæða og auðlinda svæðisins og stendur vörð um framtíð þeirra. Aðalskipulag skal haft til grundvallar við gerð annarra áætlana er snerta ráðstöfun lands á einn eða annan hátt og aðrar skipulagsáætlanir innan sveitarfélagsins skulu vera í samræmi við aðalskipulag.

Hvað er aðalskipulag?

Aðalskipulag er skipulagsáætlun sem nær til alls lands sveitarfélags. Í aðalskipulagi er sett fram stefna sveitarstjórnar um þróun sveitarfélagsins varðandi landnotkun, byggðaþróun og -mynstur, samgöngu- og þjónustukerfi, atvinnu- og umhverfismál.

Sveitarstjórn ber ábyrgð á gerð aðalskipulags. Skipulagsnefnd sveitarfélags annast gerð aðalskipulags í umboði sveitarstjórnar. Í aðalskipulagi skal lýsa forsendum þeirrar stefnu sem mörkuð hefur verið og hvernig fyrirhugað er að ná þeim markmiðum sem sett eru í áætluninni.

Aðalskipulagi er ætlað að leiða samfélög í átt að sjálfbærri nýtingu lands og stuðla að sveigjanlegu og öruggu umhverfi fyrir íbúa og atvinnulíf.

Aðalskipulag á að vera virkt stjórntæki sem nýtist við ákvarðanatöku og við gerð áætlana sem fjalla um ráðstöfun lands og aðrar skipulagsáætlanir innan sveitarfélagsins skulu vera í samræmi við aðalskipulagið.
Aðalskipulagið byggir á stefnuskjölum, lögum og reglugerðum

Í greinargerð þessari er stefna mörkuð fyrir þá landnotkun sem stefnt er að á svæðinu og sýnd er á skipulagsuppdrætti. Forsendum stefnumörkunarinnar er lýst og hvernig fyrirhugað er að ná þeim markmiðum sem sett eru í áætluninni.

1.1 AÐDRAGANDI ENDURSKOÐUNAR

Vorið 2023 samþykkti sveitarstjórn Hörgársveitar að hefja vinnu við heildarendurskoðun aðalskipulags sveitarfélagsins. Í upphafi skipulagsvinnunnar er farið yfir forsendur gildandi aðalskipulags og metið hvort þær hafi breyst og hvort nýjar áskoranir blasi við í sveitarfélaginu. Þá er reynslan af framfylgd skipulagsins metin. Einnig er kannað hvort og hvernig aðalskipulagið samræmist öðrum áætlunum á lands- og svæðisvísu.

BREYTINGAR

á aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024

1. 2025 Glæsibær, 3. Áfangi íbúðarbyggðar
2. 2024 Þéttbýli, Dagsbrún, Lónsá, stækkun íbúðarbyggðar
3. 2024 Aðveituæð hitaveitu frá Hjalteyri að sveitarfélagsmörkum Dalvíkurbyggðar
4. 2024 Dalvíkurlína 2
5. 2023 Molhaugnaháls
6. 2022 Íbúabyggð í landi Glæsibæjar
7. 2021 Skógrækt, efnistaka, reiðleiðir og fleiri breytingar
8. 2020 Íbúðarsvæði Glæsibær ÍB2 og efnistökusvæði E12
9. 2019 Færsla á aðveituæð milli Óss og Hellulands

Síðan gildandi aðalskipulag Hörgársveitar var unnið hafa ýmsar forsendur breyst er varða landnotkun, innviði og þróun búsetu og atvinnulífs, og hafa ný tækifæri og nýjar áskoranir er varða þessa þætti litið dagsins ljós. Tímabært er að staldra við og yfirfara stefnu og helstu markmið aðalskipulags og uppfæra þau sem ekki eiga við lengur. Uppfæra þarf skilmála og texta m.t.t. núverandi ástands svo skilmálar séu nægilega leiðbeinandi fyrir deiliskipulagsgerð og ódeiliskipulögð svæði. Þannig má tryggja að aðalskipulagið sé virkt stjórntæki og til þess fallið að stuðla að því að markmið sveitarfélagsins náist og endurspeglist í deiliskipulagsáætlunum. Ný landsskipulagsstefna 2024-2038 hefur verið samþykkt og stjórnvöld hafa lagt fram metnaðarfulla aðgerðaráætlun í loftslagsmálum til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til ársins 2030. Til að ná árangri í loftslagsmálum er nauðsynlegt að sveitarfélög leggi lóð sín á vogarskálarnar og getur aðalskipulag verið áhrifaríkt tæki í aðlögun sveitarfélaga að áhrifum loftslagsbreytinga. Gildandi aðalskipulag var samþykkt árið 2015 og hafa verið staðfestar níu breytingar eftir það.



Mynd 1. Hörgárdalur

1.2 UMSJÓN

Sveitarstjórnir bera ábyrgð á gerð aðalskipulags sveitarfélaga. Samið var við Landmótun sf. um skipulagsráðgjöf við endurskoðunina. Sveitarstjórn og skipulags- og umhverfisnefnd fjallar um málefni aðalskipulagsins eftir því sem tilefni er til og aðrar nefndir hreppsins munu vinna að öflun gagna og mótun stefnu og vera þannig virkir þátttakendur í skipulagsgerðinni. Leitað verður álits sérfræðinga þegar þörf verður á faglegu mati eða öðrum sérfræðiupplýsingum. Aðkoma íbúa og hagsmunaaðila í sveitarfélaginu frá upphafi skipulagsvinnunar er mikilvægt og er rík áhersla lögð á samráð.

1.3 SKIPULAGSGÖGN OG KORTAGRUNNAR

Uppdrættir eru unnir á stafræna kortagrunna (IS50v) frá Landmælingum Íslands og loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Kortagrunnar eru í ISN93. Sveitarfélagamörk eru sýnd eins og þau eru á kortagrunnum Landmælinga Íslands (IS50v). Skipulagið er sett fram í greinargerð og á skipulagsuppdráttum. Auk aðaluppdrátta er aðalskipulagið sett fram á nokkrum skýringaruppdráttum til nánari skýringar. Svæði sem eru auðkennd með hringtákni á skipulagsuppdrætti geta verið allt að 3 ha að stærð.

- Sveitarfélagsuppdráttur af Hörgársveit. Mælikvarði: 1:50.000.
- Þéttbýlisuppdráttur af Hjalteyri. Mælikvarði: 1:10.000
- Þéttbýlisuppdráttur af Lónsbakka. Mælikvarði: 1:10.000.



Mynd 2. Sveitarfélagið Hörgársveit merkt með rauðum lit. Heimild: Landmælingar Íslands, 2023.

1.4 ALMENN ÁKVÆÐI UM AFMÖRKUN REITA

Aðalskipulag er stefnumótun um megindrætti skipulags, landnotkunar, þjónustukerfa og umhverfismála sveitarfélaga. Nákvæm útfærsla einstakra þátta er viðfangsefni deiliskipulags og framkvæmdaáætlana eftir því sem við á. Afmörkun landnotkunarreita miðast því við meginatriði, svæði og heildir en ekki nákvæma útfærslu eða lóða- og eignamörk. Almennt eru mörk landnotkunarreita miðuð við miðlínu aðliggjandi gatna í innra gatnakerfi og jaðar veghelgunarsvæða ytra gatnakerfisins. Flatarmál landnotkunarreita er því brúttóflatarmál sem felur í sér gatnakerfi og opin svæði. Nýtingarákvæði aðalskipulags ber að skoða í því ljósi. Í deiliskipulagi getur nýtingarhlutfall einstakra reita og svæða innan landnotkunarreits verið annað en tilgreint er í aðalskipulagi þar sem miðað er við meðaltal og brúttóflatarmál reita.

Landnotkunarreitir eru auðkenndir með númeri og bókstaf. Vegna mælikvarða sveitarfélagsuppdráttar eru svæði sem eru 3 ha eða minni táknuð með hring en ekki afmörkuð nákvæmlega. Landnotkun (litur) og merking reita tekur mið af meginlandnotkun viðkomandi reits. Ákveðið svigrúm getur verið fyrir aðra starfsemi innan þeirra bæði í samræmi við almenna skilmála og sérstaka skilmála einstakra reita. Í deiliskipulagi er kveðið nánar á um notkun og nýtingu einstakra lóða og gerð grein fyrir opnum svæðum, leiksvæðum, útivistarsvæðum, gatnakerfi og stígum. Undantekning frá þessari meginreglu er að lóðir fyrir skóla, leikskóla og grunnskóla eru sýndar sem svæði fyrir samfélagsþjónustu (S).

Við frekari skipulagsgerð, leyfisveitingar og framkvæmdir á svæðum sem kunna að falla innan þjóðlendna skal taka mið af lögum nr. 58/1998 um þjóðlendur og reglugerð nr. 630/2023 um meðferð og nýtingu þjóðlendna. Framkvæmdir, jarðrask, efnistaka, nýting vatns-, jarðhita- og vindorkuréttinda og verkefni sem lúta að kolefnisbindingu innan þjóðlendna kunna að vera háð samþykki eða leyfi ráðherra. Haft skal samráð við Forsætisráðuneytið eftir því sem við á.

1.5 VIÐFANGSEFNI OG ÁHERSLUR

Í skipulagsvinnunni verður lögð áhersla á að móta skýra stefnu með aðkomu breiðs hóps, þ.e. íbúa og annarra hagsmunaaðila auk þeirra fulltrúa sem fara með skipulagsvaldið fyrir hönd sveitarfélagsins. Áhersla verður lögð á uppbyggingu innviða og fjölbreyttra atvinnuvega og að auka lífsgæði íbúa með sjálfbæra þróun og nýtingu lands að leiðarljósi, án þess að skerða mikilvæg náttúru- og menningarverðmæti svæðisins. Megin styrkleikar sveitarfélagsins í atvinnumálum liggja í landbúnaði og ferðaþjónustu. Leggja þarf áherslu á mótun og framtíðarsýn þessara atvinnugreina auk þess að skapa grundvöll fyrir ný og fjölbreytt tækifæri til atvinnusköpunar jafnt innan þeirra sem og á öðrum sviðum.

Sett er fram framtíðarsýn sem lýsir þeim árangri sem sveitarfélagið vill ná á næstu 20 árum, og sett fram markmið sem höfð verða að leiðarljósi á skipulagstímabilinu. Framtíðarsýn og markmiðum er ætlað að vera innblástur í því starfi sem fram undan er.

Í skipulagsvinnunni verður lögð áhersla á sjálfbærni í þróun og nýtingu lands. Markmiðið er að auka lífsgæði íbúa með því að búa í haginn fyrir öflugt atvinnulíf og gott og öruggt samfélag sem hvílir á traustum innviðum. Á sama tíma skal þess gætt að náttúru- og menningarverðmæti svæðisins bíði ekki skaða af. Aðalskipulagið byggir á styrkum stoðum stefnuskjala, laga og reglugerða sem í gildi eru. Nánari útfærsla á þeim er eitt af meginviðfangsefnum skipulagsvinnunar.

Við framfylgd aðalskipulagsins skal leitast við að samþætta vernd náttúru, loftslagsaðgerðir og sjálfbæra nýtingu lands. Sérstök áhersla er lögð á að vernda líffræðilega fjölbreytni, vistkerfi, votlendi, vatnsauðlindir, landslag og óbyggð víðerni, auk þess að greina tækifæri til endurheimtar vistkerfa og kolefnisbindingar í samráði við landeigendur, íbúa og viðeigandi stofnanir.

1.6 MEGINMARKMIÐ OG LEIÐARLJÓS

Leiðarljós aðalskipulags byggir á leiðarljósi og meginmarkmiðum gildandi aðalskipulags sem miðast við að sjá fyrir nægu landrými fyrir fjölbreytta starfsemi til næstu 20 ára.

Leiðarljós

Að stuðla að hagkvæmri þróun byggðar á svæðinu, m.a. með því að skapa sem best skilyrði fyrir fjölbreytt mannlíf og atvinnulíf og gera búsetu á svæðinu aðlaðandi og eftirsóknarverða fyrir fólk á öllum aldri.

Lögð er áhersla á eftirfarandi sérgreind markmið:

- Að standa vörð um þau lífsgæði sem felast í sterku og samheldnu samfélagi og nálægð við náttúru.
- Að stuðla að hagkvæmri þróun byggðar á svæðinu, m.a. að taka frá byggingaland fyrir vöxt þéttbýlis og að leggja fram áætlun sem gæti stuðlað að hagstæðum búsetuskilyrðum. Þessu markmiði verði náð með því að efla þætti sem m.a. varða atvinnulíf, menntun, félagslega aðstöðu og samgöngur.
- Að stuðla að auknum og fjölbreyttum atvinnutækifærum með nægu framboði lóða undir iðnað, ferðaþjónustu og aðra atvinnustarfsemi og með aukinni nýsköpun.
- Að stuðla að hagkvæmri nýtingu orku- og auðlinda.
- Að standa vörð um landbúnað á svæðinu til að sveitir haldist í blómlegri byggð.
- Að stuðla að góðum samgöngum í byggðarlaginu. Að leita hagkvæmustu lausna í vegagerð og stuðla að umferðar- og rekstraröryggi, samtengingu byggðar, m.a. vegna skólaaksturs og atvinnu utan býla.
- Að stuðla að varðveislu náttúruminja og söguminja og annarra umhverfislegra gæða sem styrkir m.a. ferðaþjónustu.
- Að styrkja stoðir og auka vægi ferðaþjónustu á svæðinu sem byggir á sérstöðu svæðisins.
- Að standa vörð um vernd grunnvatns sem nytjavatns fyrir íbúa og fyrir atvinnustarfsemi.
- Að stuðla að gróðurvernd og landgræðslu og að landnýting verði í samræmi við landgæði og ástand lands.
- Að skráð verði þekkt hættusvæði, t.d. þar sem jarðskjálfta-, ofanflóða- eða annars konar flóðahætta er til staðar. Nánar verði unnið úr gögnum um hugsanlega náttúruvá síðar meir með gerð jarðfræðikorta.
- Að stuðla að því að nýting lands, auðlinda og mannauðs sé í samræmi við markmið sjálfbærrar þróunar.
- Að benda skýrt á gildi skógræktar enda er líklegt að um verði að ræða umtalsverða breytingu á landnotkun vegna skógræktar, bæði almennrar skógræktar og nytjaskógræktar, þ.e. bændaskóga.
- Loftslagsaðlögun og seigla samfélagsins gagnvart afleiðingum loftslagsbreytinga verði höfð að leiðarljósi í öllu skipulagi.
- Sjálfbærni og heilnæmi umhverfisins verði í öndvegi í öllum málaflokkum og nýting lands og annarra auðlinda verði í sátt við samfélag og náttúru í nútíð og framtíð.

Umfjöllun í endurskoðuðu aðalskipulagi er skipt í eftirfarandi málaflokka:

BYGGÐ

Íbúðarbyggð

- Íbúum hefur fjölgað á undanförnum árum í sveitarfélaginu og stefnt er á frekari fjölgun þeirra svo þörf er á lóðum fyrir fjölbreytt íbúðarhúsnæði. Tekið verður saman yfirlit yfir íbúaþróun og samsetningu íbúafjöldans og spá um þróun til framtíðar.
- Einnig verða íbúðarsvæði endurskoðuð með það að markmiði að fjölga íbúðum þannig að þau rúmi framtíðaríbúðaþörf til næstu 20 ára þar sem gert er ráð fyrir að íbúar verði a.m.k. 1.000 talsins fyrir lok árs 2026.
- Íbúðarsvæði í landi Blómsturvalla fellt út.

Frístundabyggð

- Frístundabyggð á Arnarnesi. Skilgreind er núverandi frístundabyggð ofan við tjörnina, neðan við Kambhól.

ATVINNA

Landbúnaðarsvæði

- Samhliða endurskoðun aðalskipulagsins verður unnin greining á flokkun landbúnaðarlands og þau skilgreind m.t.t. gæða til samræmis við leiðbeiningar atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins. Þessi greining mun nýtast við vinnu skipulagsgerðarinnar.
- Stefna um landbúnaðarsvæði verður yfirfarin, þ.á.m. heimildir til framkvæmda á landbúnaðarsvæðum og stefna um nýtingu.
- Byggingarheimildir á landbúnaðarlandi og á lóðum í dreifbýli undir 3 ha.
- Yfirfara stefnu um skógrækt á landbúnaðarsvæðum og kröfur til leyfisveitinga m.t.t. nýrra laga og landsáætlunar um skógrækt.

Efnistöku- og efnislosunarsvæði

- Yfirfara stefnu og skilmála um efnistöku- og efnislosunarsvæði. Skoða stöðu og áform, þ.e. taka ákvörðun um hvaða svæðum á að loka, hvar á að halda áfram og hvar kemur til greina að opna ný svæði. Skilgreint eru ný efnistökusvæði í landi Gása, Hamars, Spónsgerði 2, Dunhaga 2 og eitt efnislosunarsvæði í landi Blómsturvalla.

UMHVERFI

Skógræktar- og landgræðslusvæði

- Skilgreina ný svæði undir skógrækt eða landgræðslu sem eru í umsóknarferli.
- Stefna sveitarfélagsins verði endurskoðuð af fenginni reynslu undanfarinna ára.

Náttúruvá

- Umfjöllun um ofanflóð endurskoðuð og uppfærð.

Reiðleiðir

- Reiðvegur við Kambhól og Fagraskóg, bætt við sem og reiðleið ofan vegar frá Þinghóli að sveitarfélagamörkum Skagafjarðar.

Almennir skilmálar

- Skilmálar um veitingu stöðuleyfis skilgreindir.
- Vatnstökustaðir fyrir slökkvistarf skilgreindir með nýjum kafla um brunavarnir.

Vegir

- Nýr aðkomuvegur að hafnar- og athafnasvæði við Dysnes skilgreindur.

Við endurskoðun þessa aðalskipulag var einnig bætt við einstökum stefnumiðum úr samþykktri Landsskipulagsstefnu sem og settar inn tengingar við Heimsmarkmið sameinuðu þjóðanna. Uppsetning einstakra landnotkunarkafla einfölduð og uppfærð þar sem vísað er í hvort um sé að ræða gilandi stefnu eða stefnu sem tekin er úr Landsskipulagsstefnu, Heimsmarkmiðum eða stefnum eða áætlunum á sveitarfélagsvísu.

2 TENGSL VIÐ AÐRAR ÁÆTLANIR

Við endurskoðun aðalskipulagsins er tekið mið af öðrum áætlanagerðum á vegum sveitarfélagsins og ríkisins. Í lögum um náttúruvernd, nr. 60/2013, er gert ráð fyrir vernd víðerna auk merkra jarðmyndanna og vistkerfa. Í lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011 (Rammaáætlun) eru virkjanakostir skv. öðrum áfanga Rammaáætlunar flokkaðir í varúðarsvæði og aðra náttúruvernd. Rammaáætlun tekur ekki til neinna virkjanakosta í Hörgársveit.

2.1 LANDSSKIPULAGSSTEFNA

Landsskipulagsstefna 2024-2038 er unnin á grundvelli skipulagslaga nr.123/2010 og var samþykkt á Alþingi í maí 2024 og leysir hún af hólmi landsskipulagsstefnu 2015-2026. Landsskipulagsstefna felur í sér samræmda stefnu ríkisins í skipulagsmálum fyrir landið í heild auk haf- og strandsvæða og felur í sér almennar leiðbeiningar við skipulagsgerð sveitarfélaga. Framtíðarsýn stefnunnar byggir á leiðarljósum eldri stefnu um að skipulag byggðar og landnotkunar stuðli að sjálfbærri þróun og lífsgæðum, styðji samkeppnishæfni og sé sveigjanlegt og stuðli að viðnámsþrótti gagnvart samfélags- og umhverfisbreytingum.

Í landsskipulagsstefnu 2024-2038 eru eftirfarandi þrjú markmið lögð til grundvallar, sem öll byggja á sjálfbærri þróun.

A. Markmið um vernd umhverfis og náttúru snýr að heilnæmi umhverfis og verndun og varðveislu víðerna, landslags, náttúru og líffræðilegrar fjölbreytni. Þar kemur fram áhersla á kolefnishlutleysi sem leiðarljós í skipulagi og samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda frá landnotkun.

B. Markmið um velsæld samfélags snýr að almennri velsæld í samfélagi og gæðum í hinu byggða umhverfi með jafnvægi í nýtingu lands í þéttbýli og dreifbýli þar sem vöxtur samfélaga gengur ekki um of á náttúrulegt umhverfi. Þar kemur fram áhersla á loftslagsaðlögun sem leiðarljós í skipulagi og seiglu samfélaga gagnvart afleiðingum loftslagsbreytinga.

C. Markmið um samkeppnishæft atvinnulíf snýr að samkeppnishæfni samfélags og eflingu atvinnulífs, hagkvæmri uppbyggingu innviða og sjálfbærri nýtingu auðlinda þar sem vexti er beint á tiltekin svæði. Þar kemur fram áhersla á kolefnishlutleysi sem leiðarljós í skipulagi með aukinni bindingu gróðurhúsalofttegunda.

Til að takast á við þær áskoranir sem blasa við á sviði skipulagsmála skal unnið að eftirfarandi níu lykilviðfangsefnum:

1. Viðbrögðum við loftslagsbreytingum.
2. Jafnvægi í uppbyggingu húsnæðis og lífsgæði í byggðu umhverfi.
3. Uppbyggingu þjóðhagslega mikilvægra innviða.
4. Landnotkun í dreifbýli.
5. Landnotkun á miðhálendi Íslands.
6. Orkuskiptum í samgöngum og fjölbreyttum ferðamáta.
7. Skipulag haf- og strandsvæða.
8. Skipulag vindorku.
9. Vernd líffræðilegrar fjölbreytni.

Lögð er mikil áhersla á að sveitarfélög útfæri í skipulagi hvernig draga megi úr losun gróðurhúsalofttegunda og auka bindingu kolefnis. Sveitarfélög skulu taka mið af landsskipulagsstefnu við gerð skipulagsáætlana eða breytinga á þeim.

2.2 RAMMAÁÆTLUN

Rammaáætlun tekur fyrir vernd og nýtingu auðlinda landsins og landsvæða og er samheiti yfir ákveðin lög, ferli og aðferðarfræði sem eru verkfæri til að greiða úr ágreiningi sem kann að rísa er varðar nytjar landsins. Samkvæmt verndar- og orkunýtingaráætluninni skal tryggt að nýting landsvæða þar sem er að finna virkjunarkosti byggist á langtímasjónarmiðum og heildstæðu hagsmunamati þar sem tekið verði tillit til verndargildis náttúru og menningarsögulegra minja, hagkvæmni og arðsemi ólíkra nýtingarkosta og annarra gilda sem varða þjóðarhag og hagsmuna þeirra sem nýta þessi sömu gæði, með sjálfbæra þróun að leiðarljósi. Virkjanakostir eru flokkaðir í orkunýtingar-, bið- og verndarflokk. Samkvæmt gildandi rammaáætlun eru engir kostir í Hörgársveit í biðflokki, verndarflokki né orkunýtingarflokki.

2.3 NÁTTÚRUVERNDARÁÆTLUN

Lög um náttúruvernd nr. 60/2013 tóku gildi árið 2015. Samkvæmt 13. gr. laganna gefur ráðherra út náttúruminjaskrá og leggur fram á Alþingi eigi sjaldnar en á 5 ára fresti tillögu að þingsályktun um framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár. Í nýju lögunum er gert ráð fyrir náttúruminjaskrá sem skiptist í 3 hluta: A- hluti er skrá yfir náttúruminjar og svæði sem hafa verið friðlýst eða friðuð. B- hluti er framkvæmdaáætlun náttúruminjaskrár þ.e. skrá yfir þær náttúruminjar sem Alþingi hefur ákveðið að setja í forgang um friðlýsingu eða friðun á næstu fimm árum. C- hluti er skrá yfir náttúruminjar sem ástæða þykir til að friðlýsa eða friða. Í nýju náttúruverndarlögunum voru einnig skilgreindir nýir flokkar friðlýstra svæða, þ.e. óbyggð víðerni og landslagsverndarsvæði. Ráðherra ákveður friðlýsingu svæða og friðun vistkerfa, vistgerða og tegunda og tekur jafnframt ákvörðun um breytingu og afnám friðlýsingar og friðunar. Í lögunum er lögð áhersla á að byggja upp skipulagt net verndarsvæða til að stuðla að vernd líffræðilegrar fjölbreytni, jarðfræðilegrar fjölbreytni landsins og fjölbreytni landslags. Ákvæði um efnistöku sem áður voru í náttúruverndarlögum hafa verið færð inn í skipulagslög.



Mynd 3. Krossanesborgir. Mynd: Kristófer Knútsnen.

2.4 SAMGÖNGUÁÆTLUN

Þann 29. júní 2020 var Samgönguáætlun til fimmtán ára 2020-2034 og aðgerðaáætlun til fimm ára 2020-2024 samþykktar á Alþingi. Um er að ræða uppfærða og endurskoðaða samgönguáætlun á grunni þeirrar sem samþykkt var á Alþingi í febrúar 2019. Í aðgerðaráætluninni eru m.a. tíundaðar fyrirhugaðar nýframkvæmdir við vegi, flugvelli, hafnir o.fl. og fjárveitingar þeirra á fjögurra ára tímabili, ásamt því að sett eru markmið fyrir ýmis almenn samgönguverkefni. Í gildandi aðgerðaáætlun 2020-2024 eru tvær framkvæmdir fyrirhugaðar í sveitarfélaginu og er þeim báðum lokið.

Eitt af markmiðum samgönguáætlunar er að bæta lífsgæði um land allt með bættum samgöngum og styrkara grunnneti samgangna. Þeir vegir sem liggja um Hörgársveit og teljast til grunnnets samgangna eru Hringvegur og Ólafsfjarðarvegur. Hörgárdalsvegur er mikilvægur tengivegur innan sveitarfélagsins en telst ekki til grunnnets samgangna.

Í fyrirliggjandi áformum um samgönguáætlun er gert ráð fyrir breytingum á Hringvegi á kafla um Hörgársveit á síðari hluta áætlunartímabilsins. Slík framkvæmd kann að fela í sér breikkun vegar, breytingar á tengingum og hliðarvegum og getur haft áhrif á landnotkun og uppbyggingarmöguleika í nágrenni vegarins. Nánari lega, umfang og útfærsla framtíðarbreytinga á Hringvegi verður ákveðin í samráði við Vegagerðina. Við frekari skipulagsgerð og leyfisveitingar í nágrenni Hringvegar skal gæta þess að uppbygging takmarki ekki möguleika á framtíðarútfærslu vegarins.

2.5 FJARSKIPTAÁÆTLUN

Samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra leggur fram á Alþingi, að minnsta kosti á þriggja ára fresti, tillögu til þingsályktunar um fjarskiptaáætlun þar sem mörkuð er stefna til næstu fimmtán ára. Í fjarskiptaáætlun eru skilgreind markmið stjórnvalda sem stefna ber að og leggja þannig grunn að framþróun íslensks samfélags. Stuðla skal að aðgengilegum og greiðum, hagkvæmum og skilvirkum, öruggum og umhverfisvænum fjarskiptum. Í gildi er stefna í fjarskiptum 2019-2033 nr. 32/149 og fimm ára fjarskiptaáætlun 2019-2023 nr. 31/149. Í kafla 2.1.1. í gildandi stefnu er lögð áhersla á að aðgengi lögheimila og atvinnuhúsnæðis að ljósleiðara verði 99,9%. Samkvæmt vegmælingum Póst- og Fjarskiptastofnunar á 3G og 4G sambandi, er víðast hvar gott farsímasamband við stofn og tengivegi í sveitarfélaginu. Háhraðanet með ljósleiðara er í hluta sveitarfélagsins, í Arnarneshrepps-hluta hans, Lónsbakka, Kræklingahlíð og hluta Hörgárdals.

2.6 KERFISÁÆTLUN LANDSNETS

Aðalskipulag Hörgársveitar tekur mið af Kerfisáætlun Landsnets, sem er langtímaáætlun um þróun flutningskerfis raforku á landsvísu. Við skipulagsgerð er leitast við að tryggja að landnotkun, uppbygging og framkvæmdir innan sveitarfélagsins gangi ekki gegn markmiðum kerfisáætlunarinnar og að nægjanlegt rými sé fyrir rekstur, viðhald og mögulega framtíðaruppbyggingu flutningskerfis raforku.Frekari útfærsla og nákvæm lega raflína, tengivirki og annarra mannvirkja flutningskerfis er háð nánari skipulagsgerð og samráði við Landsnet. Kerfisáætlun Landsnets 2021-2030 er áætlun um uppbyggingu flutningskerfis raforku, annars vegar 10 ára langtímaáætlun og hins vegar framkvæmdaáætlun til næstu þriggja ára. Áætlunin byggir meðal annars á markmiðum raforkulagna um afhendingaröryggi og viðmiðum í stefnu stjórnvalda um lagningu raflína. Blöndulína 3 er á áætlun Landsnets um framkvæmdaverk 2022-2024. Samkvæmt nýrri Kerfisáætlun Landsnets 2025–2035 (framkvæmdaáætlun 2026–2028) er nú gert ráð fyrir að framkvæmdir við Blöndulínu 3 hefjist árið 2026 og ljúki árið 2028.

2.7 AÐGERÐAÁÆTLUN Í LOFTSLAGSMÁLUM

Aðgerðir íslenskra stjórnvalda til að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda til 2030. Áætlunin er framlag Íslands til að ná markmiðum Parísarsamningsins. Henni er ætlað að stuðla að samdrætti í losun gróðurhúsalofttegunda og leggja grunninn að markmiði stjórnvalda um kolefnishlutleysi Íslands árið 2040 (Verkefnisstjórn aðgerðaáætlunar í loftslagsmálum, 2020). Aðgerðaáætlunin tekur til helstu aðgerða stjórnvalda, alls 48 talsins, til að draga úr losun og auka kolefnisbindingu úr andrúmslofti, þannig að Ísland gæti staðið við alþjóðlegar skuldbindingar sínar í loftslagsmálum. Aðgerðir eru ólíkar og misjafnar að umfangi. Þær eru settar fram í 9 flokkum, m.a. samgöngur á landi, landbúnaður, úrgangur og sóun og landnotkun, og aðgerðir í hverjum flokki eru útlistaðar. Uppfærð aðgerðaáætlun með 150 aðgerðum er í samráðsferli (Stjórnarráð Íslands; Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið;, 2024).

2.8 Í LJÓSI LOFTSLAGSVÁR - STEFNA UM AÐLÖGUN AÐ LOFTSLAGSBREYTINGUM

Samhliða vinnu við að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda á Íslandi er unnið að aðlögun að þeim breytingum sem eru að verða og brugðist við þeirri vá sem stafar af áhrifum loftslagsbreytinga og afleiðingum þeirra. Framtíðarsýn stjórnvalda er að íslenskt samfélag og lífríki búi að viðnámsþrótti gagnvart loftslagsvá og að aðlögun að loftslagsbreytingum sé fastur þáttur í áætlunum og starfsemi

hins opinbera, stofnana og fyrirtækja og þekkt viðfangsefni meðal félagasamtaka og almennings. Aðlögun skal vera hluti af ákvarðanatöku stjórnvalda og innan viðeigandi geira og atvinnugreina svo greiningar og ákvarðanir taki til loftslagsáhættu og afleiðinga hennar. Dæmi um loftslagsvá í Íslandi til framtíðar er aukin úrkomuákefð, fleiri þurrkadagar, sjávarborðshækkun og hlýnun veðurfars með ýmsum afleiðingum og áhrifum á samfélög Í átt að hringrásarhagkerfi - Stefna umhverfis- og auðlindaráðherra í úrgangsmálum/

Stjórnvöld hafa sett sér metnaðarfull markmið er varða myndun og meðhöndlun úrgangs.

SAMAN GEGN SÓUN – ALMENN STEFNA UM ÚRGANGSFORVARNIR 2016-2027

Markmið stefnunnar eru:

- að draga úr myndun úrgangs
- að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda
- að bæta nýtingu auðlinda, m.a. með áherslu á græna nýsköpun
- að draga úr hráefnisnotkun samhliða minni umhverfisáhrifum.
- að minnka dreifingu á efnum sem eru skaðleg heilsu og umhverfi.

ALMENN STEFNA UM MEÐHÖNDLUN ÚRGANGS 2021–2032

Stefnan er gefin út í samræmi við 5. gr. laga um meðhöndlun úrgangs. Líkt og lögin gera ráð fyrir er fjallað um hlutverk stjórnvalda og einkaaðila við meðhöndlun úrgangs, farið yfir stöðu úrgangsmála í landinu og sett fram stefna til að bæta endurnotkun, endurvinnslu, aðra endurnýtingu og förgun úrgangs. Þá felur stefnan í sér aðgerðir sem grípa á til í því skyni að styðja við meginmarkmið hennar. Loks eru gerðar upp þær tillögur að markmiðum og aðgerðum sem birtust í Landsáætlun um meðhöndlun úrgangs 2013–2024.

Markmið stefnunnar eru:

- Að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá meðhöndlun úrgangs og vinna að kolefnishlutleysi Íslands.
- Að stuðla að sjálfbærri auðlindanýtingu með því að auka endurvinnslu og aðra endurnýtingu úrgangs, draga úr urðun og hætta urðun lífbrjótanlegs úrgangs.
- Að úrgangur sem til fellur fái viðeigandi meðhöndlun svo hann skapi ekki hættu fyrir heilbrigði manna og dýra eða valdi skaða á umhverfinu.

2.9 VATNAÁÆTLUN FYRIR ÍSLAND 2022-2027

Vatnið er dýrmæt auðlind sem þarf að vernda og stýra notkun á. Með setningu laga um stjórn vatnamála var sett á fót nýtt stjórnkerfi sem miðar að verndun íslenskrar vatnsauðlindar til framtíðar. Hið nýja stjórnkerfi felur í sér heildstæða og samræmda stjórn vatnamála, rannsóknir og vöktun sem byggir á samvinnu stjórnvalda, stofnana, ráðgjafa, sveitarfélaga, hagsmunaaðila og almennings. Markmið laga um stjórn vatnamála er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa þar sem þess er þörf til að vatn njóti heildstæðrar verndar. Markmiðið er einnig að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. Þessi fyrsta vatnaáætlun fyrir landið er fyrsta heildstæða stefnan fyrir verndun vatnsauðlindarinnar á Íslandi.

Í vatnaáætlun er fjallað um hluta þeirra fjölmörgu verkþátta sem vinna þarf fyrir hvern vatnahring til að innleiða stjórn vatnamála. Gert er grein fyrir umgjörð og stjórnskipulagi stjórnar vatnamála en margir koma að gerð hennar. Ferlinu við framsetningu grunneininga stjórnar vatnamála er lýst, sem meðal annars felst í því að afmarka og skilgreina stjórnsýslueininguna vatnshlot og hvernig áætlað er að ná umhverfismarkmiðum þeirra. Einn liður í því að ná umhverfismarkmiðum fyrir vatnshlotin er að

greina álag á vatn um allt land og flokka vatnshlotin eftir álagi, þ.e. í hættu eða í óvissu um að ná umhverfismarkmiðum sínum. Þegar óvissa ríkir um hvort umhverfismarkmiðum verður náð eru settar fram aðgerðir í aðgerðaáætlun til að skera úr um hvort slík hætta sé fyrir hendi og aðgerðir til að halda vatni almennt í góðu ástandi um allt land. Vöktunaráætlun hefur þann tilgang að samræma vöktun vatns og afla gagna til að meta ástand vatns á landsvísu en töluvert vantar upp á að gögn séu til staðar til að hægt sé að meta raunástand vatnsauðlindarinnar

2.10 HEIMSMARKMIÐ SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun voru samþykkt af fulltrúum allra aðildarríkja Sameinuðu þjóðanna í september árið 2015. Markmiðin gilda á tímabilinu 2016-2030 og eru 17 talsins með 169 undirmarkmið. Þau taka bæði til innanlandsmála sem og alþjóðasamstarfs á gildistímanum. Heimsmarkmiðin eru algild og því hafa aðildarríkin skuldbundið sig til að vinna skipulega að innleiðingu þeirra bæði á innlendum og erlendum vettvangi út gildistíma þeirra. Heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun skulu höfð að leiðarljósi í stefnumörkun í sveitarfélaginu, í samræmi við áherslur stjórnvalda sem hafa samþykkt innleiðingu markmiðanna á Íslandi. Með markmiðunum er leitast við að tryggja öllum mannréttindi og ná fram kynjajafnrétti og efla vald kvenna og stúlkna. Markmiðin eru samþætt og órjúfanleg og mynda jafnvægi milli hinna þriggja stoða sjálfbærrar þróunar, þ.e. hinnar efnahagslegu, félagslegu og umhverfislegu stoðar. Ríkisstjórn Íslands hefur forgangsraðað 65 undirmarkmiðum við innleiðingu heimsmarkmiðanna á Íslandi, en forgangsröðunin tekur mið af stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar. Forgangsmarkmiðin endurspegla áherslur stjórnvalda við innleiðingu markmiðanna næstu árin. Þau útiloka þó ekki að unnið verði að innleiðingu annarra markmiða. Við framfylgd aðalskipulagsins er jafnframt horft til fleiri heimsmarkmiða en þeirra sem tengjast beint landnotkun, m.a. markmiðs 3 um heilsu og vellíðan, markmiðs 4 um menntun fyrir alla, markmiðs 12 um ábyrga neyslu og framleiðslu, markmiðs 13 um aðgerðir í loftslagsmálum og markmiðs 14 um líf í vatni, eftir því sem við á. Skipulag getur haft bæði bein og óbein áhrif á auðlindanýtingu, neyslu, samgöngur, náttúruvernd og vistkerfi og því er mikilvægt að horfa til samlegðaráhrifa stefnu sveitarfélagsins, m.a. með hliðsjón af neikvæðum smitáhrifum neyslu og framkvæmda utan sveitarfélagsins.

2.11 BYGGÐAÁÆTLUN FYRIR ÁRIN 2018-2024

Stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024 samanstendur af 54 fjölbreyttum aðgerðum, svo sem er varða að Ísland verði
ljósleiðaratengt, fjarheilbrigðisþjónustu, almenningssamgöngur um allt land, jöfnun orkukostnaðar, fl utningskerfi raforku og aukið orkuöryggi, nýsköpun í matvælaiðnaði, störf án staðsetningar og fjölbreytt atvinnutækifæri um allt land, varmadæluvæðing á köldum svæðum og fagmennska á sviði innviða á náttúruverndarsvæðum.

2.12 SVÆÐISSKIPULAG

Í gildi er Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024. Svæðisskipulagið nær til allra sveitarfélaga við Eyjafjörð: Fjalla- og, Dalvíkurbyggðar, Hörgársveitar, Akureyrarkaupstaðar, Eyjafjarðarsveitar, Svalbarðsstrandar- og Grýtubakkahrepps. Svæðisskipulaginu er ætlað að vera byggðaáætlun sveitarfélaganna sem skilgreinir sameiginlegar áherslur og verkefni um leið og það er skipulagsáætlun sem leggur línur fyrir aðalskipulags- og deiliskipulagsgerð hvers sveitarfélags. Leiðarljós svæðisskipulagsins eru að Eyjafjarðarsvæðið verði öflug heild í heilnæmu umhverfi með traustu atvinnulífi, sterkum innviðum og fjölbreyttum búsetukostum. Íbúar hafi jöfn tækifæri til að nýta sér kosti og möguleika svæðisins, óháð búsetu, en það stuðlar að samkennd þeirra og samvinnu.

Hvað er svæðisskipulag?

Svæðisskipulag er landnotkunaráætlun fyrir allt land tveggja eða fleiri sveitarfélaga sem er unnin að þeirra frumkvæði eða Skipulagsstofnunar. Markmið þess er að samræma stefnu sveitarstjórnarmanna um landnotkun og þróun byggðar fyrir a.m.k. 12 ára tímabil.

Með svæðisskipulagsáætlunum er reynt að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra og stuðla að sem hagkvæmastri nýtingu auðlinda og svæða fyrir heildina. Svæðisskipulag er bæði stjórntæki og stefnuyfirlýsing sveitarstjórna í viðkomandi málaflokkum og skal stuðla að sameiginlegrai framtíðarsýn sveitarstjórna, íbúa og hagsmunaaðila.

Markmið svæðisskipulagsins sem hafa áhrif á endurskoðun aðalskipulags Hörgársveitar:

- Eyjafjörður skal vera eitt atvinnusvæði.
- Ekki er gert ráð fyrir uppbyggingu nýrra þéttbýlisstaða.
- Stefnt skal að hagkvæmu byggðamynstri og áhersla lögð á að ný íbúðarbyggð tengist beint þeirri byggð sem fyrir er.
- Sú byggð er að jafnaði hagkvæmust þar sem þjónustukerfi nýtist vel og íbúar njóti nálægðar við verslun og þjónustu, skóla og heilsugæslu.
- Tryggja skal mið af markmiðum um varðveislu góðs landbúnaðarlands við staðarval og skipulag byggðar.
- Göngu- og hjólaleiðir verði milli sveitarfélaganna á skipulagssvæðinu, þar sem kostur er, auk tenginga við nærliggjandi héruð. Samræmingar verði gætt í aðalskipulagi sveitarfélaganna.
- Reiðleiðir (stofnleiðir) verði milli sveitarfélaganna á skipulagssvæðinu, þar sem kostur er, auk tenginga við nærliggjandi sveitarfélög. Samræmingar verði gætt í aðalskipulagi sveitarfélaganna.

2.13 AÐALSKIPULAG NÁGRANNASVEITARFÉLAGA

Taka þarf mið af aðalskipulagi nágrannasveitarfélaganna Eyjafjarðarsveitar, Akureyri, Akrahrepps, Dalvíkurbyggð og Skagafjarðar við endurskoðun aðalskipulags Hörgársveitar og leita umsagnar þeirra um tillögu að endurskoðuðu aðalskipulagi.

2.14 AÐRAR STEFNUR OG SAMÞYKKTIR Á SVEITARFÉLAGS- OG SVÆÐISVÍSU

- Samþykktir sveitarfélagsins um ýmis málefni.
- Húsnæðisáætlun, 2024.
- Skólastefna Hörgársveitar, 2020.

- Jafnréttisáætlun Hörgársveitar, 2022-2026.
- Jafnlaunastefna Hörgársveitar, 2022.
- Menningarstefna Hörgársveitar, 2023-2033.
- Umhverfisstefna 2021-2031.
- Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs á Norðurlandi 2023-2036.
- Sóknaráætlun Norðurlands.
- Áfangastaðaáætlun Norðurlands.

2.15 AÐRAR ÁÆTLANIR STJÓRNVALDA

Aðrar stefnur og áætlanir stjórnvalda sem snerta á málefnum aðalskipulags Hörgársveitar verða hafðar verða til hliðsjónar við endurskoðun skipulagsins.

- Hreint loft til framtíðar Áætlun um loftgæði á Íslandi 2018-2029.
- Matvælastefna Íslands til ársins 2040.
- Stefnurammi í ferðaþjónustu til 2030. Framtíðarsýn og áherslur í íslenskri ferðaþjónustu.
- Samningur Sameinuðu Þjóðanna um líffræðilega fjölbreytni (Convention on Biologcial Diversity, CBD).
- Ramsarsamningurinn um vernd votlendis.
- Bernarsamningurinn um villtar plöntur og dýr.
- Árósasamningurinn um aðgang að réttlátri málsmeðferð.
- Landslagsverndarsamningur Evrópu.
- Einnig er tekið mið af stefnu íslenskra stjórnvalda um líffræðilega fjölbreytni til ársins 2030, sem gefin var út af umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneyti árið 2025. Stefnan leggur áherslu á vernd vistkerfa, jarðbreytileika og sjálfbæra landnýtingu, sem er í samræmi við markmið aðalskipulags Hörgársveitar um náttúruvernd og sjálfbæra þróun



Mynd 4. Úr Hörgársveit.

3 STEFNA OG MARKMIÐ AÐALSKIPULAGS

Markmið

- Stuðla að sjálfbæru samfélagi og grósku þess og hagkvæmri þróun byggðar og nýtingu lands.
- Efla byggð, menningu og atvinnulíf og auka lífsgæði íbúa. Lýðheilsa verði efld með fjölbreyttum möguleikum til hreyfingar, útivistar og samneytis í nærumhverfi.
- Sveitarfélagið verði eftirsótt til frístunda og útivistar í rólegu umhverfi og nálægð við náttúruna og umgengni hvarvetna til fyrirmyndar.
- Stuðla að fjölbreyttum atvinnutækifærum með traustum innviðum fyrir nýjar atvinnugreinar og þróun þeirra sem fyrir eru. Innviðir samfélagsins standist kröfur nútímans og bæti öryggi, afkomu og lífsgæði íbúa.
- Standa vörð um þá sérstöðu og aðdráttarafl sem svæðið býr yfir. Náttúru- og menningaminjar og önnur umhverfisleg gæði verði varðveitt og landgæði innan sveitarfélagsins endurheimt.
- Loftslagsaðlögun og seigla samfélagsins gagnvart afleiðingum loftslagsbreytinga verði leiðarljós í öllu skipulagi.
- Sjálfbærni og heilnæmi umhverfisins verði í öndvegi í öllum málaflokkum og nýting lands og annarra auðlinda verði í sátt við samfélag og náttúru í nútíð og framtíð.

Í aðalskipulagi er mörkuð stefna fyrir sveitarfélagið og þróun þess til næstu áratuga. Aðalskipulagi er ætlað að vera hagnýtt verkfæri við uppbyggingu og eflingu byggðar, atvinnulífs og mannlífs en einnig málsvari náttúrunnar. Það skal vera traust umgjörð um atvinnulíf sem byggir á sjálfbærri nýtingu þeirra gæða og auðlinda sem svæðið býr yfir og standa vörð um framtíð þeirra og rétt komandi kynslóða til að njóta þeirra. Markmiðið er að þróun byggðar sé hagkvæm og sjálfbær og búseta á svæðinu sé aðlaðandi og eftirsóknarverð fyrir fólk á öllum aldri, að auka lífsgæði íbúa og búa í haginn fyrir blómlegt atvinnulíf og gott samfélag sem hvílir á traustum innviðum og sjálfbærri nýtingu auðlinda.

Jafnvægi í nýtingu lands skal haft að leiðarljósi og vöxtur samfélagsins ekki ganga um of á náttúrulegt umhverfi. Markmiðið er að vernda landslag, náttúru og menningarverðmæt. Mikilvægt er að standa vörð um gott landbúnaðarland sem ræktunarland til framtíðar.

Sveitarfélagið er dreifbýlissveitarfélag og í því liggja styrkleikar þess sem meginatvinnuvegir og vaxtarsprotar svæðisins, landbúnaður og ferðaþjónusta, byggja á. Lögð er áhersla á þróun og framtíðarsýn þessara atvinnugreina auk þess að skapa grundvöll fyrir fjölbreytta atvinnusköpun, jafnt innan þeirra sem á öðrum sviðum.

Sett eru skýr markmið vernd og viðhald gæða sem sveitarfélagið býr að en mikilvægt er að aðalskipulagið sé sveigjanlegt og aðlaga megi útfærslur og aðferðir til að stuðla að viðnámsþrótti gagnvart þeim samfélags- og umhverfisbreytingum sem sífellt eiga sér stað.

Stefna sveitarfélagsins er að líffræðileg fjölbreytni verði höfð að leiðarljósi við skipulagsgerð, leyfisveitingar og landnýtingu. Við mat á nýrri landnotkun skal horfa til vistgerða, búsvæða, fuglalífs, votlendis, náttúruskóga, vatnavistkerfa og tengsla vistkerfa innan stærri landslagsheilda. Sérstök áhersla verði lögð á að forðast röskun svæða með hátt verndargildi og að greina tækifæri til endurheimtar vistkerfa í samráði við landeigendur og viðeigandi stofnanir. Horft verði til stefnu stjórnvalda um líffræðilega fjölbreytni til ársins 2030 við framfylgd skipulagsins.

3.1 UMHVERFI OG YFIRBRAGÐ/ÁSÝND/UMGJÖRÐ

Viðbrögð við loftslagsbreytingum, jafnvægi í uppbyggingu húsnæðis og lífsgæði í byggðu umhverfi, landnotkun í dreifbýli og vernd líffræðilegrar fjölbreytni eru á meðal lykilviðfangsefna landsskipulagsstefnu. Samkvæmt landsskipulagsstefnu skal skipulag fela í sér stefnu um yfirbragð byggðar og annarra mannvirkja. Stefna um umhverfi og yfirbragð byggir á markmiðum landsskipulagsstefnu og gildandi aðalskipulagi og tekur til allrar landnotkunar í sveitarfélaginu.

Við staðsetningu, hönnun og frágang mannvirkja, skógræktarsvæða, efnistökusvæða og annarra framkvæmda skal taka mið af landslagi, jarðmyndunum, gróðri, ásýnd og staðareinkennum. Mannvirki og framkvæmdir skulu falla eins vel að svipmóti lands og kostur er, sbr. 69. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, og við mat á áhrifum skal horfa til ákvæða náttúruverndarlaga og markmiða Landslagssamnings Evrópu.

MARKMIÐ

- Hörgársveit hafi hrein og snyrtileg ásýnd.
- Skipulag stuðli að varðveislu landslags, náttúru og menningararfs.
- Ný byggð falli vel að umhverfi, landslagi og hefðbundnum byggingarstíl.
- Tryggja aðgengi að gæðum náttúru, útivist og strandsvæðum.
- Móta stefnu um landnotkun sem tekur mið af loftslagsbreytingum og langtímahagsmunum samfélagsins.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/eftirlitsaðili
Hrein ásýnd og náttúruvernd	Mengun og sorp nái ekki út í náttúruna	Rekstur og skipulag endurspegli hreina umgjörð	Hörgársveit Umhverfis-stefna3.3	Sveitarfélagið
Vernd víðerna og landslagsheilda	Vernda fjölbreytt landslag og víðerni	Forðast uppbyggingu á ósnortnum svæðum	A.5	Sveitarfélagið og Skipulagsstofnun
Hönnun byggðar og mannvirkja	Falli að umhverfi og sögulegri byggð	Nýbyggingar og skipulag taki mið af staðháttum og menningararfi	B.7.1, A.7.4	Sveitarfélagið, hönnuðir, framkvæmdaaðilar
Útivistarsvæði	Svæði fyrir hreyfingu og endurnæringu	Skipulagsgerð geri ráð fyrir fjölbreyttum svæðum fyrir alla	B.7.2	Sveitarfélagið
Strandsvæði og náttúruvernd	Umhverfisbær hönnun og aðgengi að strönd	Gæta skal menningarminja og aðgengi almennings	B.7.9, B.7.10	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Greining landslags	Byggja á greiningu landslagsgerða	Notað sem grundvöllur fyrir staðsetningu uppbyggingar	A.7.5	Skipulagsráðgjafar, sveitarfélagið
Menningarlandslag	Byggt á gæðum og sérkennum náttúru og byggðar	Uppbygging samræmist staðareinkennum og sögulegu búsetulandslagi	A.7, A.7.1, A.7.2	Sveitarfélagið
Loftslagsáhætta	Tekið tillit til náttúruvá og áhrifa loftslagsbreytinga	Flóð, skriður, ágangur sjávar metin með hliðsjón af opinberum spám	B.1.2	Sveitarfélagið, Veðurstofa Íslands
Samfélagsstyrking í dreifbýli	Skipulag styðji við byggðaþróun og samfélag	Leiða uppbyggingu að kjörnum og styðja núverandi búsetu	B.2.1, B.2.2	Sveitarfélagið

Úrgangsmál	Gera ráð fyrir innviðum við lögbýli og ferðamannastaði	Flokkun og móttaka úrgangs tryggð í dreifbýli	B.10.2	Sveitarfélagið, Sorpsamlög

3.2 LOFTSLAG

Samkvæmt landsskipulagsstefnu skal skipulag fela í sér stefnu um loftslagsmál með kolefnishlutleysi og orkuskipti að leiðarljósi. Loftslagsstefna þessi byggir á markmiðum landsskipulagsstefnu og umhverfisstefnu Hörgársveitar 2021-2031. Í aðalskipulaginu er kolefnishlutleysi notað sem stefnumið um að draga markvisst úr losun gróðurhúsalofttegunda og auka bindingu kolefnis innan þeirra þátta sem sveitarfélagið getur haft áhrif á með skipulagi, rekstri, innkaupum, samgöngum, landnotkun og samstarfi við íbúa og atvinnulíf. Við framfylgd stefnunnar skal jafnframt horfa til óbeinnar losunar og neysludrifinna áhrifa eftir því sem gögn og aðferðir leyfa.

MARKMIÐ

- Hörgársveit verði kolefnishlutlaust sveitarfélag árið 2035.
- Sveitarfélagið dragi úr losun gróðurhúsalofttegunda og auki kolefnisbindingu.
- Skipulag styðji aðlögun að loftslagsbreytingum og vernd líffræðilegrar fjölbreytni.
- Íbúar og fyrirtæki verði hvött til sjálfbærra lífshátta og umhverfisábyrgðar.
- Jarðvegur, votlendi og land verði nýtt á sjálfbæran hátt í sátt við náttúruna.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/eftirlitsaðili
Fræðsla og vitund	Fræðsla sé grundvallarstef í loftslagsmálum sveitarfélagsins	Skólar séu heilsueflandi, flaggi Grænfánanum og fræðsla nái til samfélagsins alls	Skólastefna Hörgársveitar	Sveitarfélagið, skólar
Heilsueflandi samfélag	Hörgársveit verði heilsueflandi sveitarfélag með fræðslu og aðstöðu til hreyfingar og útivistar	Lagt er upp með að efla andlega og líkamlega heilsu íbúa	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 3	Sveitarfélagið,
Kolefnishlutleysi sveitarfélags	Starfsemi sveitarfélagsins verði kolefnishlutlaus árið 2035	Byggt á aðgerðaáætlun um orkuskipti og kolefnisbindingu	Stefna Hörgársveitar	Sveitarfélagið
Kolefnisbinding og vernd landgæða	Standa skal vörð um landgæði og náttúru með sjálfbærri nýtingu og kolefnisbindingu	Landgræðsla, skógrækt og endurheimt votlendis	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 13, LSS A.1.5	Sveitarfélagið, Land og Skógur, Land og Skógur
Loftgæði og loftmengun	Gætt verði að loftgæðum og leitast við að draga úr loftmengun	Lágmörkun losunar frá samgöngum og framkvæmdum	Stefna Hörgársveitar, LSS A.1.1	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Úrgangsmál	Hörgársveit verði til fyrirmyndar í úrgangsmálum með áherslu á flokkun, endurvinnslu og nýtingu lífrænna auðlinda	Forðast urðun, styðja hringrásarhagkerfi	Stefna Hörgársveitar, LSS A.2.4, B.10	Sveitarfélagið, Sorpsamlag Eyjafjarðar
Samgöngur	Lögð verði áhersla á greiðar og umhverfisvænar samgöngur með vegum og stígakerfi	Uppbygging stíga eflir lýðheilsu og styður orkuskipti	Stefna Hörgársveitar, LSS A.2.4	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Umhverfisábyrgð atvinnulífs	Fyrirtæki verði hvött til að starfa í sátt við náttúru og	Stuðlar að sjálfbærri atvinnuuppbyggingu	Stefna Hörgársveitar, LSS	Sveitarfélagið, atvinnulíf

	samfélag, með dýravelferð að leiðarljósi		C.6, Heimsmarkmið 8.4	
Aðgerðaáætlanir stjórnvalda	Skipulag taki mið af aðgerðaáætlun stjórnvalda í loftslagsmálum	Tryggir samræmi við landsstefnu	LSS A.1.6	Sveitarfélagið
Áhættugreining loftslagsbreytinga	Skipulagsákvarðanir taki mið af þekktum afleiðingum loftslagsbreytinga	Rennsli, flóðahætta, skriðuföll, úrkoma, sandfok, jöklar, gróðureldar	LSS B.1.2, Veðurstofa Íslands	Sveitarfélagið, Veðurstofan
Mótvægisaðgerðir	Skipulag taki mið af mótvægisaðgerðum þegar umhverfisáhrif eru óumflýjanleg	Mótvægisaðgerðir verði skilgreindar í deiliskipulagi	LSS B.9.1	Sveitarfélagið
Jarðvegur og votlendi	Jarðvegur verði nýttur á ábyrgan hátt og forðast verði uppbyggingu á votlendi	Endurheimt votlendis, nýting jarðvegs við framkvæmdir	Stefna Hörgársveitar, LSS A.1.5	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Líffræðileg fjölbreytni	Skipulag taki mið af vernd og eflingu líffræðilegrar fjölbreytni	Með aðgerðum í landgræðslu, skógrækt og vatnavernd	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Orkuskipti	Í skipulagi verði gert ráð fyrir innviðum fyrir orkuskipti í samgöngum, t.d. hleðslustöðvum	Á við um íbúðar-, frístundar- og atvinnusvæði	LSS A.2.4	Sveitarfélagið, veitur, einkaaðilar
Mannvirkjagerð	Skipulag leggi áherslu á að lágmarka kolefnisspor mannvirkjagerðar	Skilgreindar umhverfiskröfur taki til efnisnotkunar og líftíma	LSS B.9 og B.9.1	Sveitarfélagið, hönnuðir



Mynd 5. Bakkasel í Öxnadal.

4 BYGGÐ

4.1 ÍBÚÐARBYGGÐ (ÍB)

Svæði fyrir íbúðarhúsnæði og nærþjónustu sem því tengist, auk minniháttar atvinnustarfsemi sem samrýmist búsetu eftir því sem nánar er kveðið á um í stefnu skipulagsins.

Í Hörgársveit eru skilgreind tvö þéttbýli, annars vegar Lónsbakki, rétt norðan Lónsins, og hins vegar Hjalteyri, nyrst í sveitarfélaginu. Ásókn hefur verið í íbúðarhúsalóðir í sveitarfélaginu á undanförnum árum en vöntun á byggingarlandi í þéttbýli hefur hamlað því að svara megi eftirspurn og þ.a.l. gefið ranga mynd af íbúaþróun þess. Samkvæmt aðalskipulaginu er gert ráð fyrir að innan skilgreindra íbúðarsvæða geti við fulla uppbyggingu verið allt að 346 íbúðir. Af þeim eru 215 íbúðir fyrir samkvæmt núverandi stöðu, þannig að svigrúm er fyrir allt að 114 nýjar íbúðir á skipulagstímabilinu og miðast við miðspá húsnæðisáætlunar Hörgársveitar 2025.

Við framfylgd aðalskipulagsins skal sveitarstjórn leggja megináherslu á uppbyggingu íbúðarhúsnæðis innan núverandi byggðar og með þéttingu þar sem því verður við komið. Skilgreining nýrrar íbúðarbyggðar utan núverandi svæða fyrir íbúðarbyggð kemur einungis til álita að uppfylltum eftirfarandi skilyrðum:

• Sýnt er fram á raunverulega húsnæðisþörf sem ekki verður mætt með nýtingu skilgreindra íbúðarsvæða,
• uppbyggingin tengist beint núverandi byggð og nýtir sem best fyrirliggjandi samgöngu- og veitukerfi,
• uppbyggingin er í samræmi við markmið um hagkvæmt byggðamynstur og loftslagsmiðað skipulag samkvæmt Landsskipulagsstefnu og svæðisskipulagi,
• svæðið er utan verðmætra náttúru- og útivistarsvæða og utan landbúnaðarlands í flokki L1 og L2,
• og farið hefur fram samráð við íbúa og aðra hagsmunaaðila í samræmi við skipulagslög.

Við mat á slíkum áformum skal tekið mið af niðurstöðum umhverfismats, forsendum náttúru og lands, sem og áhrifum á samfélag og innviði.

Auk þess er heimilt að byggja stök íbúðarhús á landbúnaðarsvæðum í samræmi við almenn skipulagsákvæði, flokkun landbúnaðarlands og ákvæði jarðalaga. Slíkar heimildir taka til stakrar eða takmarkaðrar íbúðaruppbyggingar í dreifbýli, sbr. nánari ákvæði í köflum 4.1 og 5.1 um hámarksfjölda samliggjandi íbúðarlóða.

Markmið aðalskipulags um jafnvægi í uppbyggingu íbúðar- og frístundabyggðar er ætlað að styðja við sjálfbæra þróun samfélagsins og tryggja að íbúðarbyggð, þjónusta og innviðir þróist í samræmi við þarfir íbúa. Við framfylgd skipulagsins verður markmiðið nýtt sem viðmið við mat á nýjum skipulagsáformum, þannig að uppbygging frístundabyggðar gangi ekki á kost uppbyggingar íbúðarbyggðar né leiði til óhóflegs álags á innviði og þjónustu. Jafnvægi felur jafnframt í sér að horft sé til heildaráhrifa uppbyggingar íbúðar- og frístundabyggðar á samfélag, atvinnulíf og umhverfi, í samræmi við markmið aðalskipulags um hagkvæmt byggðamynstur og loftslagsmiðað skipulag.

MARKMIÐ:

- Í sveitarfélaginu sé grundvöllur fyrir búsetu allra aldurshópa með fjölbreyttu framboði íbúðarhúsnæðis, þjónustu og atvinnutækifæra við allra hæfi.

- Heilnæmt umhverfi og lýðheilsa verði í fyrirrúmi með vönduðum frístunda- og útivistarsvæðum fyrir hreyfingu, leik, samskipti og endurnæringu ólíkra aldurs- og getuhópa.
- Að stefna fyrir þróun íbúðar- og frístundabyggðar sé skýr og stuðli að jafnvægi í uppbyggingu íbúðar- og frístundabyggðar.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Uppbygging íbúðarsvæða	Uppbygging verði hagkvæm, nýti grunnstoðir og tryggi tengsl við þjónustu og útivist	Byggð þróist í tengslum við innviði og samfélag	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Dreifbýlisbyggð	Þróun í dreifbýli sé hagkvæm og taki mið af umhverfissjónarmiðum	Ný svæði skipulögð með sjálfbærni að leiðarljósi	Skipulagsákvæði, LSS B.2	Sveitarfélagið
Vernd náttúru og landbúnaðarlands	Íbúðarbyggð verði ekki heimiluð á verðmætum náttúru- og útivistarsvæðum né á L1/L2 landbúnaðarlandi	Verndar náttúrugæði og tryggir sjálfbærni landbúnaðar	Tillögur, LSS B.2	Sveitarfélagið
Fjölbreytt íbúðarhúsnæði	Grunnur sé fyrir búsetu allra aldurshópa með fjölbreytt framboð lóða og íbúðargerða	Mætir ólíkum þörfum íbúa	Skipulagsákvæði, LSS B.8, Heimsmarkmið 11.1	Sveitarfélagið
Samræmi við umhverfi	Ný byggð falli að náttúru, útliti og hefðbundinni byggð	Hugað sé að tegundum, útliti, hlutföllum og ásýnd	Skipulagsákvæði, LSS B.7.1	Sveitarfélagið, hönnuðir
Fornleifar	Úttekt á fornleifum og umsögn Minjastofnunar áður en deiliskipulag hefst	Tryggir vernd menningararfs	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Náttúrfar og líffræðileg fjölbreytni	Úttekt á náttúrufari áður en deiliskipulag hefst	Verndar votlendi, tegundir á válista og jarðmyndanir	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Ljósmengun	Götulýsing sé lágstemmd og birtumagni stýrt	Verndar náttúru, næturhiminn og lífríki	Tillaga	Sveitarfélagið
Aðgengi og öryggi	Greitt og öruggt aðgengi fyrir alla fararmáta innan íbúðarsvæða	Sérstaklega hugað að öryggi gangandi og hjólandi	Tillaga, Heimsmarkmið 11.7	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Orkuskipti	Gert ráð fyrir hleðslustöðvum	Styður orkuskipti og kolefnishlutleysi	Tillaga, LSS B.9	Sveitarfélagið, veitur

	fyrir bíla og hjól í íbúðarsvæðum			
Gististaðir	Aðeins heimil heimagisting á íbúðarsvæðum	Dregur úr ónæði og ver húsnæðismarkað	Skipulagsákvæði, Lög nr. 85/2007	Sveitarfélagið
Byggð á bújörðum	Heimilt að reisa íbúðarhús á bújörðum skv. reglum aðalskipulags	Uppbyggingarheimildir háðar stærð jarða, forðast stök hús	Skipulagsákvæði, kafli 6.1	Sveitarfélagið
Innviðir og þjónusta	Ný svæði tengist núverandi byggð og þjónustu	Klárað verði að nýta auð svæði áður en ný eru skipulögð	Tillögur, LSS B.2	Sveitarfélagið
Íbúðarhús á bújörðum	Heimilt er að afmarka lóðir og reisa íbúðarhús á bújörðum auk þeirra sem tengjast búrekstri, samkvæmt reglum aðalskipulags	Uppbyggingarheimildir háðar stærð jarða. Ný hús skulu nýta sömu heimreið og tengjast núverandi innviðum og byggð. Uppbygging í dreifbýli sem felur í sér allt að þrjár samliggjandi íbúðarlóðir getur komið til álita á landbúnaðarsvæðum, að uppfylltum almennum skilyrðum aðalskipulags um landgæði, aðgengi, innviði, landslag og tengsl við núverandi byggð. Áform um fjórar eða fleiri samliggjandi íbúðarlóðir, eða uppbyggingu sem að mati sveitarstjórnar hefur eðli samfelldrar íbúðarbyggðar, kallast á við skilgreiningu íbúðarbyggðar í aðalskipulagi eða breytingu á aðalskipulagi. Forðast skal stök hús á víðavangi. Nýbyggingar skulu í samræmi við deiliskipulag og byggingarhefðir sveitarinnar	Skipulagsákvæði, Kafli 6.1 Landbúnaðar-svæði	Sveitarfélagið

Tafla 1. Íbúðarsvæði (ÍB).

Íbúðarbyggð (ÍB)						
Nr. Heiti	Lýsing	Skilmálar	Fjöldi íbúða		Fjöldi lóða	Stærð (ha)
			Núverandi	Hámark		
Þéttbýli						
ÍB1 Hjalteyri	Íbúðarbyggð á brekkunni á Hjalteyri. Að hluta til óbyggt.	Blönduð, lágreist íbúðarbyggð á 1-2 hæðum Lóðir verða um 600-1000 m2.	28	70	36	7,3
ÍB2 Hjalteyri	Eldri byggð á Hjalteyri.	Blönduð, lágreist íbúðarbyggð á 1-2 hæðum Lóðir verða um 395-760 m2.	14	18	13	1,9
ÍB3 Skógarhlíð, Birkihlíð, Reynihlíð og Víðihlíð	Íbúðarbyggð á Lónsbakka.	Blönduð, lágreist íbúðarbyggð á 1-2 hæðum fyrir einbýli, par-, rað- og fjölbýlishús. Lóðir 1550-5200 m2.	154	154	57	12,4
ÍB4 Lónsvegur	Íbúðarbyggð á Lónsbakka. Óbyggt hverfi.	Lágreist byggð á 2-3 hæðum þar sem gert er ráð fyrir blöndun húsagerða með einbýlis- og fjölbýlishúsum.	1	30	5	0,9
Dreifbýli						
ÍB6 Glæsibær	Íbúðarbyggð við Glæsibæ.	Blönduð lágreist íbúðarbyggð á 1-2 hæðum fyrir einbýli, par- og raðhús. Lóðir 1.550-5.200 Vm2. Götulýsing sé lágstemmd til að lágmarka sjónmengun og birtumagni stýrt eftir árstíma.	18	74	45	24,4
			Núverandi íbúðafjöldi	**Hámarks-fjöldi íbúða**	**Möguleg viðbót**	**Stærð ha**
		Samtals:	**215**	**346**	**114**	**46,9**

4.1.1 Frístundabyggð (F)

Svæði fyrir frístundahús, tvö eða fleiri og nærþjónustu sem þeim tengist, þ.m.t. orlofshús og varanlega staðsett hjólhýsi. Föst búseta er óheimil í frístundabyggðum.

Frístundasvæði geta náð yfir fleiri en eina jörð. Allar framkvæmdir á frístundasvæðum skulu vera í samræmi við gildar deiliskipulagsáætlanir. Skipulagsáætlunin sýnir þau svæði þar sem gert er ráð fyrir 4 eða fleiri frístundahúsum á samfelldu svæði innan sömu jarðar. Öll veiðihús og orlofshúsabyggð eru felld undir frístundabyggð og auðkennd á sveitarfélagsuppdrætti. Í sveitarfélaginu eru á sjöunda tug sumarhúsa, í flestum tilvikum stök hús á jörðum í einkaeign.

Fyrir hvert frístundabyggðarsvæði er sett hámark á heildarbyggingarmagn, sem markar heildarramma uppbyggingar innan svæðisins. Jafnframt gilda almenn ákvæði um lóðastærðir og nýtingarhlutfall einstakra lóða. Við framfylgd skipulagsins skal tryggt að þessi ákvæði séu samræmd og að uppbygging einstakra lóða fari ekki fram úr þeim ramma sem heildarbyggingarmagn svæðisins setur.

Innan frístundabyggðar geta verið skilgreindar sérstakar lóðir, svo sem skógræktarlóðir. Um slíkar lóðir gilda almenn ákvæði frístundabyggðar nema annað sé sérstaklega tekið fram. Þar sem lóðir eru eingöngu ætlaðar til skógræktar eða landbóta skal það koma skýrt fram og byggingarheimildir þá annaðhvort takmarkaðar eða óheimilar, eftir því sem við á.

Við skipulag og uppbyggingu frístundabyggðar skal huga að öryggi og brunavörnum, m.a. með tilliti til gróðurelda. Við gerð deiliskipulags og við leyfisveitingar skal eftir atvikum taka mið af leiðbeiningum HMS um brunavarnir í frístundabyggð og gera ráð fyrir viðeigandi ráðstöfunum, svo sem flóttaleiðum, aðgengi slökkviliðs og vatnsöflun, í samræmi við aðstæður á hverju svæði.

Varðandi staðsetningu svæða fyrir frístundabyggð þarf frá upphafi að vera ljóst að eitt getur ekki yfir alla gengið og sveitarstjórn getur ekki orðið við öllum óskum um uppbyggingu svæða fyrir frístundabyggð. Val svæða er mjög háð aðstæðum á jörðunum en þar vega þyngst sjónarmið náttúruverndar, landbúnaðarlandsflokkun og byggðarmynstur. Fjallað er um stök frístundahús í kafla 6.1.2 um stakar framkvæmdir.

MARKMIÐ:

- Í sveitarfélaginu sé grundvöllur fyrir búsetu allra aldurshópa með fjölbreyttu framboði íbúðar- og frístundahúsnæðis.
- Heilnæmt umhverfi og lýðheilsa verði í fyrirrúmi með vönduðum frístunda- og útivistarsvæðum.
- Jafnvægi í þróun íbúðar- og frístundabyggðar tryggt.

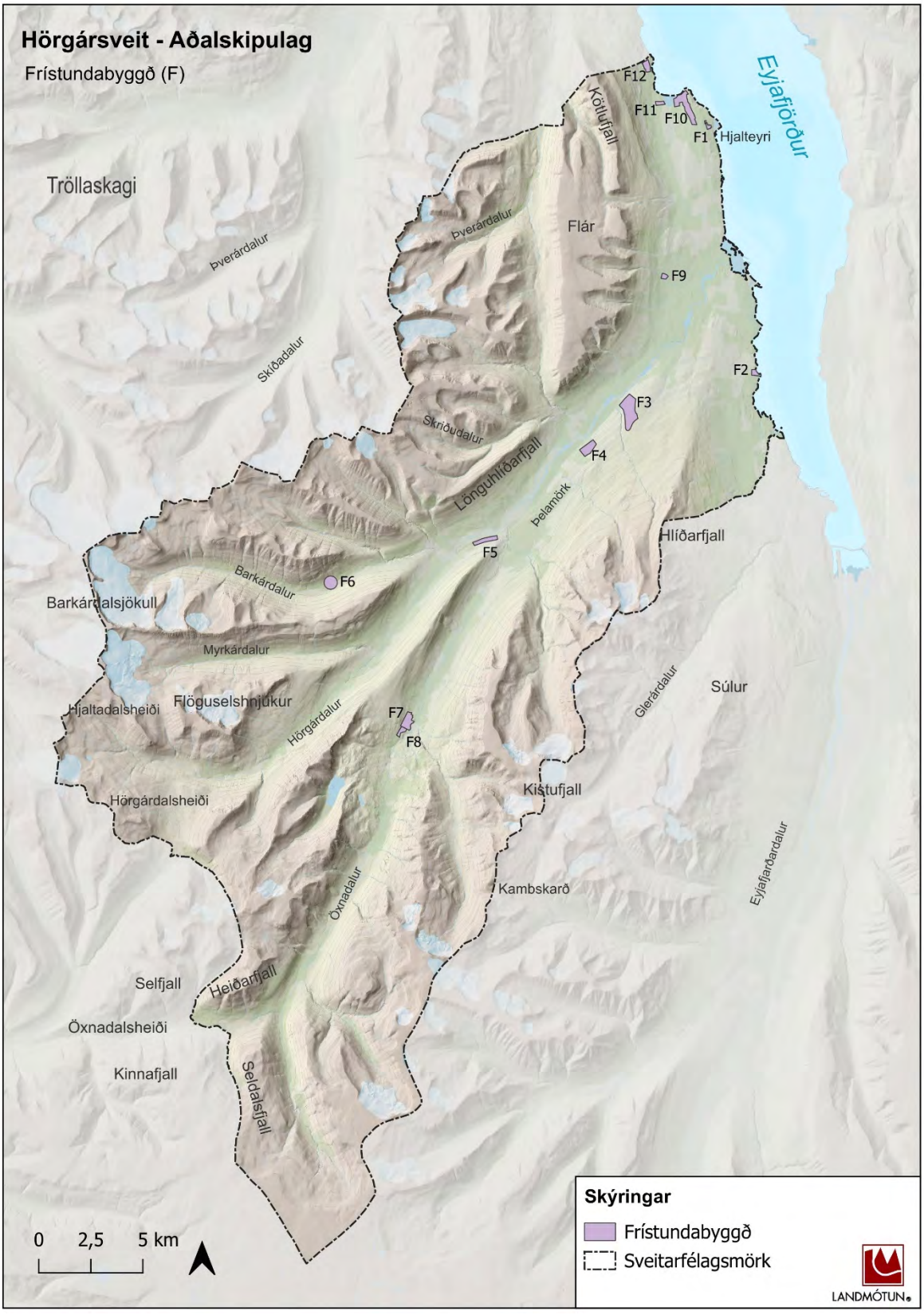
Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Skipulag frístunda-byggðar	Frístundabyggð sé í samræmi við gildandi deiliskipulag og gætt umhverfissjónarmiða	Ný og eldri svæði verði skipulögð með sjálfbærni að leiðarljósi	Stefna Hörgársveitar	Sveitarfélagið
Landbúnaðar-land	Frístundabyggð verði aðeins skipulögð utan L1/L2 lands og svæða með verndar- eða útivistargildi	Tryggir vernd verðmætra jarða og útivistarsvæða	Skipulagsákvæði, LSS B.2	Sveitarfélagið
Uppbyggingar-heimildir	Heimilt að byggja frístundahús samkvæmt töflu 2 í kafla 3.2.1, háð stærð landspilda	Fjögur eða fleiri hús einungis á skilgreindum svæðum í aðalskipulagi	Skipulagsákvæði, kafli 4.2.1	Sveitarfélagið
Þéttleiki og stærð lóða	Ný svæði: lóðir 0,5–2 ha, nýtingarhlutfall ≤ 0,03	Skapar jafnvægi í nýtingu lands og umhverfisvernd	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Náttúruvernd	Byggð gangi ekki að óþörfu á verðmæt svæði (votlendi, válistategundir)	Byggð verði á afmörkuðum samfelldum svæðum	Stefna Hörgársveitar, LSS A.4.5	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Innviðir	Byggð verði á samfelldum svæðum með sameiginlegum innviðum (vegir, lagnir, sorphirða)	Tryggir hagkvæmni og þjónustu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, veitur
Fornleifar	Deiliskráning fornleifa og umsögn Minjastofnunar áður en skipulag hefst	Tryggir vernd menningararfs	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Útivist og aðgengi	¼ hluti svæða til almennrar útivistar; sýna gönguleiðir og útsýnisstaði í deiliskipulagi	Forðast að lóðir loki leiðum eða svæðum almennings	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 11.7	Sveitarfélagið

Umhverfi og ásýnd	Byggð taki mið af landslagi, söguslóðum, útsýni og yfirbragði sveitarinnar	Byggingar aðlagaðar að staðháttum	Tillögur	Sveitarfélagið, hönnuðir
Brunavarnir og öryggi	Greina brunavarnir, vatnstökustaði og flóttaleiðir í deiliskipulagi	Viðbragðsáætlanir landeigenda/félaga sumarhúsaeigenda	Tillögur, LSS B.6.3	Sveitarfélagið, Slökkvilið Akureyrar
Gististaðir	Atvinnustarfsemi óheimil; aðeins minni háttar þjónusta og heimagisting ef í deiliskipulagi	Dregur úr truflun og álagi á innviði	Skipulagsákvæði, lög nr. 85/2007	Sveitarfélagið
Búfjárhald	Búfjárhald óheimilt innan frístundabyggðar	Tryggir öryggi og heilnæmt umhverfi	Tillögur	Sveitarfélagið
Orkuskipti	Hugað að rafhleðslutengingum fyrir bíla og hjól í frístundabyggðum	Styður kolefnishlutleysi	Tillögur, LSS B.9	Sveitarfélagið, veitur
Vatnsvernd	Allt vatnasvið Hörgár er brunn, grann, eða fjarsvæði vatnsverndar – leita álits heilbrigðiseftirlits	Tryggir öryggi vatnsverndarsvæða	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit

Tafla 2. Frístundabyggð (F).

Frístundabyggð (F)				
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Hámarks fjöldi lóða**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli				
F1 Grímsstaðabyggð	Frístundabyggð á Hjalteyri.	Byggðin skal falla vel að landslagi, s.s. með staðsetningu húsa, hæðarsetningu, formi bygginga og efnis- og litavali. Í deiliskipulagi sem samþykkt var 2011 er gert ráð fyrir 10 húsum á svæðinu en fyrir eru fjögur hús. Gert er ráð fyrir að fjölga megi lóðum um allt að 10 innan svæðisins. Lóðir skulu vera á bilinu 0,4-0,6 ha og nýtingarhlutfall á bilinu 0,02-0,035. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 3.500 m2.	22	5,5
Dreifbýli				
F2 Hagaskógur	Deiliskipulag frá 1990. Á svæðinu eru 3 hús af 8 risin.	Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 600 m2.	8	8,5
F3 Krossastaðir		Lóðir skulu vera á bilinu 0,5-2 ha og nýtingarhlutfall 0,03. Ekkert deiliskipulag í gildi. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 15.000 m2.	100	84,7
F4 Steðji	Á svæðinu eru 17 hús risin.	Samkvæmt deiliskipulagi frá 2007 er gert ráð fyrir 41 frístundahúsi, auk 12 skógræktarlóða. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 4.000 m2.	41	30,6
F5 Staðartunga	Eitt hús er risið á svæðinu.	Samkvæmt deiliskipulagi frá 1990 er gert ráð fyrir 44 húsum. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 6.400 m2.	44	22
F6 Baugasel	Fjallaskáli	Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 200 m2.	1	0,4

F7 **Auðnir 2**		Gert er ráð fyrir 8-10 lóðum og skógrækt á svæðinu. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 1.500 m2.	10	31
F8 **Hraun**	Svæðið tengist frá heimreið að Hrauni um túnslóða til norðausturs.	Yfirbragð og þéttleiki verður nánar skilgreint í deiliskipulagi. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 3.000 m2.	20	10,1
F9 **Þrastarhóll**	Deiliskipulag frá 2010.	Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 1.100 m2.	7	6,5
F10 **Arnarnes**	Deiliskipulag frá 2010.	Frístundabyggð í bland við skógrækt. Lóðastærð 0,5-1,7 ha. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 5.500 m2.	90	60,3
F11 **Frístundabyggð í landi Arnarness**	Ekkert deiliskipulag í gildi.	Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 1.200 m2.	8	7,1
F12 **Fagriskógur**	Ekkert deiliskipulag í gildi.	Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 3.500 m2.	22	14,8
			Samtals:	**281,5**



Mynd 6. Frístundabyggð í Hörgársveit.

4.2 OPIN SVÆÐI (OP)

Svæði fyrir útivist, aðallega í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem almennri útivist tilheyrir, svo sem stígum og áningarstöðum, auk þjónustu sem veitt er á forsendum útivistar.

Umhverfi byggðarinnar á Hjalteyri og Lónsbakka er skilgreint sem opið svæði og ætlað fyrir almenna útivist með tilheyrandi aðstöðu svo sem stígum, áningarstöðum og ræktunarsvæðum. Lýsing á starfsemi á einstökum svæðum er samkvæmt núverandi notkun.

Opin svæði í aðalskipulagi Hörgársveitar eru fyrst og fremst ætluð til útivistar, almennrar dvalar og upplifunar. Á slíkum svæðum getur skógrækt verið hluti af landnotkun, enda þjóni hún markmiðum um landslagsmótun, skjólmyndun og aukin útivistargæði.

Þar sem skógrækt er ætlað að þjóna útivist og almennri notkun teljast slík svæði opin svæði í skilningi aðalskipulagsins. Áform um skógrækt á opnum svæðum skulu taka mið af aðgengi almennings, útivistarnotkun og vernd landslags.

Þar sem meginmarkmið skógræktar eða landgræðslu er ræktun, landbætur, endurheimt vistkerfa eða önnur sértæk landnýting, og þar sem útivist og almenn notkun eru ekki í forgangi, skulu slík svæði skilgreind sem skógræktar- eða landgræðslusvæði en ekki sem opin svæði.

Við mat á áformum um skógrækt skal sveitarstjórn leggja mat á markmið framkvæmdarinnar, fyrirhugaða notkun svæðisins og tengsl við aðliggjandi landnotkun til að tryggja rétta flokkun og samræmi við markmið aðalskipulagsins.

Opin svæði og útivistarsvæði gegna einnig mikilvægu hlutverki við að styrkja tengsl íbúa við náttúru og nærumhverfi. Við skipulag þeirra skal, eftir því sem við á, horfa til möguleika á útikennslu, náttúrufræðslu og aðgengi barna og ungmenna að fjölbreyttum náttúrusvæðum í nágrenni skóla og íbúðarbyggðar.

MARKMIÐ:

- Hörgársveit verði heilsueflandi samfélag með fjölbreytta og aðgengilega aðstöðu til útivistar, hreyfingar og tómstunda.
- Opin svæði verði skipulögð í sátt við náttúru, vatnsvernd og sérkenni staðarins.
- Útivistarmöguleikar, skógrækt og uppgræðsla verði eflt í takt við lýðheilsu og sjálfbærni.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Heilsueflandi samfélag	Hörgársveit verði heilsueflandi samfélag með fjölbreytta aðstöðu til útivistar og hreyfingar	Byggir á góðu aðgengi og nýtingu náttúrunnar til hreyfingar og heilsueflingar	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 3	Sveitarfélagið
Opin svæði í þéttbýli	Opin svæði við Lónsbakka og Hjalteyri verði nýtt til útivistar, stíga, áningarstaða og ræktunar	Tryggir samspil byggðar og náttúru	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Skógrækt og uppgræðsla	Áfram verði unnið að áætlunum um skógrækt og uppgræðslu í nágrenni Lónsbakka og Hjalteyrar	Skapar skjól, fegrar og eykur útivistarmöguleika	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Land og Skógur

Vatnsvernd	Framkvæmdir á opnum svæðum innan vatnsverndarsvæða krefjist umsagnar Heilbrigðiseftirlits	Tryggir öryggi vatnsverndarsvæða	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra
Útivistarmöguleikar	Gönguleiðarkerfi verði byggt upp, fjölgun og merking göngu-, reið- og hjólaleiða	Stuðlar að heilsu og bættri aðstöðu til hreyfingar	Skipulagsákvæði, Tillögur, Heimsmarkmið 11.7	Sveitarfélagið
Aðgengi og leiðsögn	Opin svæði verði gerð aðgengilegri með góðu skipulagi, leiðbeiningum og stikum	Aukin nýting og jafnt aðgengi fyrir alla	Skipulagsákvæði, Tillögur	Sveitarfélagið
Leik- og tómstundastarf	Fjölbreytt aðstaða verði fyrir leik- og tómstundir og það tekið inn í skipulag nýrra byggðasvæða	Tryggir að börn og unglingar hafi svigrúm til frístunda	Skipulagsákvæði, Tillögur, Heimsmarkmið 11	Sveitarfélagið
Ferðaþjónusta	Starfsemi á sviði útivistar og ferðaþjónustu verði efld	Stuðlar að fjölbreyttu atvinnulífi tengdu útivist	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, ferðaþjónustuaðilar
Mannvirki á opnum svæðum	Heimilt að reisa lítil mannvirki tengd þjónustu við opin svæði, án þess að skerða gæði svæðisins	Skýrir afmarkaðar heimildir til stuðnings útivist	Tillögur	Sveitarfélagið
Samhengi við aðra stefnu	Um opin svæði gilda ákvæði aðalskipulags, umhverfis og loftslagsstefnu	Tryggir heildarsýn og samþættingu stefnu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Sjálfbær nýting náttúru	Nálægð við náttúru og sérkenni verði nýtt sjálfbært til útivistar og tengsla við íbúa	T.d. bætta aðgengi að fjörum, merking leiða í fallegri náttúru	Tillögur, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið

Tafla 3. Opin svæði (OP).

Opin svæði (OP)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttýli			
OP1 **Skógræktarsvæði**	Skógrækt og útivistarsvæði innan byggðar á Hjalteyri.	Á svæðinu er gert ráð fyrir áframhaldandi skógrækt til skjóls og gerð stíga og áningarstaða.	36
OP2 **Skógur**	Sunnan við leikskólann Álfastein er skógræktarreitur og opið svæði norðan hans á Lónsbakka.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða með borðum og bekkjum ásamt	5,2
OP3 **Lónsbakki**	Opin svæði innan byggðar á Lónsbakka.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	5,5

Dreifbýli			
OP4 **Ásláksstaðir**	Skógræktarreitur sem nýttur er til útivistar.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	48
OP5 **Laugaland**	Skógræktarsvæði Skógræktarfélags Eyfirðinga. Skógurinn nýttur sem útivistarsvæði.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	39,9
OP6 **Vaglir á Þelamörk**	Þjóðarskógur í umsjón Skógræktar ríkisins. Svæðið nýtt til útivistar.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	44,9
OP7 **Miðhálsstaðir**	Skógræktarsvæði í eigu Skógræktarfélags Eyfirðinga. Svæðið er notað sem útivistarsvæði.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	59,3
OP8 **Jónasarlundur**	Skógræktarsvæði og minningarlundur. Svæðið er nýtt sem áningarstaður og útivistarsvæði.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	3,6
OP9 **Gásir**	Um er að ræða þjónustuhús, salernisaðstöðu og bílastæði í tengslum við tilgátubúðir og safnasvæði við Gásir.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	1
OP10 **Hvammur**	Skógræktarreitur í landi Hvamms og og Hofs. Skógræktarsvæðið er nýtt sem útivistarsvæði.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	5
OP11 **Ásláksstaðir 1**	Opið svæði til almennrar útivistar.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	36
OP12 **Syðri Reistará**	Opið svæði í landi Syðri Reistarár þar sem Freyjulundur er. Skógræktarreitur.	Heimil er stígagerð og gerð áningarstaða.	5
		Samtals:	**292,1**

4.3 KIRKJUGARÐAR OG GRAFREITIR (K)

Svæði fyrir kirkjugarða og grafreiti. Trúarstofnanir falla undir landnotkunarflokkinn samfélagsþjónusta en svæði fyrir kirkjugarða og grafreiti eru skilgreind sem slík á uppdrætti.

Kirkjugarðar og grafreitir í Hörgársveit eru almennt litlir að umfangi, en mikilvægt er að skrá stærð þeirra og stöðu með skýrum hætti í aðalskipulagi. Tveir kirkjugarðar eru á Möðruvöllum, annars vegar eldri kirkjugarður við Möðruvallakirkju og hins vegar nýrri kirkjugarður sunnan kirkjunnar. Sá eldri er um 0,48 ha og sá nýrri um 0,43 ha, eða samtals rúmlega 0,8 ha. Aðrir kirkjugarðar og grafreitir í sveitarfélaginu eru minni að umfangi, flestir um eða innan við 0,1 ha.

MARKMIÐ:

- Tryggja að nægt grafartækt land sé til staðar innan sveitarfélagsins.
- Kirkjugarður á Möðruvöllum verði megin kirkjugarður sveitarfélagsins.

- Mannvirkjum og næsta umhverfi kirkjugarða verði vel við haldið.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Grafartækt land	Grafartækt land innan sveitarfélagsins verði tryggt	Tryggir að íbúar hafi ávallt aðgang að virðulegum grafreit og að framtíðarþörfum sé mætt	Skipulagsákvæði, LSS B.2.1, Heimsmarkmið 3	Sveitarfélagið,
Megin kirkjugarður	Kirkjugarður á Möðruvöllum verði megin kirkjugarður sveitarfélagsins	Skapar miðlæga þjónustu og samfelldan kirkjugarð fyrir sveitarfélagið	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, sóknarnefnd
Menningarlandslag	Kirkjugarðar verði varðveittir sem hluti af menningarlandslagi sveitarfélagsins	Kirkjugarðar endurspegla sögu og arfleifð byggðarinnar og hafa menningarlegt gildi	Stefna Hörgársveitar, LSS A.7, Heimsmarkmið 11.4	Sveitarfélagið, sóknarnefnd, Minjastofnun
Gæði hins byggða umhverfis	Hlúð verði að mannvirkjum og næsta umhverfi kirkjugarða	Tryggir að kirkjugarðar séu vel hirtir og til prýði í landslagi og byggð	Skipulagsákvæði, LSS B.7.1	Sveitarfélagið, sóknarnefnd
Lýðheilsa og velferð	Kirkjugarðar séu rými sem stuðla að friði, virðingu og vellíðan í samfélaginu	Kirkjugarðar eru mikilvægar minningar- og sorgarstaðir sem hafa áhrif á lýðheilsu	Heimsmarkmið 3, 11	Sveitarfélagið,

Kirkjugarðar og grafreitir eru skilgreindir sem sérstök landnotkun þar sem gert er ráð fyrir áframhaldandi nýtingu, viðhaldi og eftir atvikum endurbótum á núverandi svæðum. Við framkvæmdir innan kirkjugarða og grafreita skal gæta að sögu, yfirbragði og helgi staðanna, aðliggjandi byggð og landslagi. Heimilt er að viðhalda og endurbæta stíga, girðingar, hlið, lýsingu, aðkomu og önnur minni mannvirki sem tengjast starfsemi svæðanna. Um kirkjugarða, grafreiti og heimagrafreiti gilda jafnframt viðeigandi lög og reglur um kirkjugarða, greftrun og grafreiti.

Tafla 4. Kirkjugarðar og grafreitir (K).

Kirkjugarðar og grafreitir (K)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
K1 Möðruvellir	Kirkjugarður á Möðruvöllum	Tveir kirkjugarðar eru á Möðruvöllum. Eldri kirkjugarður er við Möðruvallakirkju, um 0,48 ha, og nýrri kirkjugarður er sunnar, um 0,43 ha. Samanlagt eru garðarnir rúmlega 0,9 ha. Tryggja skal að nægt grafartækt land sé til staðar til framtíðar.	0,91
K2 Bakkakirkjugarður	Kirkjugarður við Bakkakirkju	Heimilt er að viðhalda og endurbæta kirkjugarðinn, stíga, girðingar, hlið, lýsingu og önnur mannvirki sem tengjast starfsemi hans. Við framkvæmdir skal gæta að yfirbragði staðarins, menningarminjum og aðliggjandi umhverfi.	0,1

K3 Myrkárkirkjugarður	Kirkjugarður við Myrkárkirkju.	Heimilt er að viðhalda og endurbæta kirkjugarðinn, stíga, girðingar, hlið, lýsingu og önnur mannvirki sem tengjast starfsemi hans. Við framkvæmdir skal gæta að yfirbragði staðarins, menningarminjum og aðliggjandi umhverfi.	0,1
K4 Bægisárkirkjugarður	Kirkjugarður við Bægisárkirkju.	Heimilt er að viðhalda og endurbæta kirkjugarðinn, stíga, girðingar, hlið, lýsingu og önnur mannvirki sem tengjast starfsemi hans. Við framkvæmdir skal gæta að yfirbragði staðarins, menningarminjum og aðliggjandi umhverfi.	0,1
K5 Heimagrafreitur á Hlöðum	Heimagrafreitur í landi Hlaða.	Um heimagrafreit gilda ákvæði laga og reglna um kirkjugarða, greftrun og grafreiti. Heimilt er að viðhalda grafreitnum og aðkomu að honum eftir því sem við á. Framkvæmdir skulu taka mið af staðháttum, menningarminjum og aðliggjandi landnotkun.	0,1
K6 Heimagrafreitur á Þúfnavöllum	Heimagrafreitur í landi Þúfnavalla.	Um heimagrafreit gilda ákvæði laga og reglna um kirkjugarða, greftrun og grafreiti. Heimilt er að viðhalda grafreitnum og aðkomu að honum eftir því sem við á. Framkvæmdir skulu taka mið af staðháttum, menningarminjum og aðliggjandi landnotkun.	0,1
K7 Glæsibæjarkirkjugarður	Kirkjugarður við Glæsibæjarkirkju.	Heimilt er að viðhalda og endurbæta kirkjugarðinn, stíga, girðingar, hlið, lýsingu og önnur mannvirki sem tengjast starfsemi hans. Við framkvæmdir skal gæta að yfirbragði staðarins, menningarminjum og aðliggjandi umhverfi.	0,1
		Samtals:	1,5

5 ATVINNA

Fjölbreytni í atvinnulífi Hörgársveitar eykst með aukinni ferðaþjónustu, vaxandi heimaframleiðslu, uppbyggingu iðnaðarsvæða og þróunar í landbúnaði. Sveitarfélagið leggur áherslu á að skapa skilyrði og hvetja til aukinnar áherslu á umhverfislega ábyrgð í atvinnulífi í sveitarfélaginu.

Markmið

- Stuðla að auknum atvinnutækifærum með nýsköpun og nægu framboði lóða fyrir iðnað, ferðaþjónustu og aðra fjölbreytta starfsemi.
- Byggja upp sjálfbært atvinnulíf í sátt við náttúru og samfélag.
- Standa vörð um landbúnað sem grunnstoð blómlegrar byggðar.
- Gera Hörgársveit að aðlaðandi samfélagi með fjölbreyttum störfum, einnig fjarvinnu.
- Efla ferðaþjónustu byggða á sérstöðu svæðisins, með virðingu fyrir náttúru og menningu.
- Stuðla að umhverfisábyrgð og dýravelferð í atvinnulífi.

Þema	Stefna	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/eftirlitsaðili
Nýsköpun og fjölbreytt atvinnulíf	Búið verði í haginn fyrir nýsköpun og fjölbreytt atvinnulíf með nægu framboði lóða	Styrkir seiglu samfélagsins og fjölgar störfum	Stefna Hörgársveitar, LSS C.6.1, Heimsmarkmið 8.2, 8.3	Sveitarfélagið, atvinnuþróunarfélög
Landbúnaður	Standa vörð um landbúnað sem grunnstoð blómlegrar byggðar	Tryggir fæðuöryggi og sjálfbærni	Stefna Hörgársveitar, LSS C.6.2	Sveitarfélagið, bændasamtök
Fjarvinna og dreifð störf	Aðlaðandi samfélag og traustir innviðir laði að fólk sem getur unnið störf án staðsetningar	Fjarskiptainnviðir styðji nýtt vinnuumhverfi	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 8.5	Sveitarfélagið, fjarskiptafyrirtæki
Ferðaþjónusta	Efla ferðaþjónustu á grundvelli sérstöðu og staðaranda svæðisins	Stuðla að sjálfbærri þróun, með auknum gistimöguleikum	Stefna Hörgársveitar, LSS C.7.3–C.7.6, Heimsmarkmið 8.9	Sveitarfélagið, Ferðamálastofa, ferðaþjónustuaðilar
Þolmörk og vernd	Skipulagsákvarðanir í ferðaþjónustu taki mið af gögnum um þolmörk náttúru, innviða og samfélags	Tryggir jafnvægi á milli náttúruverndar og uppbyggingar	LSS C.7.5, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Þjónusta og afþreying	Þjónusta verði efld og afþreyingarmöguleikum fjölgað	Tryggir fjölbreytt lífsgæði og styrkir byggð	Stefna Hörgársveitar, LSS C.6.2	Sveitarfélagið, einkaaðilar
Sjálfbær atvinnuuppbygging	Atvinnuþróun verði í sátt við náttúru og samfélag	Fyrirtæki hvött til að starfa með umhverfislega ábyrgð og dýravelferð í huga	Stefna Hörgársveitar, LSS C.6, Heimsmarkmið 8.4 og 8.8	Sveitarfélagið, atvinnulíf
Nýting auðlinda	Bætt nýting auðlinda til framleiðslu og neyslu	Dregið úr hagvexti sem gengur á náttúruna	Heimsmarkmið 8.4	Sveitarfélagið, fyrirtæki

Jafnrétti og tækifæri	Jöfn atvinnutækifæri fyrir alla, þar á meðal ungt fólk og fatlað fólk	Sömu laun fyrir jafnverðmæt störf	Heimsmarkmið 5, 8.5	Sveitarfélagið, atvinnurekendur
Öryggi á vinnumarkaði	Réttindi á vinnumarkaði verði vernduð og stuðlað að öruggu vinnuumhverfi	Tryggir mannsæmandi störf	Heimsmarkmið 8.7 og 8.8	Sveitarfélagið, Vinnueftirlitið

5.1 LANDBÚNAÐARSVÆÐI (L)

Svæði fyrir landbúnað og mannvirki sem tengjast búrekstrinum, með áherslu á búfénað, matvæla- og fóðurframleiðslu.

Í aðalskipulagi Hörgársveitar er landbúnaðarland flokkað í flokka L1–L4 samkvæmt niðurstöðu flokkunar landbúnaðarlands. Jafnframt eru skilgreindir landnotkunarreitir landbúnaðarsvæða (L1–L8) sem byggja á samanteknum eiginleikum svæðanna, svo sem landgæðum, landslagi, nýtingu og staðbundnum aðstæðum.

Við framfylgd aðalskipulagsins er flokkun landbúnaðarlands lögð til grundvallar við mat á breytingum á landnotkun, byggingarheimildum og öðrum áformum á landbúnaðarsvæðum. Í því felst að meta skal, í hverju tilviki, hvaða flokki landbúnaðarlands viðkomandi svæði tilheyrir og þar með hvaða almennu skipulagsákvæði eiga við.

Þar sem flokkun landbúnaðarlands innan landnotkunarreits er fjölbreytt getur þurft að styðjast við frekari greiningu, vettvangsathugun eða sérfræðimat við ákvarðanatöku um einstök áform. Slík greining er þá hluti af málsmeðferð sveitarfélagsins og grundvöllur ákvörðunar um hvort og með hvaða skilyrðum heimildir samkvæmt aðalskipulagi séu veittar.

Með þessu móti nýtist aðalskipulagið sem virkt stjórntæki við ákvarðanatöku um ráðstöfun lands, þar sem bæði heildarstefna og staðbundið mat á landgæðum eru höfð að leiðarljósi.

Þegar óskað er eftir breytingu á landnotkun á landbúnaðarsvæðum, þar sem ráðgert er að land verði leyst úr landbúnaðarnotum eða nýting þess breytt verulega, skal sveitarstjórn taka afstöðu til ákvæða 5. gr. jarðalaga nr. 81/2004, a- og b-liðar.

Með umsóknum um slíkar breytingar skal fylgja rökstuðningur þar sem m.a. er fjallað um:

a. hvort landið sé stærra en þörf krefur miðað við fyrirhuguð áform og hvort aðrir valkostir komi til greina, og

b. hvaða áhrif breytingin hafi á landbúnaðarnýtingu, matvælaframleiðslu og heildarhagsmuni samfélagsins.

Rökstuðningurinn er lagður til grundvallar ákvörðun sveitarstjórnar og hluti af málsmeðferð viðkomandi skipulags- eða leyfisákvörðunar.

Heimildir aðalskipulags til íbúðaruppbyggingar á landbúnaðarsvæðum eru ætlaðar til að styðja við búsetu í dreifbýli. Heimild til fleiri en þriggja íbúðarhúsa á torfu getur komið til álita að undangengnu mati sveitarstjórnar á landstærð, flokkun landbúnaðarlands, áhrifum á landbúnaðarnýtingu og tengslum við núverandi innviði og byggð. Ef áform fela í sér þrjár eða fleiri nýjar íbúðarlóðir á samfelldu svæði, eða uppbyggingu sem að mati sveitarstjórnar hefur eðli, umfang eða áhrif nýrrar íbúðarbyggðar, skal svæðið skilgreint sem íbúðarbyggð í aðalskipulagi og þá gilda skilyrði í kafla 4.1.

Heimilt er að afmarka allt að þrjár samliggjandi íbúðarlóðir á landbúnaðarsvæði án þess að skilgreina þurfi sérstaka landnotkun íbúðarbyggðar, enda samræmist uppbyggingin ákvæðum aðalskipulags um landstærð, flokkun landbúnaðarlands, áhrif á landbúnaðarnýtingu, aðgengi, fráveitu, vatnsöflun og tengsl við núverandi innviði og byggð. Áform um fjórar eða fleiri samliggjandi íbúðarlóðir krefjast

skilgreiningar svæðisins sem íbúðarbyggðar í aðalskipulagi eða breytingar á aðalskipulagi, sbr. kafla 4.1.

Uppbygging sem telst fela í sér myndun nýrrar íbúðarbyggðar eða verulega breytingu á landnotkun kallar á skilgreiningu íbúðarbyggðar í aðalskipulagi eða breytingu á skipulagi. Heimildir endurnýjast ekki sjálfkrafa við uppskiptingu lands.

Skógrækt á landbúnaðarsvæðum

Skógræktarsvæði í skipulagsáætlun eru annars vegar atvinnuskógrækt á vegum Lands og skógar og hins vegar útivistarsvæði á vegum skógræktarfélaga eða sveitarfélags. Skógræktarreitir sem sýndir eru á uppdrætti miðast við samningsbundin mörk en endurspegla ekki endanlegt form svæðanna. Mikilvægt er að skógrækt falli að landslagi, að lundir, rjóður og útsýnisstaðir njóti sín og að gil, gljúfur og helstu sjónlínur verði vernduð. Áhersla er einnig á fjölbreytta skógrækt með blöndu birkis, víðikjarrs og ræktuðum trjátegundum.

Skipulagsáætlunin gerir ráð fyrir skógrækt bæði sem atvinnugrein og til landbóta, skjóls og útivistar. Á góðu ræktunarlandi (L1 og L2) skal þó halda áfram hefðbundnum landbúnaði og matvælaframleiðslu. Þar er skógrækt eingöngu heimil í formi skjólbelta. Skógrækt yfir 400 m hæð yfir sjávarmáli er bundin sömu takmörkunum og á landbúnaðarsvæðum, en samkvæmt reglugerð nr. 583/2000 er óheimilt að rækta erlendar tegundir ofan við 400 m yfir sjávarmáli.

Skógræktaráætlanir fyrir einstakar jarðir skulu unnar samkvæmt kröfum Lands og skógar, með áherslu á fjölbreytni trjátegunda og umhverfissjónarmið. Ef áform ná yfir 100 ha eða ná til verndarsvæða skal tilkynna þau til Skipulagsstofnunar samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana, sem ákveður hvort framkvæmdir séu mats- eða framkvæmdaleyfisskyldar. Sveitarstjórn veitir framkvæmdaleyfi samkvæmt skipulagslögum.

Land og skógur sendir reglulega sveitarstjórn tillögur að nýjum skógræktarsvæðum. Að lokinni vettvangsskoðun og yfirferð á gögnum um forn- og náttúruminjar er unnin endanleg skógræktaráætlun í samráði við skógarbændur, þar sem sveitarstjórn getur gert athugasemdir

Skógrækt á landbúnaðarsvæðum getur fallið undir almenna landbúnaðarnotkun, enda sé hún á landi í flokki L3 eða L4, sé ekki á samfelldu svæði stærra en 20 ha, og leiði ekki til verulegrar breytingar á landnotkun, ásýnd lands, landbúnaðarnýtingu eða verndargildum svæðis.

Áform um skógrækt á stærri samfelldum svæðum en 20 ha, eða skógrækt sem að öðru leyti hefur veruleg áhrif á landnotkun, landslag, náttúru, menningarminjar eða búsetuskilyrði, skulu skilgreind sérstaklega í aðalskipulagi eða háð breytingu á skipulagi áður en til leyfisveitinga kemur.

Skógræktaráform á landbúnaðarsvæðum skulu metin með hliðsjón af flokkun landbúnaðarlands, umfangi fyrirhugaðrar skógræktar og áhrifum á landbúnað, náttúru og menningarlandslag.

Þar sem skógræktaráform eru þess eðlis eða umfangs að þau feli í sér verulega breytingu á landnotkun skal skilgreina slíka notkun í aðalskipulagi eða gera breytingu á skipulagi áður en til leyfisveitinga kemur.

Komi til áforma um umfangsmikla skógrækt sem felur í sér verulega og varanlega breytingu á landnotkun, s.s. nytjaskógrækt á stórum samfelldum svæðum eða skógrækt sem hefur veruleg áhrif á landbúnaðarnýtingu, landslag eða vistkerfi, skal slík landnýting skilgreind sérstaklega í aðalskipulagi eða með breytingu á skipulagi áður en til framkvæmda kemur.

Í greinargerð og skipulagsákvæðum aðalskipulagsins er hugtakanotkun varðandi stærð landspilda og viðmið um uppbyggingu samræmd. Með hugtakinu *landspilda* er átt við samfellda einingu lands innan jarðar, óháð því hvort land sé óskipt eða hafi verið skipt upp með landskiptum.

Viðmið um uppbyggingu sem sett eru fram eftir stærð landspilda í töflum og skipulagsákvæðum aðalskipulagsins, þar á meðal í töflu 7, gilda almennt við mat á uppbyggingaráformum á

landbúnaðarsvæðum, hvort sem um er að ræða stakar framkvæmdir, landskipti eða umsóknir um byggingarleyfi, nema annað sé sérstaklega tekið fram.

Við nýtingu landbúnaðarlands skal, eftir því sem við á, horfa til tækifæra til endurheimtar vistkerfa, einkum votlendis, rofins lands og annarra svæða þar sem landnýting getur samræmst náttúruvernd, kolefnisbindingu og bættri vatnsbúskap. Slík verkefni skulu unnin í samráði við landeigendur og viðeigandi stofnanir og taka mið af landgæðum, flokkun landbúnaðarlands, náttúrufari, búrekstrarhagsmunum og markmiðum um líffræðilega fjölbreytni.

MARKMIÐ:

- Standa vörð um landbúnað sem grunnstoð atvinnulífs og byggðar.
- Vernda gott landbúnaðarland (L1 og L2) fyrir aðra landnotkun.
- Stuðla að sjálfbærum búskap, lífrænni ræktun og fjölbreyttum búgreinum.
- Efla stoðgreinar landbúnaðar, þar á meðal mjólkurframleiðslu, skógrækt og hlunnindabúskap.
- Viðhalda gæðum lands, stuðla að endurheimt og uppgræðslu.
- Tryggja vatnsvernd og vernd náttúru- og menningarminja.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vernd landbúnaðarlands	Góð landbúnaðarsvæði (L1 og L2) verði áfram nýtt til búskapar, ekki tekin undir aðra landnotkun	Tryggir fæðuöryggi og langtímahagsmuni samfélagsins	Skipulagsákvæði, LSS B.2.1, Heimsmarkmið 2.4	Sveitarfélagið, Skipulagsstofnun
Sjálfbær landnýting	Landnýting sé í samræmi við landgæði og ástand lands, í sátt við náttúru og menningarminjar	Forðast ofbeit og mengun, stuðla að náttúruvernd	Skipulagsákvæði, LSS A.7.1, Heimsmarkmið 2.4, 15	Sveitarfélagið, bændur
Hefðbundinn búskapur	Landbúnaður verði áfram stundaður á bújörðum með þróunarmöguleikum stoðgreina	Tryggir áframhaldandi atvinnu og byggð	Stefna Hörgársveitar, LSS C.6.2	Sveitarfélagið, Bændasamtök
Lífræn ræktun	Stuðlað verði að aukinni lífrænni ræktun í hefðbundnum og nýjum búgreinum	Eykur sjálfbærni og bætir ímynd landbúnaðar	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 2.4	Sveitarfélagið, Matvælastofnun
Mjólkurframleiðsla	Stuðlað verði að eflingu mjólkurframleiðslu á svæðinu	Hefðbundin búgrein efld sem burðarás atvinnulífs	Stefna Hörgársveitar	Sveitarfélagið, Bændasamtök, mjólkuriðnaður
Endurheimt landgæða	Landgæði verði endurheimt á landbúnaðarsvæðum	Stuðlað að uppgræðslu, jarðvegsvernd og kolefnisbindingu	Skipulagsákvæði, LSS A.1.5, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Skógrækt og skjólbelti	Skógrækt efld á hentugum svæðum (L3, L4) til viðarframleiðslu, útivistar og landbóta	Bætir jarðveg, vistkerfi og dregur úr landeyðingu	Skipulagsákvæði, LSS A.7.1, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Beit og landnýting	Beit stýrt samhliða uppgræðslu ógróinna svæða	Viðheldur jafnvægi milli nýtingar og verndar	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, bændur
Vatnsvernd	Framkvæmdir á landbúnaðarsvæðum innan fjarsvæðis vatnsverndar	Tryggir neysluvatnsgæði og öryggi	Skipulagsákvæði, LSS B.1.2	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit

	krefjast umsagnar heilbrigðiseftirlits			
Mannvirki og byggingar	Byggingar tengdar búrekstri ekki heimilar ofar en 400 m.y.s.	Verndar óbyggð víðerni og viðkvæm svæði	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Uppbygging á bæjartorfum	Uppbyggingu er beint á bæjartorfur; sveitarstjórn getur heimilað fleiri en 3 íbúðarhús á torfu.	Heimild til fleiri en þriggja íbúðarhúsa á torfu er háð mati sveitarstjórnar. Uppbygging sem felur í sér myndun nýrrar íbúðarbyggðar kallar á skilgreiningu íbúðarbyggðar í aðalskipulagi.	Skipulagsákvæði, jarðalög nr. 81/2004, ábúðarlög nr. 80/2004	Sveitarfélagið
Afturkræfar framkvæmdir	Heimilt að heimila framkvæmdir ef auðvelt er að endurheimta land til matvælaframleiðslu	Tryggir vernd ræktunarlands til framtíðar	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Lausafjármunir og stöðuleyfi	Eftir atvikum skal sækja um stöðuleyfi fyrir geymslu lausafjármuna; heimilt er að hafa einn gám tengdan búrekstri án gjaldtöku	Minnkar sjónmengun og tryggir umgengni	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Hlunninda-búskapur	Stutt verði við hlunnindabúskap með meindýraeyðingu	Stuðlar að fjölbreyttum búskap og nýtingu náttúruauðlinda	Stefna Hörgársveitar	Sveitarfélagið, bændur
Menningarminjar	Merkingar á lögbýlum, eyðibýlum og söguslóðum verði bættar	Stuðlar að vernd menningarlandslags og eykur fræðslugildi	Skipulagsákvæði, LSS A.7, Heimsmarkmið 11.4	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Útivist og aðgengi	Opnum svæðum utan ræktarlands skal halda til hefðbundinna landnota og útivistar	Svæðin áfram opin almenningi með takmörkuðum mannvirkjum (reið- og gönguleiðir)	Skipulagsákvæði, LSS B.7.2	Sveitarfélagið

Landskipti

Markmið með landskiptum er að vernda hefðbundið byggðamynstur og yfirbragð sveitabyggðar, forðast myndun þéttrar íbúðarbyggðar í dreifbýli og tryggja hagkvæmni í þjónustu sveitarfélagsins. Landskipti á landbúnaðarsvæðum skulu metin með hliðsjón af flokkun landbúnaðarlands, áhrifum á samfellu ræktunarlands og markmiðum aðalskipulags um vernd góðs landbúnaðarlands og hagkvæma landnýtingu.

Á landbúnaðarlandi í flokkum L1 og L2 samkvæmt flokkun landbúnaðarlands eru landskipti almennt óheimil, nema í undantekningartilvikum, svo sem á jaðarsvæðum í tengslum við núverandi byggð, enda sé sýnt fram á að landskipti skerði ekki samfellu, nýtingu eða vernd landbúnaðarlands.

Við skiptingu jarða verða til mismunandi stærðir landspilda:

Bújarðir: >25 ha

Landspildur 3-10 ha

Smábýli: 10-25 ha

Íbúðarlóðir: 0,5–3 ha

Með umsókn um landskipti skal fylgja rammaskipulag bújarðar með upplýsingum um uppbyggingaráform, landkosti, flokkun landbúnaðarlands, fyrirhugað gatnakerfi, fjölda og stærðir lóða og tímaáætlun framkvæmda. Með umsóknum um landskipti á landbúnaðarsvæðum skal fylgja

rökstuðningur þar sem tekin er afstaða til ákvæða 5. gr. jarðalaga nr. 81/2004, a- og b-liðar. Rökstuðningurinn er hluti af málsmeðferð sveitarfélagsins og grundvöllur ákvörðunar um hvort landskipti samrýmist markmiðum aðalskipulagsins.

Við mat á landskiptum og uppbyggingaráformum skal jafnframt gæta þess að íbúðar- og frístundabyggð séu ekki í nábýli nema sérstakar aðstæður réttlæti slíkt, og skal þá leggja mat á áhrif á búsetuskilyrði, landnýtingu, innviði og heildarskipulag byggðar.

Við mat sveitarstjórnar á umsóknum er einkum horft til þess að:

- Uppbygging stuðli að hagkvæmu byggðamynstri og verði ekki íþyngjandi í rekstri sveitarfélagsins.
- Gatnakerfi sé einfalt og tengingum við þjónustu- og vegakerfi fjölgi ekki.
- Ný hús rýri ekki gæði góðs landbúnaðarlands né ásýnd og gildi umhverfisins.
- Byggingar loki ekki aðgengi að útsýnisstöðum, göngu- og reiðleiðum eða útivistarsvæðum.
- Staðsetning og útlit bygginga taki mið af hefðum og styrki búsetulandslag svæðisins.
- Íbúðarbyggð og frístundabyggð verði ekki blandað í nábýli.

5.1.1 Flokkun landbúnaðarlands

Landbúnaðarland er dýrmæt auðlind og skal nýting þess byggjast á markmiðum jarðalaga nr. 81/2004: sjálfbærni, hagsmunum komandi kynslóða, náttúruvernd og verndun góðs ræktunarlands til matvælaframleiðslu.

Við gerð aðalskipulags í dreifbýli er land flokkað í fjóra flokka:

FLOKKUR 1 – MJÖG GOTT RÆKTUNARLAND

- Jarðvegur: góður móajarðvegur, steinefnaríkar mýrar, þykkt ≥ 75 cm
- Landgerð: vel þurrt, halli < 4 %, hæð < 100 m
- Notkun: ekki heimilt að rjúfa samfellu með mannvirkjum eða samfelldri skógrækt
- Heimildir: byggja við bæjartorfur; afturkræfar framkvæmdir (íþrótta- og tjaldsvæði, golfvellir) heimilar; veitur og vegagerð heimil; skjólbelti og trjálundir heimil

FLOKKUR 2 – GOTT RÆKTUNARLAND

- Jarðvegur: mýrar með miklu lífrænu efni, góðir sandar og melar, þykkt ≥ 50 cm
- Landgerð: halli < 8 %, hæð < 200 m
- Notkun: forðast rask samfellu, heimild til fastrar búsetu, landbúnaðarstarfsemi og minniháttar atvinnustarfsemi
- Heimildir: skjólbelti og trjálundir, en ekki umfangsmikil skógrækt á besta landi

FLOKKUR 3 – SÆMILEGT RÆKTUNARLAND

- Jarðvegur: lakari mýrar, móar og melar, þykkt ≥ 25 cm
- Landgerð: halli < 12 %, hæð < 300 m, sæmileg þurrkunarskilyrði
- Notkun: hentugt til beitar, skógræktar og landgræðslu; landbúnaðarstarfsemi víkjandi ef þörf er á annarri nýtingu
- Heimildir: heimilt að byggja upp til fastrar búsetu eða annarrar starfsemi

FLOKKUR 4 – LÉLEGT RÆKTUNARLAND

- Land sem ekki uppfyllir skilyrði L1–L3, hentar ekki til akuryrkju
- Hentar til beitar, skógræktar eða túna
- Flokkast frekar sem beitarland í landslagsflokkun

Landbúnaðarsvæðum sveitarfélagsins er skipt í átta landnotkunarreiti sem auðkenndir eru L1–L8. Skiptingin byggir á núverandi landnýtingu og landslagsheildum.

Innan hvers landnotkunarreits getur land fallið í mismunandi flokka landbúnaðarlands (L1–L4) samkvæmt flokkun landbúnaðarlands. Flokkunin lýsir gæðum og ræktunarhæfni lands og er notuð sem viðmið við mat á landnotkun:

Reitur	Flokkur 1 (ha)	Flokkur 2 (ha)	Flokkur 3 (ha)	Flokkur 4 (ha)	Samtals flokkað (ha)
L1	88	245	667,4	628	1628,4
L2	358,2	413,1	669,1	248,3	1746,1
L3	84,1	65,3	829,6	1159,5	2 38,5
L4	84,7	339,2	1093,4	2772,1	4289,4
L5	33	113,3	522,3	1603,3	2271,9
L6	240,6	167,3	692	685,4	1785,3
L7	446,6	185,5	721,6	380,9	1734,6
L8	218,9	419,1	938,3	741,6	2317,9

Í aðalskipulagi Hörgársveitar 2012-2024 þá var sveitarfélagið í samvinnu við Búgarð skipt niður í tiltölulega einsleit svæði út frá núverandi landnýtingu. Tilgangurinn var að leggja mat á mögulega og æskilega landnotkun eftir svæðum og kemur hún fram í töflu hér á eftir en landbúnaðarsvæðum er flokkað eftir þessari skiptingu.

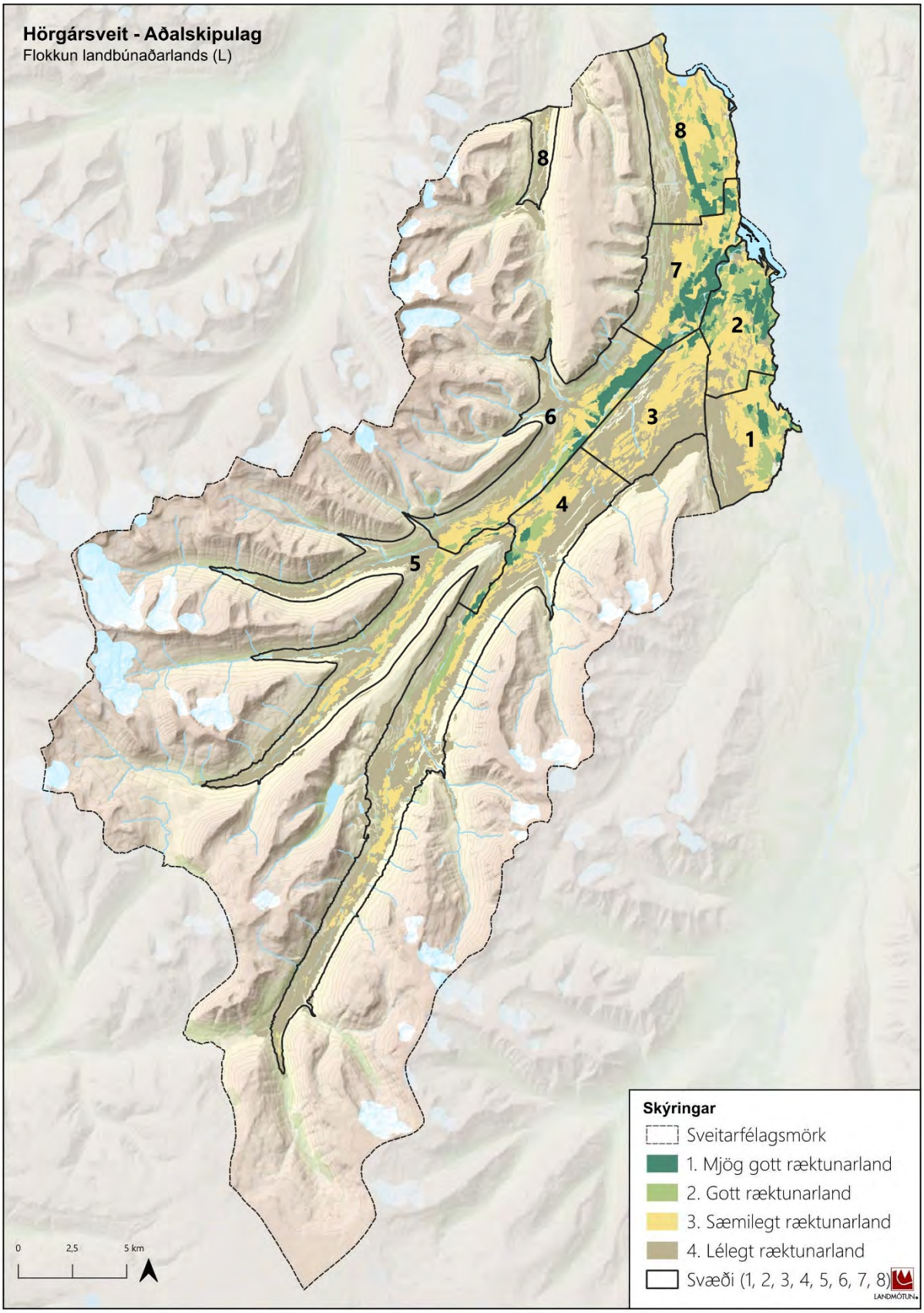
Tafla 5. Landnotkunarreitir landbúnaðarlands og flokkar landbúnaðarlands (L).

Nr. Heiti	Lýsing	Skilmálar	Stærð (ha)
L1	Kræklingahlíð frá mörkum við Akureyri að Moldhaugum og Glæsibæ. Núverandi landnýting: Landbúnaðarframleiðsla, s.s. mjólkurframleiðsla, sauðfjárbúskapur og kartöflurækt. Tiltölulega þétt byggð, jarðir langar og mynda mjóar reinar frá sjó upp á fjallshryggi. Fristundabyggð er nokkur meðfram ströndinni.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Fyrirséð er að á svæðinu verði samdráttur í landbúnaði vegna á stærðar og lögunar jarða og vegna ásóknar í íbúðarlóðir og nálægðar við Akureyri.	1561,2

	Skógræktarskilyrði: Skógrækt er nokkur í efri hluta hlíðarinnar en á þessu svæði eru skógræktarskilyrði mjög góð og vaxa þar allar þær tegundir sem notaðar eru í skógrækt í dag enda veðursæld mikil með frekar löngum og mildum sumrum og nálægðin við sjó minnkar frosthættu á vaxtartíma. Frekar snjóþungt er á þessu svæði.		
L2	Frá og með Moldhaugum og Glæsibæ að Djúpárbakka og Grjótgarði. Núverandi landnýting: Mjólkurbúskapur á öllum bæjum nema einum þar sem er sauðfjárbúskapur og jarðir eru tiltölulega stórar. Á Gásum eru merkar fornminjar um Gásakaupstað. Skógræktarskilyrði: Skógræktarskilyrði eru mjög góð og þar vaxa allar þær tegundir sem notaðar eru í skógrækt í dag en veðurfar einkennist af frekar löngum og mildum sumrum og nálægðin við sjó minnkar frosthættu á vaxtartíma og frekar snjóþungt. Hafáttar gætir hér meira en á hinum svæðunum.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Vegna þess hversu jarðir eru stórar er svæðið vel fallið til landbúnaðarnota. Svæðið hefur menningarsögulegt gildi sem tengist m.a. Gásum og nágrenni þeirra, og getur slík arfleifð skapað tækifæri til menningartengdrar ferðaþjónustu, að undangengnu samráði og nánari skipulagsgerð.	1344,6
L3	Þelamörk frá og með Grjótgarði og Djúpárbakka að Skógum. Núverandi landnýting: Hefðbundinn landbúnaður aflagður, en þó nokkur skógrækt á svæðinu. Vatnsból Akureyrar er á Vaglaeyrum. Skógræktarskilyrði: Skógrækt er mikil sem og nokkur frístundabyggð. Skógræktarskilyrði eru mjög góð og vaxa þar allar þær tegundir sem notaðar eru í skógrækt í dag en veðurfar einkennist af frekar löngum og mildum sumrum og nálægðin við sjó minnkar frosthættu á vaxtartíma.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Möguleiki á opnum skógum á svæðinu til að auka útivistar og fræðslugildi. Efnistaka úr Hörgá mun væntanlega hafa nokkuð vægi á þessu svæði.	1898,6
L4	Þelamörk frá og með Skógum og Öxnadalur að Hraunshöfða. Núverandi landnýting: Búskapur á þessu svæði er mjólkurframleiðsla, sauðfjárbúskapur, blönduð bú, hrossarækt og ferðaþjónusta. Skógræktarskilyrði:	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Framtíðarsýn: Stofnaður hefur verið fólkvangur í landi Hrauns í Öxnadal vegna sögu- og náttúruminja. Honum er lýst í kafla xxx.	5520,4

	Skógrækt er nokkur en vöxtur trjáa sennilega minni en á svæðum 1,2,3 og 6 vegna þess að landið liggur hærra yfir sjó og vaxtartími styttri. Hins vegar eru umhleypingar minni á veturna sem getur verið jákvætt fyrir einstakar tegundir í skógrækt.	Efnistaka úr Hörgá mun væntanlega hafa nokkuð vægi á þessu svæði.	
L5	Fremsti hluti Hörgárdals framan Barkár, ásamt Staðartungu, Miðhálsstöðum og Hraunshöfða. Núverandi landnýting: Mestmegnis sauðfjárbúskapur og eitt blandað bú. Skógrækt og frístundabyggð er á afmörkuðum svæðum. Skógræktarskilyrði: Skógrækt er nokkur en skógræktarskilyrði eru nokkuð verri en á svæðum 2 og 6 þar sem það liggur hærra en hin. Vaxtartími er því styttri og vetur kaldari með meiri fjarlægð frá sjó. Víða er að finna náttúrulegt birki í giljum inn eftir Hörgárdalnum.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Framtíðarsýn: Möguleikar á útivist, fornar leiðir yfir til Skagafjarðar.	3974,8
L6	Vesturhluti Hörgárdals neðan Barkár að Björgum. Núverandi landnýting: Mjólkurframleiðsla og sauðfjárbúskapur mestmegnis blönduð bú og einnig nokkur hrossarækt. Skógræktarskilyrði: Skógræktarskilyrði eru mjög góð og vaxa þar allar þær tegundir sem notaðar eru í skógrækt í dag enda veðursæld mikil með frekar löngum og mildum sumrum og þegar nær dregur sjó minnkar frosthættan á vaxtartíma.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Elsti varðveitti trjágarður á Íslands er í Skriðu. Fjölbreyttar minjar og áframhaldandi blandaður búskapur.	2669,2
L7	Frá og með Björgum til og með Hofi. Núverandi landnýting: Að mestu mjög gott landbúnaðarland og á svæðinu er stunduð mjólkurframleiðsla, hrossarækt og sauðfjárbúskapur. Skógræktarskilyrði: Skógræktarskilyrði eru sambærileg við svæði 6 og trúlega með því besta sem gerist í Eyjafirði.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Framtíðarsýn: Góðar reiðleiðir og menningartengd ferðaþjónusta tengt Möðruvöllum.	1867,5
L8	Frá Hofi að sveitarfélagamörkum. Gálmaströnd og Þorvaldsdalur.	Um þessi svæði gilda almennir skilmálar sem fram koma í kafla 5.1.1. og uppbyggingarheimildir á jörðum skv. töflu í	2983,3

	Núverandi landnýting: Mestur hluti svæðisins er gott landbúnaðarland, á vestur hluta þess er stunduð mjólkur- og nautakjötsframleiðsla og sauðfjárrækt, en á austur hlutanum þ.e. með ströndinni er ekki lengur hefðbundin búskapur, en nokkur skógrækt. Skógræktarskilyrði: Vaxandi hafgola og kæling frá hafi á vaxtartíma hefur neikvæð áhrif á skógrækt og snjóþyngsli og álag frá norðan áttinni hafa neikvæð áhrif á trjágæði. Skógræktarskilyrði eitthvað lakari en t.d. á svæði 7 eftir því sem utar dregur en samt sem áður vandræðalaust að rækta skóg á þessu svæði eins og dæmin sanna.	kafla 5.1.2 sem og önnur ákvæði um stakar framkvæmdar. Hafnsækin starfsemi og aukin íbúða- og frístundabyggð á Hjalteyri. Athafnasvæði og hafnsækin starfsemi í tengslum við á Dysnes.	
		Samtals:	21789,6



Mynd 7. Flokkun landbúnaðarlands (L).

5.1.2 Stakar framkvæmdir

Hvernig farið skuli með stakar skipulagsskyldar framkvæmdir sem ekki er talin þörf á að afmarka sérstaka landnotkun fyrir, enda sé um að ræða framkvæmdir sem ekki eru taldar líklegar til að valda verulegum áhrifum á umhverfið. Hér er átt við smávirkjanir, litlar spennistöðvar, minni háttar mannvirki, stök fjarskiptamöstur, stakar vindmyllur o.þ.h. Þetta getur einnig átt við um stök frístundahús, stök íbúðarhús og aðra mannvirkjagerð á landbúnaðarsvæðum án tengsla við búrekstur. Stefna um hvar eða við hvaða aðstæður framangreind mannvirkjagerð er heimil eða óheimil og aðrar skipulagsforsendur fyrir gerð deiliskipulags eða veitingu leyfa til framkvæmda.

Stakar framkvæmdir á landbúnaðarsvæðum skulu metnar í samhengi við flokkun landbúnaðarlands, landstærð og markmið aðalskipulags um vernd landbúnaðarlands og sjálfbæra landnýtingu.

Viðmið um hámarks byggingarmagn eftir landstærð, sbr. töflu 7, taka eingöngu til íbúðar- og frístundahúsa. Byggingar fyrir aðra atvinnustarfsemi, svo sem ferðaþjónustu, þjónustu- eða rekstrarhúsnæði tengt landbúnaði eða annarri starfsemi, koma til viðbótar og eru metnar sérstaklega með hliðsjón af eðli starfseminnar, umfangi hennar og áhrifum á landnotkun.

Ferðaþjónusta á landbúnaðarsvæðum er heimil að takmörkuðu umfangi án breytinga á aðalskipulagi, enda fari starfsemin ekki umfram skilgreind viðmið um hámarksfjölda gesta. Umfangsmeiri ferðaþjónusta krefst skilgreiningar verslunar- og þjónustusvæðis eða breytingar á skipulagi.

Uppsetning vindrafstöðva er háð skýrum viðmiðum um hámarkshæð, miðað við spaða í hæstu stöðu, og heimilað afl. Slík viðmið eru sett til að tryggja fyrirsjáanleika í skipulagsákvörðunum og samræmi við markmið aðalskipulagsins.

Við mat á stökum framkvæmdum á landbúnaðarsvæðum skal jafnframt tekið mið af viðmiðum um uppbyggingu eftir stærð landspilda, sbr. töflu 7, eftir því sem við á.

Stakar framkvæmdir eru heimilar án þess að afmarka sérstaklega landnotkun í aðalskipulagi, enda sé um minni háttar mannvirki að ræða sem styrkja samfélag og atvinnulíf án þess að hafa veruleg umhverfisáhrif eða rýra verndargildi svæða.

Við uppbyggingu á bæjartorfum, þ.m.t. nýbyggingar, viðbyggingar eða aðrar framkvæmdir sem geta haft áhrif á menningarminjar eða sögulegt yfirbragð staðar, skal leita umsagnar Minjastofnunar Íslands áður en byggingarframkvæmdir hefjast. Þetta á einnig við í þeim tilvikum þar sem ekki er gert ráð fyrir gerð deiliskipulags fyrir viðkomandi uppbyggingu.
Þetta á m.a. við um:

- Stök íbúðar- og frístundahús
- Fjarskiptamöstur
- Litlar vatnsafls- eða vindrafstöðvar
- Áningarstaði í tengslum við göngu- og reiðleiðir eða útsýnisstaði

ALMENN SKILYRÐI

- Stakar framkvæmdir krefjast deiliskipulags og/eða grenndarkynningar og viðeigandi byggingar-/framkvæmdaleyfis.
- Framkvæmdir geta verið tilkynningarskyldar skv. lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.
- Í hverju tilviki er metið hvort framkvæmdin er heimil með hliðsjón af áhrifum á landslag, verndarsvæði, náttúru, menningarminjar, hljóðvist, lyktarmengun, umferð og innviði.

- Stök mannvirki skulu ekki raska góðu ræktunarlandi (L1 og L2) nema í jaðri svæða eða í tengslum við núverandi byggð.
- Forðast skal stök hús á víðavangi og leitast við að staðsetja mannvirki á óbyggðum svæðum þar sem þau skerða ekki óbyggð víðerni.

Um stakar framkvæmdir gilda jafnframt ákvæði annarra kafla um umhverfi, yfirbragð og loftslag.

HEIMILAR FRAMKVÆMDIR

- Byggingar á landbúnaðarsvæðum
- Gert er ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist búrekstri.
- Heimilt að skilgreina lóðir fyrir íbúðarhús, frístundahús og ferðaþjónustu í deiliskipulagi, með hliðsjón af töflu 6.
- Heimildir til stakra íbúðarhúsa eða takmarkaðrar lóðamyndunar samkvæmt þessum kafla taka aðeins til uppbyggingar sem ekki telst mynda nýja íbúðarbyggð í skilningi kafla 4.1.
- Ný hús skulu reist í nálægð við núverandi byggð og innviði til að nýta þá sem best. Markmiðið er að ekki verði fjölgað tengingum við þjóðveg, að þjónusta við ný hús tengist þeirri þjónustu sem þegar er veitt og að nýjum húsum verði komið fyrir í samræmi við byggingarheðir og yfirbragð sveitarinnar.
- Forðast skal stök hús á víðavangi. Heimilar eru byggingar sem ekki tengjast búrekstri á bújörðum, án þess að breyta þurfi aðalskipulagi, í samræmi við eftirfarandi töflu og fer fjöldi húsa eftir stærð lands.).
- Skilgreina skal í deiliskipulagi nýjar lóðir fyrir íbúðarhús, frístundahús og nýbyggingar fyrir ferðaþjónustu og aðra atvinnustarfsemi en landbúnað.

Tafla 6. Byggingar á landbúnaðarsvæðum

Landstærð	***Heiti***	***Heimildir***	***Hámarks byggingarmagn íbúðar- og frístundahúsa***	***Hámarks byggingarmagn annarra bygginga / atvinnustarfsemi***	***Skilyrði***
0,5–3 ha	*Íbúðarlóðir*	*Íbúðarhús, gestahús og bílskúr*	*500 m² samtals*	*Ekki heimilt*	*Ekki heimilt að reisa hesthús eða önnur landbúnaðarhús á lóðum <2 ha. Ekki stofna nýjar lóðir á L1–L2 nema í jaðri svæða.*
3–10 ha	*Landspildur*	*1 íbúðarhús, 1 frístundahús og landbúnaðarbyggingar*	*800 m² samtals*	*Samkvæmt eðli starfsemi / eftir sérstöku mati*	*Frístundahús má ekki vera aðalnýting. Byggingar ekki heimilar ef þær skerða samfellu á L1–L2.*
10–25 ha	*Smábýli*	*2 íbúðarhús, 2 frístundahús, auk annarra bygginga*	*1.200 m² samtals*	*1.500 m² samtals*	*Á L1 aðeins í tengslum við bæjartorfu.*
>25 ha	*Bújarðir*	*3 íbúðarhús, 3 frístundahús, auk annarra bygginga*	*1.500 m² samtals*	*1.500 m² samtals*	*Skal vera í tengslum við landbúnað eða ferðaþjónustu.*

Við mat á stökum framkvæmdum á landbúnaðarsvæðum skal jafnframt tekið mið af viðmiðum um uppbyggingu eftir stærð landspilda, sbr. töflu 7, eftir því sem við á.

2. Ferðaþjónusta á landbúnaðarsvæðum

Á bújörðum ≥10 ha eru sérhæfðar byggingar fyrir aðra atvinnustarfsemi en landbúnað heimilar allt að 1.500 m² (samtals gamlar og nýjar byggingar). Stærri uppbygging krefst breytingar á aðalskipulagi. Meginregla: önnur atvinnustarfsemi skal vera hluti bújarða en ekki á sérlóð.

Á bújörðum ≥10 ha er heimil ferðaþjónusta sem stoðstarfsemi við landbúnað, enda sé hún rekin í tengslum við bújörð en ekki á sérlóð. Heildarstærð sérhæfðra bygginga fyrir aðra atvinnustarfsemi en landbúnað, þ.m.t. gisting, má ekki fara yfir 1.500 m² (samtals gamlar og nýjar byggingar).

Innan þess ramma er heimilt að reka gistingu fyrir allt að 40 gistirúm án sérstakrar skilgreiningar landnotkunar verslunar- og þjónustusvæðis, enda samræmist starfsemin aðgengi, fráveitu, vatnsöflun, landslagi og búsetuskilyrðum.

Áform um fleiri en 40 gistirúm, eða uppbyggingu sem að öðru leyti hefur eðli sjálfstæðrar ferðaþjónustustarfsemi, krefjast skilgreiningar verslunar- og þjónustusvæðis í aðalskipulagi eða breytingar á aðalskipulagi áður en til leyfisveitinga kemur.

3. Fjarskiptamöstur

Heimilt allt að 20 m há, með aðstöðuhúsi ≤20 m².

Skilyrði: mat á hljóðvist, fjarlægð frá landamerkjum, áhrif á náttúru og landslag.

4. Vatnsaflsvirkjanir

Heimilt allt að 200 kW með aðstöðuhúsi ≤15 m².

Stærri virkjanir krefjast breytingar á aðalskipulagi og umhverfismats.

5. Vindrafstöðvar

Heimilar til eigin nota, allt að 20 m á hæð, miðað við spaða í hæstu stöðu, með aðstöðuhúsi allt að 15 m² og að hámarki 50 kW afl. Vindrafstöðvar skulu ekki vera nær íbúðarhúsum eða frístundahúsum en 300 m og eru ekki heimilar innan skilgreindra íbúðar- eða frístundabyggðarsvæða. Áform um stærri eða aflmeiri vindrafstöðvar, eða fleiri en eina vindrafstöð á sama svæði, krefjast nánara skipulagsmats og eftir atvikum breytingar á aðalskipulagi.

6. Sólarsellur

Heimilar á þökum húsa.

7. Örvirkjanir

Heimilt að reisa allt að 100 kW í tengslum við þjónustustarfsemi fjarri veitukerfum.

8. Orku- og veitukerfi

Rannsóknarboranir eftir heitu vatni og boranir vegna hitavatnsöflunar og/eða raforkuframleiðslu eru aðeins heimilar að undangengnu mati sveitarfélagsins á staðsetningu, umfangi, aðkomu, frágangi og áhrifum á landnotkun, landslag, náttúruvernd, menningarminjar, vatnsvernd og aðliggjandi byggð.

Slíkar framkvæmdir kunna að vera tilkynningarskyldar samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021, m.a. með hliðsjón af eðli framkvæmdar, umfangi hennar og staðsetningu, svo sem ef fyrirhuguð framkvæmd er á eða nærri verndarsvæðum, vatnsverndarsvæðum eða öðrum viðkvæmum svæðum.

Rannsóknarboranir og boranir vegna hitavatnsöflunar eða raforkuframleiðslu eru óheimilar á friðlýstum svæðum, innan skilgreindra vatnsverndarsvæða og á öðrum svæðum þar sem sérstök verndarsjónarmið eða vatnsvernd takmarka slíkar framkvæmdir, nema að undangenginni sérstakri skipulags- og leyfisumfjöllun og umsögnum viðeigandi stjórnvalda.

Ef áform um boranir eru þess eðlis eða umfangs að þau fela í sér verulega breytingu á landnotkun eða eru undanfari umfangsmeiri orkunýtingar, skal meta þörf á sérstakri landnotkunarskilgreiningu í aðalskipulagi eða breytingu á aðalskipulagi áður en til leyfisveitinga kemur.

Veitumannvirki (spennistöðvar, dælustöðvar) heimilar allt að 20 m².

9. Þjónustuhús og áningarstaðir

Heimilt við meginferðaleiðir, göngu- og reiðleiðir og útsýnisstaði.

Má fela í sér skilti og þjónustuhús ≤20 m² (snyrtiaðstaða, eftirlitsaðstaða, neyðarskýli).

Heimilt að setja hestahólf í tengslum við reiðleiðir.

10. Tímabundin aðstaða

Heimilt að reisa vinnubúðir/vinnuplön vegna framkvæmda (t.d. vegagerð, efnisvinnsla) með tilskildum leyfum.

5.2 SAMFÉLAGSÞJÓNUSTA (S)

Svæði fyrir stofnanir og fyrirtæki sem, óháð eignaraðild, veita almenna þjónustu við samfélagið, svo sem menntastofnanir, heilbrigðisstofnanir, menningarstofnanir, félagslegar stofnanir, trúarstofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila.

Dreifbýli

Margar þjónustustofnanir í dreifbýli eru háðar sérstökum skilyrðum í lögum eða samningum, s.s. sóknarkirkjur, félagsheimili, meðferðarheimili og skólar. Notkun á landi sem tilheyrir hlutaðeigandi stofnunum er háð samþykktu deiliskipulagi.

Lónsbakki

Á Lónsbakka er ekki starfræktur grunnskóli en skólabíll ekur á milli Lónsbakka og Þelamerkurskóli þar sem grunnskóli sveitarfélagsins er starfræktur. Norðan við þéttbýlið á Lónsbakka er leikskóli fyrir 90-95 börn.

MARKMIÐ:

- Stuðla að öflugri samfélagsþjónustu sem styður við byggð og íbúa sveitarfélagsins.
- Tryggja aðgengi að menntun, félagsþjónustu og heilbrigðisþjónustu fyrir alla íbúa.
- Byggja upp samfélagslega innviði í nánu sambandi við íbúðarbyggð.
- Efla núverandi þjónustustofnanir og bæta nýtingu þeirra.
- Á skipulagstímabili aðalskipulagsins er gert ráð fyrir að framtíðaruppbygging og þróun leik- og grunnskóla verði á núverandi staðsetningum þessara stofnana. Ekki er gert ráð fyrir nýjum staðsetningum leik- eða grunnskóla innan sveitarfélagsins á tímabilinu.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Þjónusta í dreifbýli	Stuðlað verði að þjónustustarfsemi í dreifbýli til að renna styrkari stoðum undir byggð	Tryggir jöfn tækifæri og eflir dreifðar byggðir	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 10	Sveitarfélagið
Þjónustustofnanir	Núverandi stofnanir geti eflst og vaxið, nánar skilgreint í deiliskipulagi.	Tryggir þróun með skýrri stefnu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, stofnanir
Skólalóðir	Skóla- eða leikskólalóðir verði í góðum tengslum við íbúðarhverfi og nýtist sem útivistarsvæði.	Tryggir öryggi barna og fjölnotagildi lóða. Þetta ákvæði á við Lónsbakkahverfið.	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 4.2	Sveitarfélagið, skólastjórnendur
Félagsleg þjónusta	Félagsleg þjónusta verði miðsvæðis og aðgengileg öllum íbúum	Eykur jöfnuð og aðgengi	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 5.4, 10	Sveitarfélagið
Aðgengi að stofnunum	Aðgengi verði bætt til að auka nýtingu á einstökum stofnunum.	Tryggir jafnt aðgengi að öllum stofnunum	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 10	Sveitarfélagið
Íþróttamannvirki	Nýting íþróttamannvirkis á Laugalandi verði bætt með forgangi fyrir íbúa	Stuðlar að heilsu og vellíðan íbúa	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 3, 11.7	Sveitarfélagið, íþróttafélög
Nýtingarhlutfall	Nýtingarhlutfall á skal almennt vera á bilinu 0,3–0,6, nema annað sé tekið fram í sérákvæðum einstakra svæða	Tryggir hóflega þéttleika og samræmt skipulag	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Menntun	Jafn aðgangur að menntun verði tryggður frá leikskóla til háskólastigs	Tryggir jafnrétti í menntun og tækifærum	Heimsmarkmið 4.2, 4.3	Sveitarfélagið, ríkið, menntastofnanir
Jafnrétti	Jafnrétti kynjanna verði tryggt í allri samfélagsþjónustu	Tekur til vinnumarkaðar, fjölskyldulífs og þjónustu	Heimsmarkmið 5, 5.4	Sveitarfélagið

Tafla 7. Samfélagsþjónusta (S).

Samfélagsþjónusta (S)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli			
S1 Leikskóli	Leikskólinn Álfasteinn, Lónsbakka.	Leikskóli við Lónsbakka. Núverandi byggingarmagn 840 m2. Hámarksbyggingarmagn 1.200 m2.	1,2
Dreifbýli			
S2 Hlíðarbær	Félagsheimili, byggt árið 1919, byggt við 1969 og 1975.	Stærð í dag 465,3 m2. Hámarks byggingarmagn 600 m2.	0,1
S3 Glæsibær	Kirkja, timburhús reist 1866.	Ekki gert ráð fyrir frekari stækkun. Kirkjan er friðlýst sjá kafla 4.3.7. Hámarks byggingarmagn 100 m2.	0,4
S4 Skjaldarvík	Skóli fyrir sér úrræði á vegum Akureyrar Í Hlíðarskóla er pláss fyrir 20 nemendur.	Ekki gert ráð fyrir frekari stækkun. Hámarks byggingarmagn 400 m2.	0,4
S5 Laugaland	Grunnskóli, byggður 1961-1978, sundlaug byggð 1943-45 og íþróttahús 1992.	Núverandi byggingarmagn Gert er ráð fyrir nýjum byggingarreitum fyrir stækkun á Þelamerkurskóla, tvö íbúðarhús og vallarhús. Hámarks byggingarmagn 6.000 m2.	1,5
S6 Bægisá	Kirkja, timburhús reist 1858.	Ekki gert ráð fyrir frekari stækkun. Húsið er friðlýst sjá kafla 6.7. Hámarks byggingarmagn 100 m2.	0,1
S7 Bakki	Kirkja, timburhús reist 1843.	Ekki gert ráð fyrir frekari stækkun. Húsið er friðlýst sjá kafla 6.7. Hámarks byggingarmagn 100 m2.	0,1
S8 Hraun	Gestastofa að Hrauni. Fræðasetur og minningarstofa um Jónas Hallgrímsson. Gestastofa verði byggð upp í endurgerðum útihúsum, með megináherslu á þjónustu og fræðslu við þá sem staðinn sækja heim. Þar verða snyrtingar, fjölnota salur, upplýsingar, veitingar og sýning um störf Jónasar og náttúruna. Sú aðstaða verður byggð upp sem „anddyri“ að fólkvanginum og gönguleiðum um hann.	Samhliða uppbyggingu gestastofu er nauðsynlegt að huga að innviðum. Brýnt er að færa bílastæðamál innan fólkvangsins til betri vegar, áður en byggður er upp sögustaður og menningarsetur að Hrauni, svo hægt sé að tryggja öryggi og aðgengi allra gesta. Hámarks byggingarmagn 500 m2.	0,1
S9 Melar	Félagsheimili, byggt 1924 og viðbygging 1960.	Núverandi félagshemili er um 270 m2 að stærð. Ekki er fyrihuguð frekari stækkun. Hámarks byggingarmagn 270 m2.	0,3
S10 Möðruvellir	Innan svæðis er kirkja, safnaðarheimili og leikhús sem er staðsett innan safnaðarheimilisins. Um er að ræða hús sem var upphaflega leikfimihús og pakkhús Möðruvallarskóla sem brann árið 1901 og eru einu eftirstandandi leifar um Möðruvallarskóla. Kirkja sú sem nú stendur á Möðruvöllum var reist á árunum 1865-1867 eftir kirkjubruna 1865. Kirkjan er friðlýst sjá kafla 6.7.	Ekki gert ráð fyrir frekari stækkun. Hámarks byggingarmagn 200 m2.	0,4

S11 Freyjulundur	Félagsheimilið Freyjulundur	Núverandi félagshemili er um 303 m2 að stærð. Ekki er fyrihuguð frekari stækkun. Hámarks byggingarmagn 303 m2.	0,3
		Samtals:	**4,9**

5.3 VERSLUN- OG ÞJÓNUSTA (VÞ)

Svæði þar sem gert er ráð fyrir verslun og þjónustu, þ.m.t. hótelum, gistiheimilum, gistiskálum, veitingahúsum og skemmtistöðum.

Verslunar- og þjónustusvæði eru ætluð fyrir fjölbreytta starfsemi, þar á meðal hótel, gistiheimili, gistiskála, veitingahús og skemmtistaði. Í Hörgársveit hefur aukist að ferðaþjónusta sé rekin á bújörðum samhliða hefðbundnum búskap, sem er litið jákvæðum augum svo framarlega sem ekki sé gengið á gott landbúnaðarland eða samfellu ræktunarlands.

Víða leynast tækifæri til að þróa ferðaþjónustu, s.s. með framleiðslu og sölu afurða beint frá býli. Nálægð við Akureyri skapar einnig ný tækifæri á sviði verslunar og þjónustu. Í nýrri ferðamálastefnu 2030 er lögð áhersla á að ákvarðanir um uppbyggingu ferðaþjónustu byggist á áreiðanlegum gögnum um framboð og eftirspurn til að atvinnugreinin þróist farsællega.

Á verslunar- og þjónustusvæðum er gert ráð fyrir fjölbreyttri þjónustu og atvinnustarfsemi, enda sé umfang og eðli uppbyggingar í samræmi við markmið aðalskipulagsins og aðstæður á hverjum stað. Nánari útfærsla og skipulag slíkra svæða skal að jafnaði fara fram í deiliskipulagi.

Áður en tekin er ákvörðun um breytingu á landnotkun fyrir verslunar- og þjónustu skulu liggja fyrir áreiðanleg gögn um framboð og eftirspurn, umfang fyrirhugaðrar starfsemi og tengsl hennar við núverandi innviði og þjónustu. Slík gögn eru grundvöllur ákvörðunar sveitarstjórnar um hvort og með hvaða skilyrðum fallist verði á skipulagsáform.

Upplýsingar um byggingarmagn, fjölda gistirúma og annað umfang starfsemi skulu liggja fyrir þannig að unnt sé að meta hvort fyrirhuguð áform falli undir málsmeðferð samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021.

MARKMIÐ

- Stuðla að auknum atvinnutækifærum í verslun og þjónustu.
- Efla núverandi verslunar- og þjónustusvæði og tryggja fjölbreytt framboð.
- Leita nýrra tækifæra, einkum í ferðaþjónustu og þjónustu tengdri landbúnaði.
- Tryggja gott framboð á verslunar- og þjónustulóðum.
- Auka gistimöguleika á svæðinu í sátt við náttúru og samfélag.

Þema	Stefna/ skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Atvinnutækifæri	Stuðlað verði að auknum atvinnutækifærum á sviði verslunar og þjónustu	Styrkir byggð og fjölbreytt atvinnulíf	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 8	Sveitarfélagið, atvinnurekendur
Efling svæða	Verslunar- og þjónustusvæði geti eflst og þannig rennt styrkari stoðum undir byggð	Tryggir sveigjanleika og þróun	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið

Fjölbreytni í framboði	Framboð verði fjölbreytt og komið í veg fyrir einsleitni	Bætir þjónustu og lífsgæði íbúa og ferðamanna	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 10.3	Sveitarfélagið, einkaaðilar
Ný tækifæri	Nýrra tækifæra verði leitað, m.a. vegna nálægðar við Akureyri	Skapar svæðisbundna hagræna kosti	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Gistimöguleikar	Gistimöguleikum verði fjölgað á svæðinu	Styður ferðaþjónustu og atvinnuuppbyggingu	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 8.9, Ferðamálastefna 2030	Sveitarfélagið, ferðaþjónustu-aðilar
Lóðaframboð	Lögð verði áhersla á gott framboð á verslunar- og þjónustulóðum	Tryggir aðgengi að hentugu landi fyrir atvinnurekstur	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Skipulag í deiliskipulagi	Umfang og eðli starfsemi skilgreint í deiliskipulagi	Tryggir vandaða útfærslu og sveigjanleika	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Þróun núverandi starfsemi	Núverandi starfsemi hafi svigrúm til að þróast	Ver og styður við núverandi fyrirtæki	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Nýtingarhlutfall	Nýtingarhlutfall á verslunar- og þjónustusvæðum skal almennt vera 0,2–0,6 að jafnaði nema annað sé tekið fram í sérákvæðum einstakra svæða.	Tryggir hóflega þéttleika og samræmt skipulag	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Ferðaþjónusta á bújörðum	Ferðaþjónusta á bújörðum sé jákvæð ef ekki er gengið á gott ræktunarland	Skapar auknar tekjur og fjölbreytni án þess að draga úr landbúnaði	Stefna Hörgársveitar, Heimsmarkmið 8.9	Sveitarfélagið, bændur, ferðaþjónustu-aðilar
Gögn og áætlanagerð	Skipulagsákvarðanir byggi á áreiðanlegum gögnum um framboð og eftirspurn	Tryggir sjálfbæra þróun ferðaþjónustu	Ferðamálastefna 2030, Heimsmarkmið 8.9	Sveitarfélagið, Ferðamálastofa

Tafla 8. Verslunar- og þjónustusvæði í dreifbýli (VÞ).

Verslun og þjónusta (VÞ)				
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Fjöldi gistirúma:**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli				
VÞ1 Richardshús	Gististaður án veitinga í flokki II í Richardshúsi.	Heimilt að reka gististað. Hámarks byggingarmagn: 270 m2.	20	0,2
VÞ2 Hótel Hjalteyri	Hótel Hjalteyri.	Heimilt er að reka hótel með íbúðum og herbergjum, með veitingum þó ekki áfengisveitingum, í flokki II. Hámarks byggingarmagn: 320 m².	20	0,8
Dreifbýli				

VÞ3 **Pétursborg og Fagravík**	Ferðaþjónusta með gistingu.	Heimilt er að reka ferðaþjónustu með gistingu. Heimilt er að byggja allt að 12 frístundahúsum á svæðinu í samræmi við deiliskipulag frá 2004. Stærð einstakra frístundahúsa skal að jafnaði ekki vera meiri en 20 m². Hámarks byggingarmagn: 500 m².	88	16,9
VÞ4 **Engimýri**	Gististaður í Engimýri í Öxnadal.	Heimilt er að reka gististað með allt að 8 herbergjum og veitingasal fyrir allt að 40 gesti. Heimilt er að reisa allt að 6 einnar hæðar gistihús, hvert um sig allt að 40 m², þar af eitt hús fyrir starfsmenn. Hámarks byggingarmagn: 550 m².	40	2,8
		Samtals:	**168**	**20,7**

5.4 MIÐSVÆÐI (M)

Svæði fyrir verslunar- og þjónustustarfsemi og stjórnsýslu sem þjónar heilu landsvæði, þéttbýlisstað eða fleiri en einu bæjarhverfi, svo sem verslanir, skrifstofur, þjónustustofnanir, hótel, veitinga- og gistihús, menningarstofnanir og önnur hreinleg atvinnustarfsemi sem talin er samræmast yfirbragði og eðli starfsemi miðsvæðis.

MARKMIÐ:

- Stuðla að blöndun verslunar, þjónustu og stjórnsýslu á miðsvæðum.
- Tryggja gott aðgengi að þjónustustofnunum.
- Efla fjölbreytta starfsemi sem styrkir byggð og tengingu svæða.
- Gæta að ásýnd, hönnun og frágangi svo miðsvæði verði til fyrirmyndar.
- Setja öryggi gangandi og hjólandi í forgang og styðja vistvænar samgöngur.
- Deiliskipulagsskilmálar tryggi gæði húsnæðis og heildstætt yfirbragð byggðar.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðaraðili
Blönduð starfsemi	Stuðlað verði að möguleikum á blöndun verslunar-, þjónustu- og stjórnsýslustarfsemi	Skapar sveigjanleika og styrkir byggð	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 11.3	Sveitarfélagið
Aðgengi að stofnunum	Aðgengi að þjónustustofnunum verði bætt til að auka nýtingu	Tryggir jafnt aðgengi íbúa og ferðamanna	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 10	Sveitarfélagið
Fjölbreytt starfsemi	Miðsvæði hýsi fjölbreytta starfsemi sem eflir líf og tengingu svæða	Stuðlar að samfélagslegri virkni og atvinnuuppbyggingu	Skipulagsákvæði, LSS C.6.1, Heimsmarkmið 8.3	Sveitarfélagið, atvinnurekendur
Samgöngur	Tryggja öruggt flæði ólíkra samgöngumáta á miðsvæðum	Forgangur gangandi og hjólandi, vistvænir ferðamátar efldir	Skipulagsákvæði, LSS B.7.2, Heimsmarkmið 11.2	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Ásýnd og hönnun	Ásýnd og frágangur á miðsvæðum verði til fyrirmyndar	Umhverfisgæði, græn svæði og hönnun mannvirkja í sátt við umhverfi	Skipulagsákvæði, LSS B.7.1, Heimsmarkmið 11.7	Sveitarfélagið, hönnuðir

Aðgengi fyrir alla	Aðgengi allra verði tryggt við hönnun miðsvæða	Byggt á algildri hönnun og jöfnum réttindum	Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 10.2	Sveitarfélagið
Gæði húsnæðis	Deiliskipulagsskilmálar miði að gæðum húsnæðis og heildstæðu yfirbragði	Tryggir faglega og samræmda uppbyggingu	Skipulagsákvæði, LSS B.7.1	Sveitarfélagið

Tafla 9. Miðsvæði (M).

Miðsvæði (M)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli			
M1 Miðsvæði Hjalteyri	Svæði fyrir fjölbreytta verslunar- og þjónustustarfsemi auk stjórnsýslu.	Gert er ráð fyrir fjórum nýjum lóðum innan svæðisins. Þar sem heimilt er að reisa hús í eldri stíl á einni hæð með nýtanlegu risi fyrir verlsun og þjónustu með íbúðir á efri hæð eða einnig stök íbúðarhús. Hámarksfjöldi íbúða 8. Einnig gert ráð fyrir nýrri lóð fyrir eingöngu verslun og þjónustu við Hjalteyrarveg 13.	0,5
		Samtals:	**0,5**

5.5 ATHAFNASVÆÐI (AT)

Svæði fyrir atvinnustarfsemi þar sem lítil hætta er á mengun svo sem léttur iðnaður, hreinleg verkstæði, bílasölur og umboðs- og heildverslanir. Einnig atvinnustarfsemi sem þarfnast mikils rýmis, t.d. vinnusvæði utandyra á lóðum eða starfsemi sem hefur í för með sér þungaflutninga, svo sem vörugeymslur og matvælaiðnaður.

MARKMIÐ:

- Skapa góð skilyrði fyrir fyrirtæki og fjölbreytta atvinnustarfsemi.
- Efla matvælaframleiðslu og úrvinnslu landbúnaðarafurða.
- Laða að ný fyrirtæki og skapa aðstæður fyrir flutning starfsemi úr öðrum sveitarfélögum.
- Tryggja fjölbreytt framboð athafnalóða fyrir ólíka starfsemi.
- Draga úr raforkukostnaði fyrirtækja og styðja við orkuskipti.
- Skilgreina viðmið um nýtingarhlutfall og vanda uppbyggingu á athafnasvæðum.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Skilyrði fyrir fyrirtæki	Fyrirtækjum verði skapað góð skilyrði og umhverfisaðstæður	Byggir upp hagkvæmt og aðlaðandi atvinnuumhverfi	Skipulagsákvæði, LSS C.6.1, HM 8.3	Sveitarfélagið, atvinnurekendur
Matvælaiðnaður	Skilyrði fyrir úrvinnslu og framleiðslu á landbúnaðarafurðum verði efld	Styrkir tengsl landbúnaðar og atvinnuuppbyggingar	Skipulagsákvæði, Landbúnaðarkafli 4.2.1, HM 2.3	Sveitarfélagið, atvinnurekendur

Ný fyrirtæki	Átak verði gert í að skapa aðstæður fyrir ný fyrirtæki og flutning starfsemi úr öðrum sveitarfélögum	Stuðlar að fjölbreyttu atvinnulífi og nýsköpun	Skipulagsákvæði, LSS C.6.2, HM 8.3	Sveitarfélagið
Framboð lóða	Fjölbreytt framboð athafnalóða verði tryggt	Lóðir sniðnar að mismunandi stærð og þörfum fyrirtækja	Skipulagsákvæði, HM 9.2	Sveitarfélagið
Orkuskipti og kostnaður	Raforkukostnaður verði lækkaður og orkuskipti efld	Stuðlar að samkeppnishæfni og umhverfisvænni starfsemi	Skipulagsákvæði, LSS A.1.1, HM 7.2	Sveitarfélagið, orkufyrirtæki
Nýtingarhlutfall	Nýtingarhlutfall á athafnasvæðum skal almennt vera 0,3–0,6 að meðaltali nema annað sé tekið fram í sérákvæðum einstakra svæða.	Tryggir hagkvæma og heildstæða uppbyggingu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Staðbundin svæði	Á Lónsbakka er athafnasvæði vestan og austan Hringvegarins	Skilgreind svæði fyrir atvinnuuppbyggingu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið

Tafla 10. Athafnasvæði (AT).

Athafnasvæði (AT)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
		Þéttbýli	
AT1 **Verksmiðjan á Hjalteyri**	Gert er ráð fyrir athafnastarfsemi, s.s. verkstæðum, minni háttar fiskvinnslu, lagerhúsnæði, skrifstofum o.fl.	Ekki er gert ráð fyrir frekari stækkun. Hámarks byggingarmagn: 6.700 m2.	2,5
		Dreifbýli	
AT2 **Moldhaugar**	Innan svæðisins er gert ráð fyrir um geymslusvæði, ökugerði, efnislager og sex atvinnulóðum. Heildarflatarmál lóðanna verður um 100.000 fm og nýtingarhlutfall 0,4. Byggingar á svæðinu verði ekki hærri en þrjár hæðir ofan jarðar og mænishæð ekki meiri en 15 m. Heimilt verði að starfrækja á lóðunum atvinnurekstur sem ekki hefur í för með sér verulega mengun, s.s. vélaverkstæði, geymslu á óskaðlegum efnum, starfsemi tengda bergnámu á svæðinu, steypustöð og malbikunarstöð. Heimilt verði að reisa starfsmannabúðir og skrifstofuhúsnæði innan svæðisins auk þess sem heimilt verði að reisa skemmur allt að 2000 fm í bæði ökugerði og geymslusvæði.	Meðferð fráveitu frá byggingum og vegna annarrar starfsemi skal samræmast reglugerð um fráveitur og skolp nr. 1450/2025. Gerð er rík krafa um að ásýnd svæðisins sé góð og að snyrtilega sé gengið um svæðið. Draga skal úr innsýn á svæðið með landmótun, mönum og skógrækt með því markmiði að ásýnd svæðisins sé ekki til lýtis fyrir umhverfið. Samræmi verði í útliti og litavali bygginga. Mön verði komið fyrir meðfram Þjóðvegi 1 og gróðursetning við jaðar svæðis og einnig innan svæðis til að milda ásýnd. Reglulega skal gengið frá vinnuvélum, tækjum og öðrum lausamunum. Búnaður og lausamundir sem ekki eru í notkun við daglega starfsemi á svæðinu skal geymdur á geymslusvæði. Gerð er krafa um að mön verði komið upp við geymslusvæði með því markmiði að svæðið sjáist ekki úr næsta nágrenni. Umgengnisreglur sem tryggi fullnægjandi ásýnd svæðisins verði settar í deiliskipulagi. Hámarks byggingarmagn: 22.000 m2.	41,2
AT3 **Dysnes**	Athafnasvæði við Dysnes fyrir fjölbreytta starfsemi.	Athafnasvæði AT3 er skilgreint með athafnastarfsemi sem ríkjandi landnotkun, í samræmi við gr. 6.2 skipulagsreglugerðar nr. 90/2013. Á svæðinu er heimil fjölbreytt athafnastarfsemi, þar á meðal iðnaðarstarfsemi sem hefur óveruleg eða lítil umhverfisáhrif og fellur að markmiðum um sjálfbæra	32,2

		atvinnuuppbyggingu. Staðsetning tengivirkis liggur ekki fyrir þar til forsendur um orkuþörf, stærð, kerfisspennu og strengleið liggja fyrir. Staðsetning verði ákveðin í samstarfi við landeigendur, hvort sem tengivirki verði austan eða vestan megin við Ólafsfjarðarveg og kallar á sérstaka aðalskipulagsbreytingu. Með léttri iðnaðarstarfsemi er hér átt við starfsemi á borð við samsetningu, pökkun, flokkun, einfalda vinnslu, viðhald, verkstæði og aðra sambærilega starfsemi sem hefur takmörkuð áhrif vegna hávaða, lyktar, ryks, losunar eða umferðar. Ekki er heimil umfangsmikil eða mengandi iðnaðarstarfsemi, svo sem starfsemi sem fellur undir iðnaðarsvæði samkvæmt aðalskipulagi, krefst sérstakra mengunarvarna, hefur í för með sér verulega losun, lykt, hávaða, verulega þungaflutninga eða aðra starfsemi sem getur haft umtalsverð umhverfisáhrif.. Neysluvatn fyrir svæðið verður mögulega sótt í Hofsskarð eða Hörgáreyrar og svæðið mun tengjast Dalvíkurlínu með jarðstreng að spennistöð innan svæðisins. Komi til uppbyggingar spennistöðvar og/eða lagningar háspennujarðstrengs vegna uppbyggingar á Dysnesi skal það tekið til sérstakrar skoðunar við næstu breytingu á aðalskipulagi áður en til leyfisveitinga eða framkvæmda kemur. Þá skal jafnframt meta legu mannvirkja, viðeigandi landnotkun, umhverfisáhrif og hvort framkvæmd sé tilkynningarskyld samkvæmt lögum nr. 111/2021. Fráveita er skilgreind í deiliskipulagi. Aðkoma er frá stofnvegi 82 Ólafsfjarðarvegi, Huga skal í deiliskipulagi hvernig minnka má sjónræn áhrif af svæðinu. Nýtingarhlutfall lóða á AT3 skal vera á bilinu 0,5–0,6. Hámarks byggingarmagn innan svæðisins er 147.600 m².	
AT4 Arnarholt	Vinnslusvæði hitaveitunnar á Arnarnesi. Á svæðinu er borhola Norðurorku.	Hámarks byggingarmagn: 600 m2.	2,5
AT5 Lækjarvellir	Athafnasvæði við Lækjarvelli	Gert er ráð fyrir 21 lóð með nýtingarhlutfallinu 0,3-0,4. Innan svæðis geta m.a. risið stærri verslanir og þjónusta og einnig er gert ráð fyrir lóðum fyrir ýmiskonar athafnastarfsemi. Núverandi byggingarmagn: 18.530 m². Hámarks byggingarmagn: 39.000 m².	17,3
AT6 **Lónsbakka austan Hringvegar**	Athafnasvæði við Lónsbakka austan Hringvegar	Heimilt er að vera með ýmis konar rekstur fyrir léttan iðnað og skrifstofur. Hámarkshæð allt að 4 hæðir. Hámarks byggingarmagn: 10.000 m².	2,7
AT7 **Lónsbakka vestan Hringvegar**	Athafnasvæði við Lónsbakka vestan Hringvegar	Heimilt er að vera með ýmis konar rekstur fyrir léttan iðnað og skrifstofur á einni hæð. Hámarks byggingarmagn: 10.000 m².	0,9
		Samtals:	**99,3**

5.6 IÐNAÐARSVÆÐI (I)

Svæði fyrir umfangsmikla iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér, svo sem verksmiðjur, virkjanir, þ.m.t. vatnsfallsvirkjanir,

jarðhitavirkjanir, sjávarfallavirkjanir og vindmyllur, tengivirki, veitustöðvar, skólpdælu- og hreinsistöðvar, endurvinnslustöðvar, brennslustöðvar, förgunarstöðvar, sorpurðunarsvæði, flokkunarmiðstöðvar og birgðastöðvar fyrir mengandi efni.

MARKMIÐ:

- Tryggja svigrúm fyrir þróun núverandi iðnaðarstarfsemi og nýja starfsemi.
- Efla sjálfbæra iðnþróun og nýsköpun.
- Standa vörð um umhverfisvernd, draga úr úrgangi og efla endurnýtingu.
- Skapa gott framboð iðnaðarlóða með hagkvæmum flutnings- og orkuinnviðum.
- Halda uppi hreinleika og snyrtilegu yfirbragði sveitarfélagsins.
- Setja skýr viðmið um nýtingarhlutfall og ásýnd á iðnaðarsvæðum.
- Úrgangur verði lágmarkaður og flokkun og endurvinnsla aðgengileg fyrir alla.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Þróun iðnaðar	Iðnaður verði efldur og svigrúm fyrir þróun núverandi starfsemi tryggt	Stuðlar að atvinnusköpun og stöðugleika	Skipulagsákvæði, LSS C.6.1, HM 9.2	Sveitarfélagið, atvinnurekendur
Úrgangsmál	Hörgársveit verði til fyrirmyndar í úrgangsmálum með áherslu á nýtingu, flokkun og fræðslu	Lágmörkun úrgangs og ábyrg meðferð	Skipulagsákvæði, HM 12.5, LSS B.10.2	Sveitarfélagið
Endurnýting og endurvinnsla	Leita hagkvæmra leiða til að draga úr úrgangi, leggja áherslu á jarðgerð lífræns úrgangs	Bætir sjálfbærni og dregur úr urðun	Tillaga, HM 12.2, 12.5	Sveitarfélagið, fyrirtæki
Iðnaðarlóðir	Gott framboð rúmra iðnaðarlóða verði tryggt	Tryggir sveigjanleika og nýtingu sérstöðu svæðisins	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Flutningskostnaður	Flutningskostnaður verði lækkaður með lægri álögum	Stuðlar að samkeppnishæfni	Skipulagsákvæði, HM 9.2	Ríkisvaldið, sveitarfélagið
Raforkukostnaður	Raforkukostnaður fyrirtækja verði lækkaður	Tryggir hagkvæmari starfsemi og eflir orkuskipti	Skipulagsákvæði, LSS A.1.1	Sveitarfélagið, orkufyrirtæki
Nýtingarhlutfall	Nýtingarhlutfall iðnaðarsvæða skal almennt vera 0,2–0,5 nema annað sé tekið fram í sérákvæðum einstakra svæða.	Skapar ramma um landnýtingu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Orkuvinnsla	Skipulag gefi kost á að nýta orkuauðlindir með sjálfbærni og vernd að leiðarljósi	Vindorka, vatnsafl og jarðvarmi falli að landslagi og samfélagi	Tillaga, LSS C.2, C.3, HM 7.2	Sveitarfélagið, orkufyrirtæki
Vindorka	Skipulag og leyfisveitingar taki mið af stefnu stjórnvalda um vindorku og áhrif á landslag, samfélag og fuglalíf	Tryggir sjálfbæra uppbyggingu vindorkuvera	LSS C.3.2–C.3.4	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Ásýnd	Ásýnd sveitarfélagsins verði hrein og þess gætt að mengun og sorp nái ekki út í náttúruna	Tryggir jákvæð ímynd og vernd landslags	Skipulagsákvæði, LSS A.5	Sveitarfélagið

Tafla 11. Iðnaðarsvæði (I).

Iðnaðarsvæði (I)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli			
I1 Sláturhús á Lónsbakka	Sláturhús B. Jensen.	Hámarks byggingarmagn er 700 m2.	0,3
I2 Arnarholt	Veitustöð fyrir heitt vatn.	Hámarks byggingarmagn er 200 m2.	0,1
I3 Vatnstankur	Veitustöð fyrir kalt vatn.	Hámarks byggingarmagn er 200m2.	0,1
		Samtals:	**0,5**

Hörgársveit er aðili að Flokkun Eyjafjörður ehf, sem er í eigu sveitarfélaganna í Eyjafirði. Flokkaður og óflokkaður úrgangur er hirtur frá heimilum. Sérstakir gámar eru fyrir dýrahræ og annar lífrænan úrgang frá landbúnaði. Reglulegar söfnunarferðir eru til að safna heyrúlluplasti, timburúrgangi og brotamálmum. Fyrirtæki sjá sjálf um hirðingu og meðhöndlun úrgangs sem fellur til hjá þeim og greiða þann kostnað sem því fylgir. Úrgangur frá fyrirtækjum er talinn vera 60-65% af þeim úrgangi sem fellur til í sveitarfélaginu. Svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs var samþykkt 15. maí 2024 og fer úrgangsstjórnun sveitarfélagsins eftir henni, ásamt viðeigandi lögum og reglum um meðhöndlun úrgangs..

Stefna um úrgangsmál er eitt stærsta og veigamesta verkefni sveitarfélaga þegar kemur að umhverfismálum. Hörgársveit leggur áherslu á að veita íbúum sínum góða þjónustu með umhverfið í fyrirrúmi í þessum málaflokki. Sveitarfélagið tekur þátt svæðisbundnu samstarfi og skipulagi sem lýtur að úrgangsmálum og verður áfram til fyrirmyndar í úrgangsmálum, með áherslu á nýtingu, flokkun og fræðslu.

Sveitarfélagið skapar grundvöll fyrir stöðugar framfarir í úrgangsmálum með fræðslu fyrir íbúa í samstarfi við stofnanir, félög og aðra samstarfsaðila, með áherslu á neysluvitund og ábyrgð einstaklingsins á réttri flokkun og skilum á endurvinnsluefnum. Með aukinni upplýsingagjöf, fræðslu og bættri þjónustu fyrir íbúa, stefnir Hörgársveit á að draga stórlega úr magni úrgangs sem fer til urðunar og ná landsmeðaltali í hlutfalli úrgangs sem fer til urðunar fyrir árið 2031. Unnið er út frá hugmyndafræði hringrásarhagkerfisins. Sveitarfélagið leggur áherslu á að taka fullan þátt í að ná þeim sameiginlegu markmiðum sem sett verða í stefnu um meðhöndlun úrgang, Saman gegn sóun.

5.7 AFÞREYINGAR- OG FERÐAMANNASVÆÐI (AF)

Svæði fyrir afþreyingu og móttöku ferðafólks, þ.m.t. þjónustumiðstöðvar á hálendi og verndarsvæðum, fjallaskálar, tjald- og hjólhýsasvæði og skemmtigarðar.

Afþreyingar- og ferðamannasvæði eru skilgreind til að stýra þróun ferðaþjónustu með það að markmiði að vernda náttúru, landslag og upplifun gesta, jafnframt því að tryggja sjálfbæra nýtingu svæða og samræmi við burðargetu innviða og samfélags.

Við skilgreiningu nýrra afþreyingar- og ferðamannasvæða, sem og við verulegar breytingar eða uppbyggingu á núverandi svæðum, skal liggja fyrir greining á þolmörkum náttúru, innviða og samfélags. Slík greining er forsenda skipulagsákvörðunar og grundvöllur mats á því hvort og með hvaða skilyrðum uppbygging eða starfsemi er heimil.

Greining á þolmörkum skal unnin í samvinnu sveitarfélags og Náttúruverndarstofnunar, eftir atvikum með stuðningi annarra fagaðila. Niðurstöður hennar skulu nýttar til að stýra umferð ferðamanna, ákvarða umfang starfsemi og móta mótvægisaðgerðir eftir því sem þörf krefur.

Greining á þolmörkum skal endurskoðuð reglulega á fyrirliggjandi afþreyingar- og ferðamannasvæðum, einkum þegar álag eykst eða forsendur breytast. Niðurstöður endurskoðunar geta leitt til breytinga á skipulagi, takmarkana á umfangi starfsemi eða annarra aðgerða til að tryggja vernd svæðanna og gæði upplifunar.

Þyrluflug, drónaflug og önnur loftför í tengslum við ferðaþjónustu skulu ekki valda óþarfa ónæði fyrir íbúa, dýralíf eða útivistarfólk og skulu taka mið af markmiðum um náttúruvernd, loftslagsmál og upplifun af kyrrð og víðernum. Sveitarfélagið getur, eftir því sem heimildir leyfa, sett nánari verklagsreglur eða skilyrði í tengslum við leyfisveitingar og skipulag ferðamannasvæða.

MARKMIÐ:

- Auka fjölbreytta þjónustu og afþreyingu fyrir ferðamenn.
- Byggja upp ferðamannastaði með áherslu á vernd og öryggi.
- Leita nýrra tækifæra á sviði viðskiptatengdrar ferðaþjónustu.
- Tryggja að uppbygging og frágangur svæða sé til fyrirmyndar og falli að landslagi.
- Vernda menningarminjar, fornleifar og náttúru svæðanna.
- Stýra umferð ferðamanna og skilgreina þolmörk til að vernda náttúru og upplifun.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Þjónusta og afþreying	Fjölbreytt þjónusta og afþreying verði aukin	Miðar að því að efla ferðamennsku sem atvinnugrein	Skipulagsákvæði, LSS C.6.1, HM 8.9	Sveitarfélagið, ferðaþjónustuaðilar
Ný tækifæri	Leitað verði nýrra tækifæra á sviði viðskiptatengdrar ferðaþjónustu	Stuðlar að nýsköpun og auknum tekjum	Skipulagsákvæði, HM 8.3	Sveitarfélagið, ferðaþjónustuaðilar
Reglur og aðgengi	Settar verði almennar reglur um aðgengi og uppbyggingu á ferðamannastöðum	Tryggir samræmi og jafnt aðgengi. Ekki er gert ráð fyrir að sú vinna fari fram samhliða þessari endurskoðun aðalskipulags. Þar til slík viðmið liggja fyrir gilda ákvæði aðalskipulagsins, eftir atvikum ásamt deiliskipulagi og skilmálum einstakra svæða, um uppbyggingu, aðgengi og umhverfisgæði á ferðamannastöðum. Verði settar almennar reglur síðar munu þær nýtast sem nánari leiðbeiningar við framfylgd aðalskipulagsins og við gerð deiliskipulags, en kalla ekki sjálfkrafa á breytingu á aðalskipulagi nema þær feli í sér ný eða breytt skipulagsákvæði.	Tillaga, LSS A.7.4, HM 11.2	Sveitarfélagið
Uppbygging mannvirkja	Heimilt er að gera bílastæði, göngustíga og 50 m² þjónustuhús á hverju svæði (að undangengnu deiliskipulagi)	Skilgreinir ramma fyrir mannvirkjagerð	Tillaga, LSS B.7.1	Sveitarfélagið

Öryggismál	Við skipulag ferðamannastaða verði hugað að öryggi, samgöngum og upplýsingagjöf	Tryggir öryggi ferðamanna og íbúa	Tillaga, LSS B.1.2, HM 11.2	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Menningar-minjar	Upplýsingar um gömul hús, fornleifar og önnur minjasvæði verði bættar	Efla upplifun ferðamanna og vernd menningararfs	Tillaga, LSS A.7, HM 11.4	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Flug-samgöngur	Þyrluumferð og drónaflug trufli sem minnst – settar verklagsreglur ef þurfa þykir	Minnkar sjón- og hljóðmengun	Tillaga, HM 11.6	Sveitarfélagið, Samgöngustofa
Ásýnd og frágangur	Vandað verði til uppbyggingar og frágangs m.a. með samræmi í útliti bygginga og mannvirki falli að landslagi	Stuðlar að landslagsvernd og fagurfræðilegum gæðum	Tillaga, LSS B.7.1, HM 11.7	Sveitarfélagið, hönnuðir
Veg-tengingar	Á ferðamannastöðum verði hugað að öryggi við tengingu við fjölfarna vegi	Lágmarkar slysahættu	Tillaga, LSS B.1.2	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Þolmörk og stýring	Þolmörk svæða verði skilgreind og umferð stýrt ef þörf krefur	Verndar viðkvæma náttúru og tryggir sjálfbærni	Tillaga, LSS A.5, HM 15.1	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun

Tafla 12. Afþreyingar- og ferðamannasvæði í dreifbýli (AF).

Afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli			
AF1 **Brekka**	Afþreyingar- og ferðamannasvæði á Hjalteyri. Á svæðinu er fyrirhugað tjald- og hjólhýsasvæði ásamt möguleika á að vera með torgsöluhús og létta afþreyingu á sumrin.	Nánari ákvæði verða sett í deiliskipulagi. Hámarks byggingarmagn: 500 m2.	3,0
Dreifbýli			
AF2 **Melar**	Tjaldsvæði.	Nánari ákvæði verða sett í deiliskipulagi. Hámarks byggingarmagn: 500 m2.	0,3

AF3 **Moldhaugaháls**	Afþreyingar- og ferðamannasvæði fyrir markaðstorg, aðstöðu til móttöku ferðamanna, mötuneyti og húsnæði fyrir vinnuvélasafn og aðra safnastarfsemi.	Innan svæðisins er heimilað að vera með markaðstorg, aðstöðu til móttöku ferðamanna, mötuneyti og húsnæði fyrir vinnuvélasafn og aðra safnastarfsemi. Heildarbyggingarmagn 10.000 m2. Ein til þrjár neðanjarðarhvelfingar upp á alls 21.000 m2 sem munu nýtast til móttöku, kynninga og sýninga í tengslum við safnastarfsemi. Á framkvæmdatíma verða útgröftur úr hvelfingunum ráðstafað í bergvinnslu sem fyrir er á svæðinu en að framkvæmdum liðnum munu þær verða hluti af afþreyingar- og ferðamannasvæðinu. Hámarks byggingarmagn: 31.000 m2	12,6
		Samtals:	15,9

5.8 HAFNIR (H)

Svæði fyrir hafnir og hafnarmannvirki þar sem gert er ráð fyrir mannvirkjum og tækjum til móttöku skipa og báta, losunar og lestunar þeirra, geymslu vöru, móttöku og afgreiðslu þessarar vöru til áframhaldandi sjó- eða landflutninga, til móttöku og brottfarar farþega og smábátahafnir.

Innan hafnarsvæða er unnt að gera óverulegar breytingar á hafnarbakka, bryggjum og landfyllingum án þess að breyta þurfi aðalskipulagi svo fremi að það rúmist innan viðkomandi landnotkunarafmörkunar fyrir hafnarsvæði, en gera skal grein fyrir slíkum breytingum í deiliskipulagi. Slíkar heimildir aðalskipulagsins leysa þó ekki framkvæmdir undan annarri lögbundinni málsmeðferð. Framkvæmdir á hafnarsvæðum, þar á meðal breytingar á hafnarbökkum, bryggjum og landfyllingum, kunna að vera háðar málsmeðferð samkvæmt lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021, eftir eðli, umfangi og áhrifum þeirra.

Við skipulagsgerð og leyfisveitingar skal því ávallt leggja mat á hvort fyrirhuguð framkvæmd falli undir ákvæði laga um umhverfismat og tryggja að viðeigandi málsmeðferð fari fram áður en til framkvæmda kemur.

MARKMIÐ:

- Tryggja svigrúm fyrir þróun smábátahafna.
- Byggja upp hafnaraðstöðu á Dysnesi með fjölbreyttri hafnsækinni starfsemi.
- Tryggja gott framboð lóða fyrir hafnsækna starfsemi og verbúðir.
- Styðja orkuskipti í höfnum og draga úr loftmengun.
- Tryggja gott siglingaöryggi og greiðar samgöngur á haf- og strandsvæðum.
- Skilgreina nýtingarhlutfall til að tryggja hagkvæma landnýtingu.

Þema	Stefna/skipulagsákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Þróun smábátahafna	Svigrúm fyrir þróun smábátahafna verði tryggt	Tryggir framtíðarþróun og stöðugleika fyrir sjávarútveg	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, hafnaryfirvöld
Uppbygging á Dysnesi	Áhersla á uppbyggingu hafnar á Dysnesi með rúmu upplandi fyrir fjölbreytta starfsemi	Styður atvinnuuppbyggingu og fjölbreytt nýtingu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, hafnaryfirvöld

Framboð lóða	Framboð af lóðum undir hafnsækna starfsemi sé gott, áhersla á uppbyggingu verbúða	Skapar aðstæður fyrir útgerð og þjónustu	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Nýtingarhlutfall	Nýtingarhlutfall á hafnarsvæðum skal almennt vera 0,2–0,6 nema annað sé tekið fram í sérákvæðum einstakra svæða.	Tryggir hagkvæma nýtingu lands og innviða	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Orkuskipti	Gert ráð fyrir innviðum fyrir orkuskipti, s.s. hleðslustöðvum á hafnarsvæðum	Lækkar kolefnisspor og bætir loftgæði	LSS A.2.4, HM 7.2, 13.2	Sveitarfélagið, orkufyrirtæki
Samgöngur og öryggi	Á haf- og strandsvæðum verði tryggðar öruggar og greiðar samgöngur og gott aðgengi að höfnum	Byggt á mati á siglingaöryggi	LSS B.4.13, HM 9.1	Sveitarfélagið, Samgöngustofa
Loftgæði	Skipulag strandsvæða stuðli að bættum loftgæðum í höfnum með áherslu á orkuskipti	Draga úr mengun og bæta aðstæður í nærumhverfi	LSS B.10.7, HM 3.9, 11.6	Sveitarfélagið

Tafla 13. Hafnir (H).

Hafnarsvæði (H)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
		Þéttbýli	
H1 **Höfnin á Hjalteyri**	Smábátahöfn. Svigrúm verði fyrir nýbyggingar sem falla að nýtingu svæðisins fyrir hafnsækna starfsemi. Stuðlað verði að aðlaðandi ásýnd mannvirkja og vönduðum umhverfisfrágangi.	Til stendur að endurgera Kveldúlfsbryggju í svipaðri mynd og áður með tveimur landgöngum og um 30 m viðlegukanti. Hámarks byggingarmagn 700 m2.	1,5
Dreifbýli			
H2 **Dysnes**	Mörk hafnarsvæðis á landi liggi samsíða strandlínu, u.þ.b. 250 m frá henni. Starfsemi þar hefur ekki mengun í för með sér. Þar fyrir ofan verði blönduð landnotkun (60/40%) fyrir athafna- og iðnaðarstarfsemi. Hafnarsvæðið er um 52 ha og athafna- og iðnaðarsvæði um 34 ha að stærð.	Neysluvatn fyrir svæðið verður mögulega sótt í Hofsskarð eða Hörgáreyrar og svæðið mun tengjast Dalvíkurlínu með jarðstreng að spennistöð innan svæðisins. Komi til uppbyggingar spennistöðvar og/eða lagningar háspennujarðstrengs vegna uppbyggingar á Dysnesi skal það tekið til sérstakrar skoðunar við næstu breytingu á aðalskipulagi áður en til leyfisveitinga eða framkvæmda kemur. Þá skal jafnframt meta legu mannvirkja, viðeigandi landnotkun, umhverfisáhrif og hvort framkvæmd sé tilkynningarskyld samkvæmt lögum nr. 111/2021. Fráveita verður skilgreind í deiliskipulagi. Í deiliskipulagi skal huga að sjónrænum áhrif af svæðinuNýtingarhlutfall á H2 skal vera á bilinu 0,2–0,6, nánar útfært í deiliskipulagi. Hámarks byggingarmagn er 143.000 m².	34
			Samtals: **35,5**

5.9 EFNISTÖKU- OG EFNISLOSUNARSVÆÐI (E)

Svæði þar sem ráðgert er að taka, vinna eða losa jarðefni. Efnistökusvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka eða efnisvinnsla, svo sem malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám. Efnislosunarsvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er landfylling eða losun jarðefna, sem eru hrein og ómenguð, svo sem jarðefni sem til falla vegna byggingarframkvæmda.

MARKMIÐ

- Tryggja nægilegt framboð efnistökusvæða fyrir framkvæmdir í sveitarfélaginu.
- Miða við sem fæst, en stærri og hagkvæmari námusvæði til að minnka dreifingu raskaðra svæða.
- Tryggja að efnistaka fari ekki fram á verndarsvæðum eða nálægt friðlýstum fornminjum.
- Samræma efnistöku við vatnaáætlun og vatnsvernd.
- Tryggja að öll efnislosun sé með rekjanleika og eingöngu taki við hreinum efnum.
- Tryggja snyrtilegan frágang og endurheimt lands eftir lok námu eða efnislosunarsvæðis.

Í 2. viðauka laga um mat á umhverfisáhrifum framkvæmda og áætlana, nr. 111/2021 og reglugerðar um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 1381/2021, er kveðið á um matsskyldu framkvæmda, m.a. námuiðnað.

Öll efnistaka er leyfisskyld á landi, úr vatnsföllum, stöðuvötnum og hafsbotni. Með umsókn um framkvæmdaleyfi skal fylgja lýsing á framkvæmd og hvernig hún fellur að gildandi skipulagsáætlunum og staðháttum. Gera grein fyrir; landslagi fyrir og eftir efnistöku, stærð og dýpt svæðis, magn og tegund efnis, vinnslutími og aðgerðir til að hindra efnisfok.

Eiganda eða umráðamanni eignarlands er þó heimil minni háttar efnistaka til eigin nota án leyfis, nema um sé að ræða náttúruverndarsvæði eða jarðminjar eða vistkerfi sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd, en gæta skal ákvæða 2. mgr. 144. gr. vatnalaga þegar um er að ræða efnistöku sem tengist vatni. Sérstaklega þar sem svæði liggja nærri brunnsvæðum, grannsvæðum vatnsverndar, vatnsföllum, sjávarfitjum eða svæðum sem falla undir 61. gr. náttúruverndarlaga.

Efnistaka er háð framkvæmdaleyfi sveitarfélagsins og getur jafnframt verið starfsleyfisskyld samkvæmt lögum og reglugerðum um hollustuhætti og mengunarvarnir, eftir eðli og umfangi starfseminnar. Starfsleyfisskylda efnistöku gildir eftir því sem við á, óháð staðsetningu efnistökusvæðis, og skal afla tilskilinna leyfa áður en starfsemi hefst. Rekstraraðili ber ábyrgð á því að efnistaka, frágangur, mengunarvarnir og vöktun séu í samræmi við útgefin leyfi og gildandi lög og reglur.

Ávallt skal meta umhverfisáhrif efnistöku þar sem áætlað er að raska 25 ha svæði eða stærra eða efnismagn er 500.000 m^3 eða meira.

Eftirfarandi framkvæmdir kunna að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skal Skipulagsstofnun meta í hverju tilviki með tilliti til eðlis, umfangs og staðsetningar hvort háðar skuli umhverfismati samkvæmt lögum:

Efnistaka, utan þess sem ávallt er háð umhverfismati, þar sem áætlað er að raska 2,5 ha svæði eða stærra eða efnismagn er 50.000 m^3 eða meira, einnig efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökustaður vegna sömu framkvæmdar og á sama svæði ná samanlagt yfir 2,5 ha svæði eða stærra.
Sama á við um framkvæmdir sem eru að umfangi undir þessum viðmiðunarmörkum ef þær eru fyrirhugaðar á verndarsvæði. Fyrir útgáfu framkvæmdarleyfa fyrir efnistökusvæði innan vatnshlota á

vatnasviði Hörgár verður nauðsynlegt að framkvæma áhrifamat framkvæmdar á vatnshlot á áhrifasvæði framkvæmdarinnar í takti við lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011. Á þetta við efnistöku á efnistökusvæðum sem mögulega geta haft áhrif á ástand vatnshlota á áhrifasvæði efnistökunnar og viðkomandi gæðaþætti vatnshlots sem skilgreindir hafa verið reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra og vöktun.

Hörgársveit vinnur að skilgreiningu á grunnástandi vatnshlota innan vatnasviðs Hörgár. Auk mats á grunnástandi verður unninn almennur grunnur að mati á áhrifum efnistöku á gæðaþætti straumvatns- og grunnvatnshlota innan vatnasviðs Hörgár. Komið verður á fót vöktun sem mun hafa það að markmiði að vakta möguleg áhrif efnistöku á vatnsformfræðilega og líffræðilega gæðaþætti straumvatnshlotanna. Lýsing á grunnástandi, grunnmat á áhrifum efnistöku og vöktun mun leggja grunninn að áhrifamati efnistöku á hverju efnistökusvæði. Almennu grunnáhrifamati er ætlað að tryggja samræmt, staðlað og skilvirkt ferli við áhrifamat efnistöku fyrir hvert efnistökusvæði og tryggja að nýjustu upplýsingar úr vöktun um ástand vatnshlotanna liggi ávallt til grundvallar áhrifamati hverju sinni. Þannig verður reynt að tryggja að efnistaka leiði ekki til neikvæðra áhrifa á vatnafar og lífríki á vatnasviði Hörgár.

Ráðgert er að umsóknir til sveitarfélagsins um framkvæmdaleyfi vegna efnistöku á vatnasviði Hörgár skuli auk annara gagna grundvallast á gögnum og upplýsingum sem verða til við þessa vinnu, til að tryggja samfellu og heildaryfirsýn yfir vatnshlotið og efnistökusvæði við Hörgá. Með þessu fyrirkomulagi er leitast við að tiltækar séu rannsóknir og uppfærð gögn hverju sinni bæði fyrir leyfisveitanda og umsækjendur framkvæmdaleyfis. Áréttað er að efnistaka og aðrar framkvæmdir í eða við veiðivötn, allt að 100 m frá bakka, sem kunna að hafa áhrif á fiskistofna, lífríki eða veiði, eru leyfisskyldar samkvæmt gildandi lögum og háðar umsögn og/eða leyfi Fiskistofu eftir því sem við á.

Efnistaka innan brunnsvæða er óheimil. Efnistaka innan grann- og/eða fjarsvæða vatnsverndar getur aðeins komið til álita að uppfylltum skilyrðum reglugerðar nr. 796/1999, og að fengnu framkvæmdaleyfi og eftir atvikum starfsleyfi og umsögn Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra. Engin efnistökusvæði eru innan brunnsvæða. Þar sem efnistökusvæði liggja innan eða í nágrenni vatnsverndarsvæða skal sérstaklega gæta að mengunarvörnum, afrennsli, meðferð olíu og annarra mengandi efna, frágangi og vöktun. Við leyfisveitingar skal meta hvort efnistaka geti haft áhrif á brunnsvæði, grannsvæði eða fjarsvæði vatnsverndar og setja skilyrði um mótvægisaðgerðir eftir því sem við á. Afmörkun efnistökusvæða gagnvart vatnsverndarsvæðum skal skýrð í greinargerð og á uppdrætti eftir því sem gögn leyfa.

Við mótun stefnu um efnistöku hefur verið horft til heildaráhrifa efnistöku á landslag, vatnafar og vistkerfi, þar með talið mögulegra samlegðaráhrifa margra efnistökusvæða til lengri tíma. Efnistökusvæði eru að mestu staðsett á svæðum sem þegar hafa orðið fyrir raski eða þar sem náttúrufar telst síður viðkvæmt. Við framkvæmd efnistöku er gert ráð fyrir að jaðaráhrif verði metin sérstaklega, m.a. gagnvart vatnsverndarsvæðum, votlendi, ósasvæðum og öðrum viðkvæmum náttúruþáttum, eftir því sem við á.

Áætlað umfang efnistöku miðast ekki eingöngu við þarfir Hörgársveitar, heldur einnig við eftirspurn eftir byggingarefnum á Eyjafjarðarsvæðinu í heild, þar sem efnistökusvæði sveitarfélagsins gegna mikilvægu hlutverki í svæðisbundinni innviðauppbyggingu.

Efnistaka og nýting annarra jarðefna innan þjóðlendna er háð samþykki ráðherra, óháð tímalengd nýtingar, og skal hafa samráð við Forsætisráðuneytið eftir því sem við á.

Efnistaka í eða við ár, vötn og önnur veiðivötn kann að vera háð leyfi Fiskistofu samkvæmt 33. gr. laga nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði og skal afla leyfis áður en ráðist er í framkvæmd, eftir því sem við á.

Upplýsingar um þegar tekið magn úr einstökum efnistökusvæðum liggja ekki fyrir með samræmdum hætti við gerð aðalskipulagsins, en að öðru leyti skal meta stöðu efnistöku, eftirstandandi magn og frágang við nánari leyfisveitingar, m.a. á grundvelli framkvæmdaleyfis, starfsleyfis, mælinga eða annarra gagna frá rekstraraðila eftir því sem við á. Áður en ný efnistökusvæði eru tekin í notkun skal, eftir atvikum, afla nægilegra upplýsinga um jarðveg, jarðmyndanir, vatnafar, gróðurfar, votlendi, árfarvegi og verndargildi svæðis. Efnistaka skal ekki raska votlendi, árfarvegum eða svæðum sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. náttúruverndarlaga nema að undangengnu mati, rökstuðningi og leyfisveitingu í samræmi við lög.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Fjöldi náma	Gert ráð fyrir sem fæstum en stórum efnistökustöðum	Hagkvæmni og minni dreifing raskaðra svæða	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Sjálfbær nýting	Áhersla á námur sem náttúran getur viðhaldið, t.d. á áreyrum	Endurnýjanleg nálgun í efnistöku	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið
Umhverfisvernd	Efnistaka má ekki rýra ástand vatnshlota né spilla náttúruminjum	Vernd lífríkis og vatna	Vatnaáætlun, LSS A.5	Náttúruverndar-stofnun, Heilbrigðiseftirlit
Frágangur	Skylt að ganga frá námum og efnislosunarsvæðum snyrtilega, græða upp og laga að landslagi	Betri ásýnd og samþætting við náttúru	Skipulagsákvæði, LSS A.7.4	Námuréttarhafar, sveitarfélagið
Friðun og vernd	Engin efnistaka á verndarsvæðum eða nær en 100 m frá friðlýstum fornminjum	Menningar- og náttúruvernd	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, Menningarminjalög nr. 80/2012	Minjastofnun, Náttúruverndar-stofnun
Náttúruminjaskrá	Forðast skal efnistöku á svæðum sem skráð eru á C-hluta náttúruminjaskrár. Þar sem efnistaka er talin nauðsynleg skal gera sérstakt mat á áhrifum á náttúruverðmæti svæðisins í samræmi við 37. gr. laga um náttúruvernd.	Vernd náttúruminja sem eru á náttúruminjaskrá	Náttúruverndarlög nr. 60/2013	Náttúrufræðistofnun
Vatnsvernd	Efnistaka og efnislosun innan vatnsverndarsvæða aðeins með umsögn heilbrigðiseftirlits	Tryggir vatnsöryggi	Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra	Sveitarfélagið, eftirlitsaðilar
Efnislosun – efnisgæði	Aðeins hreint, ómengað jarðefni heimilt	Bannað að losa úrgang eða mengað efni	Lög um úrgang nr. 55/2003	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit
Rekjanleiki	Krafa um upprunalýsingu og skráningu á magni og efnisflokki	Tryggir rekjanleika og öryggi	Reglugerð um úrgang, leiðbeiningar Náttúruverndar-stofnunar	Verkkaupi, verktakar
Leyfisveiting	Allar námur og efnislosunarsvæði skulu hafa framkvæmdaleyfi og eftir atvikum starfsleyfi HNE ef um efnistöku innan vatnsverndarsvæða er að ræða.	Tryggir lögmæti og samræmi við aðalskipulag	Skipulagslög nr. 123/2010	Sveitarfélagið Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra
Mat á umhverfisáhrifum	Efnistaka yfir 25 ha eða 500.000 m³ alltaf matsskyld; smærri framkvæmdir geta verið matsskyldar ef á verndarsvæðum	Tryggir faglegt mat á áhrifum	Lög nr. 111/2021	Skipulagsstofnun

Mat á umhverfisáhrifum

Víða í sveitarfélaginu er efnistaka innan grann- og fjarsvæði vatnsverndar og er skylt að leita umsagnar Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra áður en í fyrirhugaðar efnistökuframkvæmdir er ráðist, til þess að tryggja öryggi vatnsverndarsvæða.

Eftirfarandi er yfirlit núverandi og áætlaðra efnistökusvæða í Hörgársveit..

Fyrir öll efnistökusvæði í töflu hér á eftir gilda almennir skilmálar og til viðbótar eru skilgreindir skilmálar fyrir einstök svæði:

- Öll efnistaka er háð framkvæmdaleyfi sveitarfélagsins.
- Framkvæmdaráætlun skal liggja fyrir (umfang, magn, frágangur, aðkoma).
- Við lok efnistöku skal ganga snyrtilega frá svæðinu, jafna út og græða upp með viðeigandi gróðri.
- Vernda skal nálæg vatnsföll og gróðursvæði; efnistaka er óheimil innan vatnsverndarsvæða nema með sérstöku leyfi.
- Efnistaka má ekki fara fram innan 100 m frá friðlýstum fornminjum eða 15 m frá ófriðlýstum minjum.
- Mengunarvarnir skulu tryggðar (viðhald vinnuvéla, meðferð olíu og spilliefna).
- Sé efnistaka eða nýting annarra jarðefna fyrirhuguð innan þjóðlendu er hún jafnframt háð samþykki ráðuneytisins samkvæmt lögum um þjóðlendur, óháð tímalengd nýtingar. Við undirbúning slíkra áforma skal haft samráð við Forsætisráðuneytið eftir því sem við á.
- Framkvæmdaraðili skal sinna vöktun í samræmi við ákvæði kafla 9.3 í umhverfismatsskýrslu, m.a. varðandi áhrif á vatn, jarðveg og nærliggjandi umhverfi.

Tafla 14. Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E).

Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E)				
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**≤ m3**	**Stærð (ha)**
Dreifbýli				
E1 Hörgá 1*	Árfarvegur og bakkar neðan við brú á Dalvíkurvegi.	Malarnáma.	45.000	10,2
E2 Björg	Sethjalli frá ísaldarlokum.	Setnáma.	3.000.000	33,5
E3 Hörgá 2*	Árfarvegur milli Djúpárbakka og Laugalands.	Malarnáma í Hörgá.	65.000	14,4
E4 Moldhaugaháls	Náma á Moldhaugahálsi.	Grjótnáma ásamt lagersvæði.	5.000.000	18,6
E5 Hörgá 3*	Árfarvegur á móts við Auðbrekku.	Malarnáma í Hörgá.	85.000	10,2

E6 **Hörgá 4***	Árfarvegur á móts við Brakanda.	Malarnáma í Hörgá.	15.000	8,0
E7 **Hörgá 5 ***	Malarkeilur og árfarvegur Syðri-Tunguár og Ytri-Tunguár.	Malarnáma í Hörgá.	75.000	9,3
E8 **Hörgá 6 ***	Árfarvegur frá Steðja að vesturmörkum Lönguhlíðar.	Malarnáma í Hörgá.	400.000	27,2
E9 **Öxnadalsá 1***	Árfarvegur frá Neðstalandi og Hraunshöfða.	Malarnáma í Öxnadalsá.	55.000	11,7
E10 **Öxnadalsá 2***	Árfarvegur á móts við Efstaland.	Malarnáma í Öxnadalsá.	55.000	12,3
E11 **Glæsibær**	Eldra efnistökusvæði í landi Glæsibæjar.	Í tengslum við uppbyggingu á svæðinu er áætlað að opna gamalt malarnám á svæðinu þar sem fyrirhugað er að taka efni til notkunar í vegagerð og lóðaframkvæmdir. Í leiðinni á að ganga frá námunni, laga hana að landi og loka með bættum umhverfisfrágangi. Í lok efnistökutímabils verður jafnað úr brekkum og þær græddar upp.Einungis er heimilt að nýta efni sem tekið er úr efnistökusvæði E11 til gatnagerðar og viðlíka framkvæmda á íbúðarsvæði ÍB6 í landi Glæsibæjar. Ekki liggur fyrir hver efnisþörf er vegna ofannefndra framkvæmda en þó skal efnistaka ekki verða svo mikið að framkvæmdin falli í b flokk 2. viðauka laga 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Efnistökusvæðið er alls um 1 ha að flatarmáli og afmkarkast af því sem eftir stendur af malarkambi sem tekið var úr á árum áður. Við efnistöku skal ekki grafið dýpra en að núverandi landyfirborði í eldri hluta efnistökusvæðisins.	<50.000	1,0
E12 **Hlaðir/Tréstaðir**	Sethjallar í landi Hlaða/Tréstaða.	Malarnám úr sethjöllum frá ísaldarlokum. Að mestu í landi Hlaða. Eftir að efnistöku lýkur skal gengið frá námunni og sáð í svæðið. Æskilegt er að nýta grenndargróður í sáningu til þess að endurheimta að mestu fyrra gróðurfar. Þess skal gætt að efnistaka fari ekki nær árbökkum Hörgár en 50 metrar og að gengið verði frá svæðinu að efnistöku lokinni og svæðið lagað að núverandi landslagi.	50.000	5,7
E13 **Öxnadalur** **(Varmavatns-hólar)**	Áreyrar Öxnadalsár.	Malarnám úr áreyrum vegna framkvæmdar við Blöndulínu 3. Eyrin stendur lágt yfir ánni. Skráðar sem lokaðar og frágengnar í námuskrá Vegagerðarinnar. Áður en til efnistöku kemur skal því endurmeta ástand þeirra. Þá skal tryggt að virkum farvegum árinnar verði ekki raskað og gengið verði sérstaklega frá námunum að lokinni töku til að draga úr ásýndaráhrifum.	55.000	5,1
E14 **Vaskáreyrar**	Malarnám úr aurkeilu við Vaskáreyrar.	Malarnám úr aurkeilu við Vaskáreyrar. vegna framkvæmdar við Blöndulínu 3. Samkvæmt námuskrá Vegagerðarinnar skráðar sem lokaðar og frágengnar. Áður en til efnistöku kemur skal því endurmeta ástand þeirra. Þá skal tryggt að virkum farvegum árinnar verði ekki raskað og gengið verði	96.000	1,5

		sérstaklega frá námunum að lokinni töku til að draga úr ásýndaráhrifum.		
E17 **Gásir**	Sandnáma í landi Gása.	Sandnáma þar sem efni er tekið úr fjöru. Svæðið er utan skilgreinds verndarsvæðis Hörgárósa en getur fallið undir sérstaka vernd vegna sjávarfitja en er ekki kortlagt sem slíkt á á vef Náttúrufræðistofnunar.	49.500	2,5
E18 **Garðshorn/Ytri-Bægisá**	Malarnáma í landi Garðshorns og Ytri-Bægisár.	Malarnáma	45.000	5,0
E19 **Spónsgerði**	Malarnáma.	Malarnáma	49.500	3,0
E20 **Litli Dunhagi 2**	Malarnáma.	Malarnám í landi Litla-Dunhaga 2. Ekki : ekki heimiluð efnistaka úr efrasvæði fyrr enn búið er að loka neðrasvæði. Á efrasvæði verður heimild fyrir 15.000m3	15.000	5,0
			Samtals:	**221,2**

*Sérákvæði vegna efnistöku úr Hörgá og þverám hennar. Við veitingu framkvæmdaleyfis til efnistöku í Hörgá og þverám hennar (efnistökusvæði E1, E3, E5, E6, E7, E8, E9 og E10) skal liggja fyrir umsögn Fiskistofu um framkvæmdina þar sem tillit er tekið til annarra gildandi framkvæmdaleyfa vegna efnistöku í Hörgá. Við efnistöku skal setja ströng skilyrði til varnar umhverfisspjöllum s.s. um viðhald vinnuvéla og meðferð olíu og spilliefna til að koma í veg fyrir mengun við framkvæmdir.

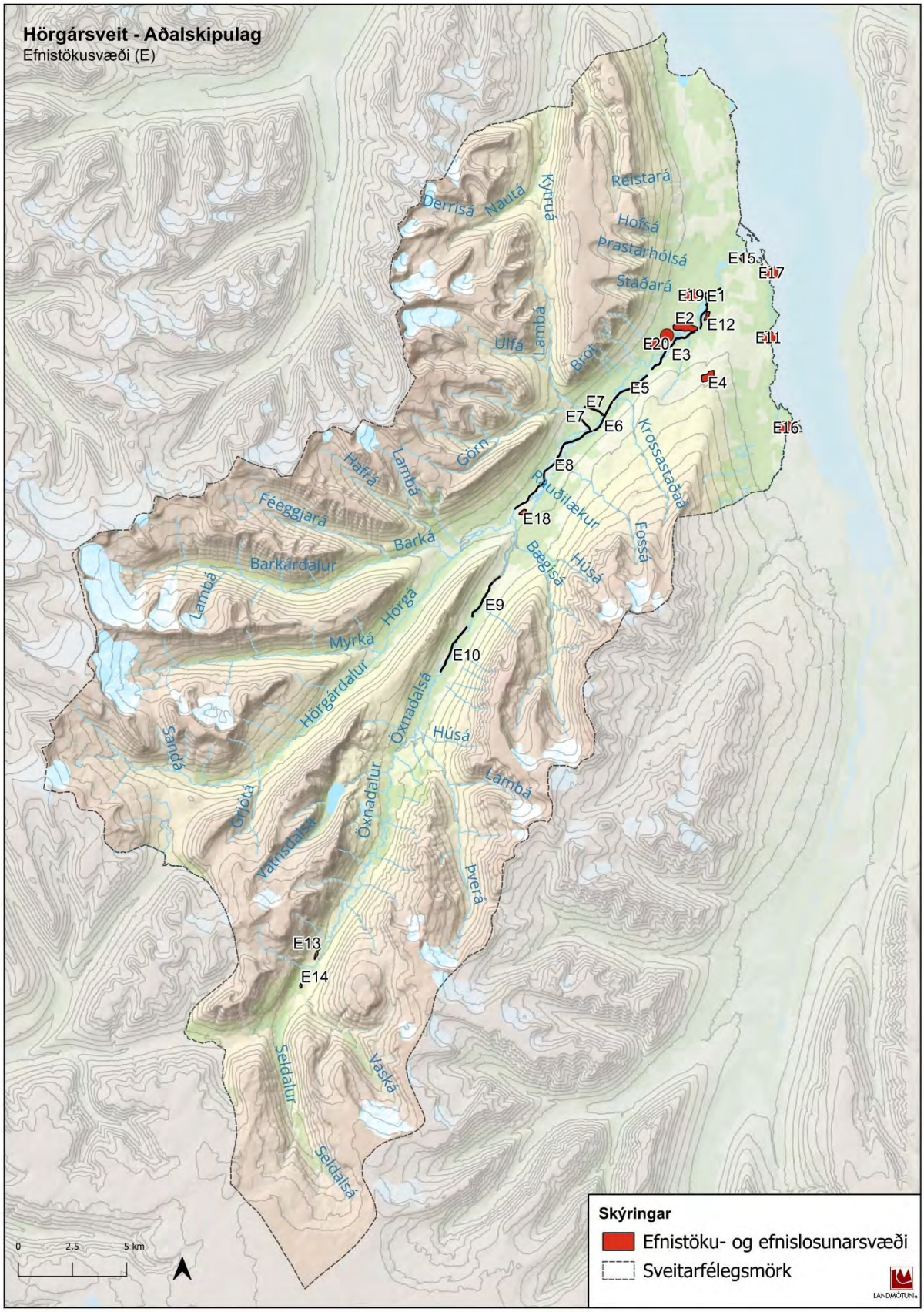
Við efnistöku úr Hörgá og þverám hennar skal þannig gengið frá efnislager á geymslusvæðum á bökkum ánna að ekki skolist efni úr þeim aftur út í árnar við háa vatnsstöðu í þeim.

Efnistaka einungis heimil á einum efnistökustað í einu.

Efnistaka aðeins heimil utan veiðitíma.

Tafla 15. Efnislosunarsvæði (E).

Efnislosunarsvæði (E)				
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**≤ m3**	**Stærð (ha)**
Dreifbýli				
E16 **Blómsturvellir**	Framkvæmdaleyfi 1. nóv. 2024 til 1. nóv. 2025	Viðbótar framkvæmdaleyfi 14. júní 2024 til 1. nóv. 2025		1,0
			Samtals:	**1,0**



Mynd 8. Efnistöku- og efnislosunarsvæði (E) í Hörgársveit.

6 NÁTTÚRA OG VERNDARSVÆÐI

Á skipulagstímabilinu verður áfram metið hvort tilefni sé til að styrkja vernd einstakra svæða, m.a. með hverfisvernd, friðlýsingu eða öðrum verndarráðstöfunum eftir því sem við á. Við slíkt mat skal horfa til náttúruminjaskrár, vistgerða, líffræðilegrar fjölbreytni, landslags, vatnsverndar, menningarminja og útivistargildis, auk markmiða Íslands um vernd líffræðilegrar fjölbreytni.

6.1 ÓBYGGÐ SVÆÐI (ÓB)

Svæði þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi, svo sem hálendi, heiðar og afréttir, að mestu án mannvirkja annarra en þeirra sem þjóna útivist, afréttarnotum, öryggismálum og fjarskiptum.

MARKMIÐ

- Tryggja að mannvirkjagerð á óbyggðum svæðum sé í lágmarki og falli að náttúrulegu umhverfi.
- Tryggja vernd vistkerfa, landslagsheilda og líffræðilegrar fjölbreytni.
- Stuðla að sjálfbærri nýtingu beitilanda.
- Tryggja öryggi íbúa og ferðafólks.
- Gera óbyggð svæði aðgengileg fyrir útivist á sjálfbæran hátt, m.a. með merkingu gönguleiða.
- Landnotkun stuðli að heilnæmu og öruggu umhverfi og verndun og varðveislu sögu-, náttúru- og menningarminja og annarra umhverfislegra gæða. Jafnframt er tekið mið af því að aðrar jarðminjar en þær sem sérstaklega eru tilgreindar í 61. gr. laga um náttúruvernd geti haft hátt verndargildi, svo sem berghlaup, skriðuföll og samfelldar landslagsheildir, og skal við skipulagsákvarðanir leitast við að forðast rask á slíkum minjum.
- Stuðla skal að verndun lítt raskaðra landsvæða og óbyggðra víðerna og staðinn vörður um verndarsvæði og líffræðilegan fjölbreytileika náttúrunnar.
- Stuðlað verði að varðveislu og endurheimt votlendis þar sem því verður við komið.
- Íbúar og gestir hafi öruggt aðgengi að fjölbreyttri náttúru og náttúruminjum svæðisins án þess að umhverfið bíði skaða af.
- Öryggi allra íbúa og gesta sveitarfélagsins verði ávallt tryggt og uppfærðar viðbragðsáætlanir séu ávallt í gildi

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðaraðili
Mannvirkjagerð	Mannvirkjagerð skal haldið í lágmarki	Einungis stök mannvirki heimil (örvirkjanir, farsímasendar, upplýsingaskilti, salerni, borð, bekkir, hestagerði). Heimilt að byggja ≤20 m² þjónustuhús.	Skipulagsákvæði, kafli 6.1.2; LSS A.7.4	Hörgársveit, Umhverfis- og Umhverfis- og orkustofnun
Umhverfisvernd	Taka skal fyllsta tillit til náttúru- og umhverfisverndar	Áhersla á vistkerfi, jarðminjar, vatnsvernd, landslag og líffræðilega fjölbreytni	Náttúruverndarlög nr. 60/2013; LSS A.5, A.7	Hörgársveit, Náttúruverndarstofnun Íslands (NÍ)

Útivist	Lögð áhersla á uppbyggingu þjónustukerfa sem styðja ferðaþjónustu Gönguleiðir eru skilgreindar á óbyggðum svæðum	Merkingar á gönguleiðum, útsýnisstaðir, áningarstaðir Markviss skipulag gönguleiða til að tryggja vernd lands og greiðan aðgang	Skipulagsákvæði; LSS B.7.2, B.7.10 Skipulagsákvæði; LSS A.7.5	Hörgársveit, Ferðamálastofa
Beitilönd	Stuðlað verði að sjálfbærri nýtingu beitilanda	Samræming beitarnotkunar og landgræðslu	Landgræðslulög nr. 17/1965; LSS B.2.1	Hörgársveit, Bændasamtök Íslands
Öryggi	Stuðlað verði að öryggi íbúa og ferðafólks	Öryggi tryggt með merkingum, hönnun á áningarstöðum og aðkomuleiðum	Skipulagsákvæði; LSS B.1.2, B.4.13	Hörgársveit, Almannavarnir, Vegagerðin
Landgræðsla og skógrækt	Heimil er uppgræðsla í smáum stíl	Skógrækt til skjóls og prýði, landgræðsla og bakkavarnir	Landgræðslulög nr. 17/1965; LSS A.1.5, A.7.2	Hörgársveit, Land og Skógur, Land og Skógur
Umhverfisáhrif og frágang	Umhverfisáhrif framkvæmda skulu lágmörkuð og frágangur til fyrirmyndar	Framkvæmdir skulu valda sem minnstu raski; frágangur snyrtilegur, endurheimt lands og gróður	LSS B.9, B.10.2; lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000	Hörgársveit, Náttúruverndarstofnun

Við skipulagsákvarðanir sem varða þjóðlendur innan sveitarfélagsins skal taka mið af leiðbeinandi sjónarmiðum um nýtingu lands og landsréttinda í þjóðlendum, þar á meðal um vernd óbyggðra víðerna og að umfangsmeiri ferðamannaaðstaða og þjónusta sé eftir atvikum staðsett utan skilgreindra víðerna, á jaðri svæða og við meginleiðir, eða þannig að rask og sjónræn áhrif verði sem minnst. Jafnframt skal haft samráð við Forsætisráðuneytið þegar unnið er áfram með áform í þjóðlendum.

Meirihluti sveitarfélagsins er í flokknum óbyggð svæði en allt land ofan 400 m er skilgreint sem óbyggð svæði. Á þessum svæðum eru helstu vatnsverndarsvæðin í sveitarfélaginu.

6.1.1 Óbyggð víðerni

Stefna Hörgársveitar varðandi óbyggð víðerni tekur mið af markmiðum náttúruverndarlaga og almennri stefnumótun um vernd landslags og óbyggðra svæða. Víðerni eru mikilvæg náttúrugæði með verndargildi vegna fágætis, upplifunar og vísindalegs gildis og veita tækifæri til að njóta kyrrðar og náttúru með litlum áhrifum mannvirkja.

Ekki liggja fyrir fullmótuð viðmið um afmörkun víðerna samkvæmt náttúruverndarlögum, sem getur skapað ákveðna óvissu í skipulagsvinnu. Þrátt fyrir það er ljóst að innan Hörgársveitar eru víðáttumikil svæði þar sem lítil röskun hefur orðið og landslag einkennist af náttúrulegum ferlum og víðsýni. Mikilvægt er að landnýting og skipulagsákvarðanir taki mið af þessari sérstöðu og að mannvirkjagerð og innviðauppbygging raski sem minnst upplifun víðerna og heildstæðu landslagi.

Við áframhaldandi skipulagsvinnu skal lögð áhersla á að meta áhrif framkvæmda á náttúrufar, landslag og sjónræna upplifun eftir því sem við á. Stefnt er að því að finna jafnvægi milli verndar og

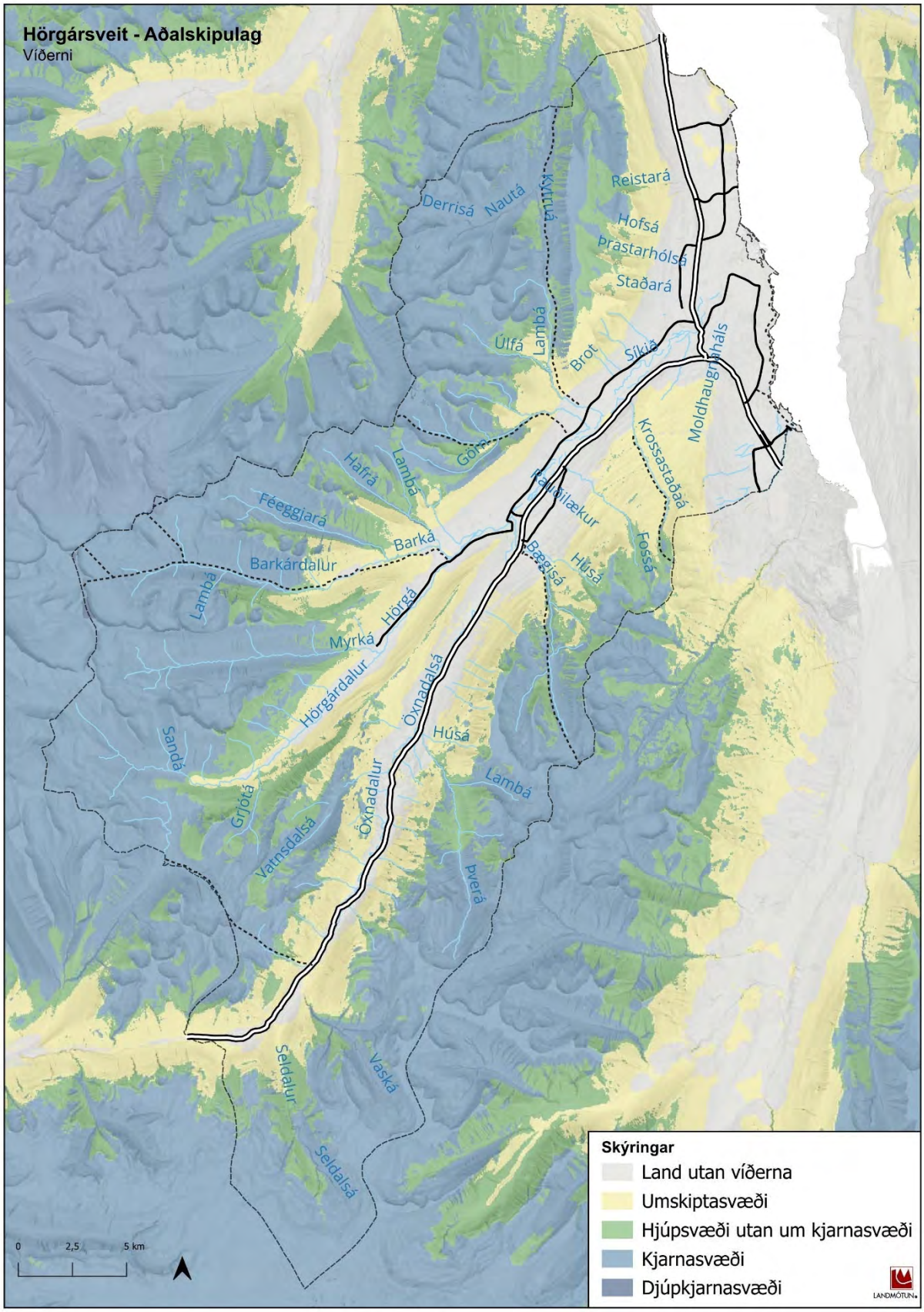
nýtingar, þar sem sjálfbær þróun, atvinnuuppbygging og nauðsynlegir innviðir samræmast vernd náttúrugæða og landslags.

Hörgársveit leggur áherslu á að vernd ósnortinna svæða komi ekki alfarið í veg fyrir eðlilega þróun samfélags og innviða, en að við allar framkvæmdir sé gætt sérstakrar varfærni. Leita skal leiða til að lágmarka rask, viðhalda landslagsheildum og tryggja að nýting lands fari fram með virðingu fyrir náttúru, umhverfi og samfélagi. Landslag og óbyggð svæði eru mikilvægur þáttur í sjálfsmynd sveitarfélagsins, lífsgæðum íbúa og möguleikum til útivistar og ferðamennsku, og eru lykilþættir í sjálfbærri þróun Hörgársveitar.

Óbyggð víðerni innan sveitarfélagsins skulu njóta sérstakrar athygli við skipulagsgerð og leyfisveitingar. Við mat á áhrifum framkvæmda og landnotkunar á víðerni skal taka mið af skilgreiningu náttúruverndarlaga, Landsskipulagsstefnu 2024–2038 og fyrirliggjandi víðernakortum. Forðast skal uppbyggingu og mannvirkjagerð sem rýrir víðerni, upplifun af kyrrð, ósnortinni náttúru og landslagsheildum nema brýnir almannahagsmunir kalli á annað og aðrir kostir hafi verið skoðaðir.



Mynd 9. Hörgá.



Mynd 10. Víðerni Hörgársveitar og aðliggjandi sveitarfélögum, heimild: www.vidernakort.is..

Tafla 16. Óbyggð svæði (ÓB).

Óbyggð svæði (ÓB)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
ÓB1 Óbyggð svæði í Hörgársveit	Allt land yfir 400 m h.y.s. er skilgreint sem óbyggð svæði.	Ekki gert ráð fyrir mannvirkjagerð nema neyðarskýlum, gagnamannakofum.	61107,8
ÓB2 Jöklar í Hörgársveit	Hvilftarjöklar í Hörgársveit	Ekki gert ráð fyrir neinni mannvirkjagerð	4079,3
		Samtals:	**65187,1**

6.2 VÖTN, ÁR OG SJÓR (V).

Vatnsfletir núverandi og fyrirhugaðra vatna, fallvatna og sjávar, þar með talið legu þeirra vegna stífla, breytingu á árfarvegum og landfyllinga.

Vötn, ár og sjór eru sýnd á skipulagsuppdrætti innan netlaga, þ.e. innan við 115 m frá stórstraumsfjöruborði.

MARKMIÐ

- Tryggja ásættanleg vatnsgæði og vernd lífríkis í vötnum, ám og strandsjó.
- Tryggja öruggt og eðlilegt aðgengi almennings að vatnsbökkum og strandsvæðum þar sem við á.
- Stýra framkvæmdum þannig að röskun á vistkerfum, bakkagróðri og farvegum sé í lágmarki.
- Samræma ákvarðanir við vatnaáætlun og náttúruverndarlög og efla mengunarvarnir.
- Tryggja samráð og leyfi þar sem við á (t.d. Fiskistofa við veiðivötn, heilbrigðiseftirlit á vatnsvernd).

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vatnsgæði	Vatnsgæði skulu ávallt vera til fyrirmyndar	Gæta þarf að umgengni, vatnsvernd og sjálfbærri nýtingu; tryggja að gæði vatns rýrni ekki.	Lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála; LSS A.1.5; Heimsmarkmið 6.6	Hörgársveit, Náttúruverndarstofnun
Aðgengi almennings	Í þéttbýli skal almenningi tryggt aðgengi að og meðfram vötnum, ám og sjó	Utan þéttbýlis skal við afmörkun lóða vera rými fyrir aðkomu; ekki reisa mannvirki nær vötnum, ám eða sjó en 50 m nema undantekningar skipulagsreglugerðar eigi við.	Skipulagslög nr. 123/2010, gr. 5.3.2.5 skipulagsreglugerðar; LSS B.7.10	Hörgársveit, Skipulagsstofnun
Veiðivötn	Framkvæmdir í eða við veiðivatn allt að 100 m frá bakka háðar leyfi Fiskistofu	Umsókn skal fylgja áliti veiðifélags og sérfræðings í veiðimálum; meta áhrif á lífríki og fiskgengd áður en framkvæmdaleyfi er veitt.	Lög nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði, 33. gr.; LSS B.1.2	Fiskistofa, Hörgársveit
Lífríki og vistkerfi	Stuðlað skal að verndun umhverfis og lífríkis fallvatna	Áhersla á vernd fiskgengdar, náttúrulegs bakkagróðurs og vistkerfa vatna og sjávar.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, 56. gr.; LSS A.5, A.7; Heimsmarkmið 6.6, 14.1, 14.2	Náttúruverndarstofnun Íslands (NÍ), Hörgársveit

Mengunarvarnir	Draga skal úr mengun í vötnum og sjó	Sérstök áhersla á að koma í veg fyrir mengun frá starfsemi á landi (úrgangur, áburður, næringarefni, úrgangsvatn).	Heimsmarkmið 14.1; Lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir	Náttúruverndarstofnun, Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra
Strand- og sjávarsvæði	A.m.k. 10% af strandlengjum og hafsvæðum verði vernduð	Verndun byggð á bestu tiltæku vísindalegu gögnum; stuðlað að endurheimt vistkerfa sjávar og stranda.	Heimsmarkmið 14.5; LSS A.5; LSS B.7.9	Náttúruverndarstofnun Íslands (NÍ), Hörgársveit
Framkvæmdir	Hugað verði að áhrifum mannvirkja á vatnaumhverfi	Virkjanir, vegagerð, fráveitur, efnistaka og aðrar framkvæmdir geta haft áhrif á vatn; mannvirki skulu hönnuð með hliðsjón af náttúruvernd og lágmarks röskun á bökkum og vistkerfi.	Skipulagsákvæði; Lög nr. 60/2013, 56. gr.; LSS A.1.5, B.9	Hörgársveit, Náttúruverndarstofnun, Umhverfis- og orkustofnun

Tafla 17. Vötn, ár og sjór (V).

Vötn, ár og sjór (V)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
V1 **Vötn**	Vötn innan Hörgársveitar.	Aðeins er sett auðkenni á stærstu vötnin. Um þau gilda almenn skipulagsákvæði.	211,5
		Samtals:	**211,5**

Áréttað er að við skipulagsgerð, leyfisveitingar og framkvæmdir í eða við ár, vötn og önnur veiðivötn skal taka mið af ákvæðum laga nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði. Framkvæmdir sem geta haft áhrif á veiðivötn, lífríki þeirra eða aðstæður til fiskgengdar, svo sem efnistaka, vegagerð, brúargerð, lagning strengja og aðrar framkvæmdir í nágrenni vatnsfalla og vatna, kunna að vera háðar leyfi Fiskistofu samkvæmt 33. gr. laganna. Leyfi skal aflað áður en ráðist er í framkvæmd, eftir því sem við á, og leggja skal fram nauðsynleg gögn um möguleg áhrif framkvæmdar á lífríki og umsögn viðkomandi veiðifélags.

6.3 VATNSVERND Á STRANDSVÆÐUM, VIÐ ÁR, VÖTN OG SJÓ (VS)

Svæði þar sem langtímamarkmið um ástand vatns hefur verið skilgreint samkvæmt reglugerð um varnir gegn mengun vatns og svæði sem njóta heildstæðrar verndar samkvæmt sérlögum.

Vötn njóta sérstakrar verndar skv. 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013 ef þau eru 1.000 m^2 eða stærri. Mörk aðalskipulags ná 115 m út fyrir stórstraumsfjöru (netlög).

MARKMIÐ

- Að vatnsgæði verði ávallt til fyrirmyndar.
- Að strandlengja sveitarfélagsins og öll vötn, ár og lækir verði í flokki A, ósnortið vatn.
- Að tryggt sé að starfsemi og framkvæmdir rýri ekki vistfræðilegt eða efnafræðilegt ástand vatnshlota.

- Að samráð og vöktun fari fram í samræmi við lög um stjórn vatnamála og vatnatilskipun ESB.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vatnsgæði	Vatnsgæði verði til fyrirmyndar	Markmið um að strandlengja og öll vötn, ár, lækir og tjarnir verði í flokki A (ósnortið vatn)	Reglugerð nr. 796/1999, Náttúruverndarlög nr. 60/2013, Vatnaáætlun 2022–2027, LSS A.5, A.7, B.10.7	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit NE, Náttúruverndarstofnun
Flokkun vatns	Flokkun vatnshlota í fimm flokka A–E	Heilbrigðisnefndir skuli flokka vatn í samræmi við reglugerð nr. 796/1999. Í Hörgársveit eru 31 vatnshlot, 27 í mjög góðu vistfræðilegu ástandi, 4 í góðu. Efnafræðilegt ástand óþekkt í flestum tilvikum	Reglugerð nr. 935/2011, Lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, Vatnatilskipun ESB	Náttúruverndarstofnun, Heilbrigðiseftirlit NE, sveitarfélagið
Rotþrær og fráveita	Allar rotþrær skulu vera tveggja þrepa	Skylt að nota viðurkenndar rotþrær í dreifbýli. Skólp og fráveita skulu ekki menga grunn- eða yfirborðsvatn	Reglugerð nr. 1450/2025 um fráveitur, Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit NE
Vöktun og viðmið	Setja viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og áburðarefna	Heilbrigðiseftirlit NE, í samráði við sveitarstjórn, flokki vatnasvæði og setji viðmiðunarmörk	Lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála, Reglugerð nr. 935/2011	Heilbrigðiseftirlit NE, sveitarfélagið
Vistkerfi og lífríki	Vernd fuglalífs, gróðurfars og útivistargilda	Ár, lækir, vötn og tjarnir hafa sérstakt verndargildi, ekki síst vegna líffræðilegrar fjölbreytni og útivistarmöguleika	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, LSS A.5, A.7, B.7.10	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Strandsvæði	Sjálfbær nýting strandsvæða	Stefnt að flokki A á strandsvæðum, með fyrirvara um þynningarsvæði þar sem skolpi er veitt til sjávar. Þynningarsvæði skulu ekki ná að strönd	Reglugerð nr. 796/1999, Reglugerð nr. 1450/2025, LSS B.10.7	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit NE
Vatnshlot	Vernd vatnshlota skv. vatnatilskipun ESB og Vatnaáætlun	Öll vatnshlot skulu vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu og efnafræðilegu ástandi. Framkvæmdir og starfsemi mega ekki valda því að markmið náist ekki	Lög nr. 36/2011, Vatnaáætlun 2022–2027, LSS A.5, A.7	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið

Vatnshlot innan Hörgársveitar

Flokkar vatnasvæða	
A	Ósnortið vatn
B	Lítið snortið vatn
C	Nokkuð snortið vatn
D	Verulega snortið vatn
E	Ófullnægjandi vatn

Til þess að viðhalda náttúrulegu ástandi vatns og til þess að vernda það gegn mengun frá mannlegri starfsemi skulu heilbrigðisnefndir flokka vatn í samræmi við 9. og 10. gr. reglugerðar nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Vatnasvæðum á að skipta í fimm flokka, A-E, í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns.

Framangreind flokkun á vatnasvæðum í sveitarfélaginu hefur ekki farið fram fyrir sveitarfélagið í heild sinni, en skv. úttekt sem gerð hefur verið á Hörgá[1] uppfyllir hún skilyrði um flokk A í 12 atriðum af 13, í einu tilviki er um að ræða flokk B.

Sjór við strandlengju Hörgársveitar telst síður viðkvæmur viðtaki miðað við skilgreiningu reglugerðar um fráveitur og skólp.[2] Í samræmi við ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns og skipulagsreglugerðar eru sett langtímamarkmið um ástand strandsvæða.

Vatnshlot eru grunneiningar og forsenda allrar stjórnunar vatnamála. Öllu vatni (yfirborðs- og grunnvatni) er skipt upp í vatnshlot á landfræðilegum og vatnafræðilegum forsendum. Skiptingin er óháð stjórnsýslumörkum því vatn getur t.d. runnið í gegnum fleiri en eitt sveitarfélag á leið sinni til sjávar. Í samræmi við vatnatilskipun og lög um stjórn vatnamála nr. 36/2011 skal yfirborðs- og grunnvatn flokkað í svokölluð vatnshlot og eiginleikar og ástand þeirra metið með það að markmiði að tryggja verndun vatns og vistkerfa þess innan sveitarfélagsins, sbr. reglugerð 935/2011 um stjórn vatnamála og Vatnaáætlun 2022-2027. Samkvæmt lögum um stjórn vatnamála nr. 36/2011, skulu öll vatnshlot vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi (yfirborðsvatn), góðu efnafræðilegu ástandi (yfirborðsvatn og grunnvatn) og hafa góða magnstöðu (grunnvatn) og gerð er krafa um að athafnir mannsins rýri ekki vatnsgæði vatnshlota. Manngerð og mikið breytt yfirborðsvatnshlot skulu hafa gott vistmegin og efnafræðilegt ástand þeirra skal vera gott. Öll vatnshlot skulu uppfylla þessi umhverfismarkmið og starfsemi eða framkvæmdir mega ekki valda því að vatnshlot nái þeim ekki.

Í Hörgársveiti eru 31 vatnshlot. Vistfræðilegt umhverfismarkmið fyrir 27 þeirra er *mjög gott* og *gott* fyrir 4 og efnafræðilegt umhverfismarkmið er gott fyrir öll vatnshlot. Vistfræðilegt ástand 22 vatnshlota er mjög gott en efnafræðilegt ástand þerira er óþekkt, sbr. töflu. (Umhverfisstofnun, 2025).

Vatnshlot í Hörgársveit			
Vatnshlotanr. (ID)	**Heiti**	**Vistfræðilegt ástand**	**Efnafræðilegt ástand**
102-1631-R	Hraunsá	Mjög gott	Óþekkt
102-1638-R	Hörgá 5	Mjög gott	Óþekkt
102-1646-R	Myrká	Mjög gott	Óþekkt
102-1677-R	Barká	Mjög gott	Óþekkt
102-1679-R	Bægisá	Mjög gott	Óþekkt

[1] Flokkun vatna á Norðurlandi eystra, Eyjafjarðará, Glerá, Hörgá og Svarfaðardalsá. 2004.

[2] Svæðisskipulag Eyjafjarðar 2012-2024, drög september 2011.

102-1691-R	Krossastaðaá	Mjög gott	Óþekkt
102-1692-R	Syðri-Tunguá	Mjög gott	Óþekkt
102-1698-R	Ytri-Tunguá	Mjög gott	Óþekkt
102-1702-R	Hörgá 2	Mjög gott	Óþekkt
102-1705-R	Fossá	Mjög gott	Óþekkt
102-1738-R	Pálmholtslækur	Mjög gott	Óþekkt
102-1748-R	Gálmastrandarlækur	Mjög gott	Óþekkt
102-1791-R	Þverá/Húsá	Mjög gott	Óþekkt
102-1792-R	Hörgá 4	Mjög gott	Óþekkt
102-1793-R	Öxnadalsá 1	Mjög gott	Óþekkt
102-1795-R	Hörgá 3	Mjög gott	Óþekkt
102-1801-R	Hörgá 1	Mjög gott	Óþekkt
102-1802-R	Hofsá/Þrastarhólsá	Mjög gott	Óþekkt

6.4 STRANDSVÆÐI (ST)

Svæði innan netlaga og meðfram sjó, ám eða vötnum þar sem aðgengi almennings er tryggt og mannvirkjagerð er haldið í lágmarki.

MARKMIÐ:

- Tryggja vernd og sjálfbæra nýtingu strandsvæða.
- Viðhalda líffræðilegri fjölbreytni og vistkerfum.
- Gera fjörur aðgengilegar og hreinar fyrir almenning.
- Halda mannvirkjagerð í lágmarki og tryggja að hún falli vel að umhverfi.
- Taka mið af náttúruvá, s.s. hækkun sjávarstöðu, við allar skipulagsákvarðanir.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Nýting auðlinda	Nýting haf- og strandsvæða byggi á vistkerfisnálgun	Byggt á varúðarreglunni, sjálfbærri nýtingu og heildarsýn á hafsvæði	LSS 2024–2038 C.5, Náttúruverndarlög nr. 60/2013	Sveitarfélagið, Náttúruverndar-stofnun, ráðuneyti
Ákvarðanataka	Skipulag byggi á rannsóknum og samráði	Tekið tillit til rannsókna á vistkerfum, náttúruvá og samráðs við hagsmunaaðila	Skipulagslög nr. 123/2010, LSS C.5	Sveitarfélagið, Umhverfis- og orkumálaráðuneyti
Mannvirkjagerð	Mannvirkjagerð í lágmarki	Heimilt er að gera göngustíga, bílastæði, salerni, áningarstaði og	Skipulagsákvæði, kafli 6.1.2 Stakar framkvæmdir	Sveitarfélagið

		þjónustuhús ≤20 m² sem falla vel að umhverfi		
Umhverfisvernd	Verndun strandlengjunnar, hreinar og aðgengilegar fjörur	Fjörur eru vistkerfisauðlind, mikilvægar fyrir fuglalíf og útivist	LSS A.5, B.7.9, Náttúruminjaskrá, Náttúruverndarlög nr. 60/2013	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun, landeigendur
Útivist og aðgengi	Strandsvæði nýtt til útivistar	Fjörur aðgengilegar almenningi, aðstaða fyrir gönguleiðir, upplýsingaskilti og merkingar	LSS B.7.2, B.7.10, Heimsmarkmið 3 og 15	Sveitarfélagið, Ferðamálastofa, landeigendur
Öryggi	Taka mið af náttúruvá og siglingaöryggi	Áhersla á hækkun sjávarstöðu, flóðahættu, siglingaöryggi	LSS B.1.2 og B.4.13	Sveitarfélagið, Veðurstofa Íslands, Vegagerðin
Fiskeldi	Laxeldi í sjókvíum óheimilt í Eyjafirði	Til að vernda lífríki Laxár og villta laxastofna	Landbúnaðarráðuneytið 2004, LSS C.5	Sveitarfélagið, Matvælaráðuneyti, Fiskistofa
Fræðsla og reglur	Upplýsingaskilti og reglur sett á viðkvæmum strandsvæðum	Fræðsla um náttúrugildi, vistkerfi og umgengnis-reglur	Skipulagsákvæði, LSS A.7, B.7.10	Sveitarfélagið, Ferðamálayfirvöld

Tafla 18. Strandsvæði (ST).

Strandsvæði (ST)			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
ST1 **Strandsvæði utan Hörgárósa**	Strandsvæði og grunnsævi utan Hörgárósa og Gáseyri. Svæðið hefur hátt náttúruverndar-, landslags- og menningarminjagildi og tengist vistkerfum ósa, leira, sjávarfitja og fuglalífs við Hörgá.	Vernda skal náttúrulegt yfirbragð, fjöru, leirur, grunnsævi, fuglalíf, vatnsgæði og menningarminjar. Framkvæmdir, efnistaka, landfyllingar eða rask á strandlínu eru óheimilar nema að undangengnu mati á áhrifum og leyfisveitingu í samræmi við lög. Leita skal umsagna viðeigandi stofnana eftir því sem við á.	230,5
ST2 **Strandsvæði norðan Hjalteyrar að Arnarnesi**	Strandsvæði og grunnsævi norðan Hjalteyrar að Arnanesi. Svæðið hefur gildi fyrir útivist, ásýnd strandar, lífríki og tengsl byggðar við fjöru og sjó.	Varðveita skal náttúrulegt yfirbragð strandarinnar og tryggja eftir því sem kostur er aðgengi almennings. Ný mannvirki, landfyllingar, efnistaka, sjóvarnir eða annað rask skulu aðeins koma til greina að undangengnu mati á þörf, staðsetningu og umhverfisáhrifum og í samræmi við viðeigandi leyfi.	68,8
		Samtals:	**299,3**

6.5 FRIÐLÝST SVÆÐI (FS)

Svæði á landi og í sjó sem eru friðlýst eða njóta verndar samkvæmt lögum, þ.e. náttúruvætti (sérstæðar náttúrumyndanir), friðlönd, þjóðgarðar og fólkvangar.

Við skipulagsgerð, leyfisveitingar og framkvæmdir innan eða í nágrenni friðlýstra svæða skal taka mið af friðlýsingarskilmálum viðkomandi svæða og verndargildi þeirra. Ef starfsemi eða framkvæmdir utan friðlýsts svæðis geta haft áhrif á verndargildi þess skal taka mið af því við leyfisveitingar og leita umsagnar Náttúruverndarstofnunar, sbr. 54. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

MARKMIÐ:

- Tryggja að friðlýst svæði séu varðveitt óspillt til framtíðar.
- Gæta þess að framkvæmdir og mannvirkjagerð rýri ekki náttúru- og menningargildi svæðanna.
- Auka fræðslu og vitund almennings um gildi friðlýstra svæða.
- Tryggja að útivist og aðgengi sé í sátt við verndargildi.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vernd friðlýstra svæða	Stuðlað verði að varðveislu friðlýstra svæða	Friðlýst svæði skulu varðveitt í núverandi eða endurbættu ástandi og njóta sérstakrar verndar í skipulagi.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, LSS A.5, A.7	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið
Mannvirkjagerð	Framkvæmdir háðar ströngum skilyrðum	Allar framkvæmdir á friðlýstum svæðum þurfa sérstakt leyfi, auk umsagna fagaðila. Mannvirkjagerð skal haldið í algjöru lágmarki.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, Skipulagslög nr. 123/2010	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Umhverfisgæði	Vernd umhverfislegra gæða almennt	Tryggja skal að líffræðileg fjölbreytni, jarðminjar og menningarlandslag haldist óspillt.	LSS A.5, B.7.1, Heimsmarkmið 15	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Fræðsla	Fræðsla og miðlun upplýsinga verði efld	Skilti, fræðslugögn og leiðsögn um gildi friðlýstra svæða stuðla að vitundarvakningu og vernd.	Skipulagsákvæði, LSS A.7.4, Heimsmarkmið 4 og 15	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun, skólar
Útivist og aðgengi	Útivist í sátt við verndargildi	Aðgangur almennings að svæðunum verði tryggður án þess að raska verndargildi þeirra.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, LSS B.7.2, B.7.10	Sveitarfélagið, Ferðamálastofa, landeigendur
Eftirlit	Reglubundið eftirlit með ástandi friðlýstra svæða	Nýting og aðgangur skulu vera í samræmi við verndaráætlanir og reglugerðir, með reglubundnu eftirliti.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, reglugerðir um friðlönd	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið

Tafla 19. Friðlýst svæði (FS).

Friðlýst svæði (FS)		
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Stærð (ha)**
FS1 **Hraun í Öxnadal**	Hinn 10. maí 2007 var að tillögu Hrauns í Öxnadal ehf., eigenda jarðarinnar Hrauns, með samþykki sveitarstjórnar Hörgárbyggðar og að fengnu áliti Náttúruverndarstofnunar, ákveðið að friðlýsa megin hluta jarðarinnar Hrauns í Öxnadal sem fólkvang í samræmi við 55. gr. laga um náttúruvernd, nr. 44/1999. Fólkvangurinn nær yfir 2.286 hektara jarðarinnar, en 77 hektarar af heimalandi jarðarinnar eru undanskildir friðlýsingunni. Markmiðið með friðlýsingu hluta jarðarinnar Hrauns í Öxnadal er að vernda svæðið til útivistar, náttúruskoðunar og fræðslu. Verndargildi svæðisins byggir á því að landslag og náttúrufar, sérstaklega jarðmyndanir, eru mjög fjölbreytt og eru þar m.a. mikilvægar minjar um horfna búskaparhætti. Markmið friðlýsingarinnar er jafnframt að auðvelda umgengni og kynni af menningarminjum og bókmenntaarfi þjóðarinnar, en þar fæddist skáldið og	2.286,4

	náttúrufræðingurinn Jónas Hallgrímsson. Mörk fólkvangsins eru sýnd á landnotkunaruppdrætti.	
FS2 **Hverastrýtur, á botni Eyjafjarðar norður af Arnarnesnöfum**	Friðlýst sem náttúruvætti hinn 10. maí 2007. Markmið friðlýsingarinnar er að vernda sérstæðar jarðmyndanir og lífríki, líffræðilega fjölbreytni og einstök náttúrufyrirbrigði sem felst í myndun hverastrýtanna, efnasamsetningu, útliti og lögun, þ.m.t. örveruvistkerfi sem þar þrífst við óvenjulegar aðstæður. Hverastrýturnar eru allt að 10 metra háar og standa á 25 - 45 metra dýpi. Verndargildi strýtanna felst einnig í fjölbreytileika þeirra og sérlega miklu lífríki sem hefur hátt vísinda-, fræðslu- og verndargildi. Mörk náttúruvættisins eru sýnd á landnotkunaruppdrætti.	101,3
	Samtals:	2.387,7

6.6 ÖNNUR NÁTTÚRUVERND (ÖN)

Svæði svo sem jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum um náttúruvernd. Jafnframt svæði sem skilgreind eru í verndarflokki í verndar- og orkunýtingaráætlun.

Eftirfarandi svæði á náttúruminjaskrá eru innan Hörgársveitar: 501 Fjalllendið milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar, 505 Hraunsvatn og Vatnsdalur, 506 Hörgárósar og 507 Krossanesborgir. Við framkvæmdir eða landnotkun sem kann að hafa áhrif á verndargildi svæða á náttúruminjaskrá skal forðast rask eins og kostur er og leita umsagnar viðeigandi stofnana eftir því sem lög kveða á um.

MARKMIÐ

- Vernda vistkerfi og jarðmyndanir sem falla undir 61. gr. náttúruverndarlaga.
- Gera grein fyrir þessum svæðum í skipulagi með kortlagningu og verndarskilgreiningum.
- Forðast röskun nema brýna nauðsyn beri til og almannahagsmunir krefjist.
- Efla vitund almennings um gildi þessara svæða.

Jarðmyndanir og vistgerðir

Við skipulagsákvarðanir skal einnig taka tillit til annarra jarðminja sem kunna að hafa verndargildi, þótt þær séu ekki sérstaklega friðlýstar eða skráðar á náttúruminjaskrá. Hér getur verið um að ræða jarðfræðileg fyrirbæri eða landslagsheildir, svo sem berghlaup, skriðusvæði, rof- og setmyndun eða virk náttúrufyrirbæri, þar sem leitast skal við að forðast óþarfa rask eftir því sem við á.

Innan Hörgársveitar eru fjölbreytt náttúrufyrirbæri sem kunna að njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, m.a. votlendi, sjávarfitjar, leirur, stöðuvötn og tjarnir, fossar, náttúrulegir birkiskógar og jarðminjar. Við skipulagsgerð, deiliskipulag, framkvæmdaleyfi og aðrar leyfisveitingar skal forðast röskun slíkra svæða nema brýna nauðsyn beri til og ljóst sé að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi.

Ef fyrirhuguð framkvæmd kann að raska náttúrufyrirbærum sem falla undir 61. gr. skal rökstyðja þörf framkvæmdar, gera grein fyrir þeim valkostum sem skoðaðir hafa verið og setja skilyrði um mótvægisaðgerðir og frágang eftir því sem við á. Sérstaklega skal huga að votlendi, sjávarfitjum, leirum, árfarvegum, náttúruskógum og jarðmyndunum við afmörkun framkvæmda- og efnistökusvæða.

Samkvæmt 61. gr. náttúrurverndarlaga nr. 60/2013 njóta tiltekin vistkerfi og jarðminjar sérstakrar verndar:

a. Sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leyfar þeirra.

b. Jarðminjar á borð við eldvörp, eldhraun, gervigíga og hraunhella sem myndast hafa eftir að jökull hvarf af landinu á síðjökultíma.
c. Fossar og nánasta umhverfi þeirra að því leyti að sýn að þeim spillist ekki, hverir og aðrar heitar uppsprettur ásamt lífríki sem tengist þeim og virkri ummyndun og útfellingum, þar á meðal hrúðri og hrúðurbreiðum.
d. Vistgerðirnar votlendi (s.s. hallamýrar, flóar, flæðimýrar, rústamýrar), stöðuvötn og tjarnir (≥1000m^2), sjávarfitjar og leirur.

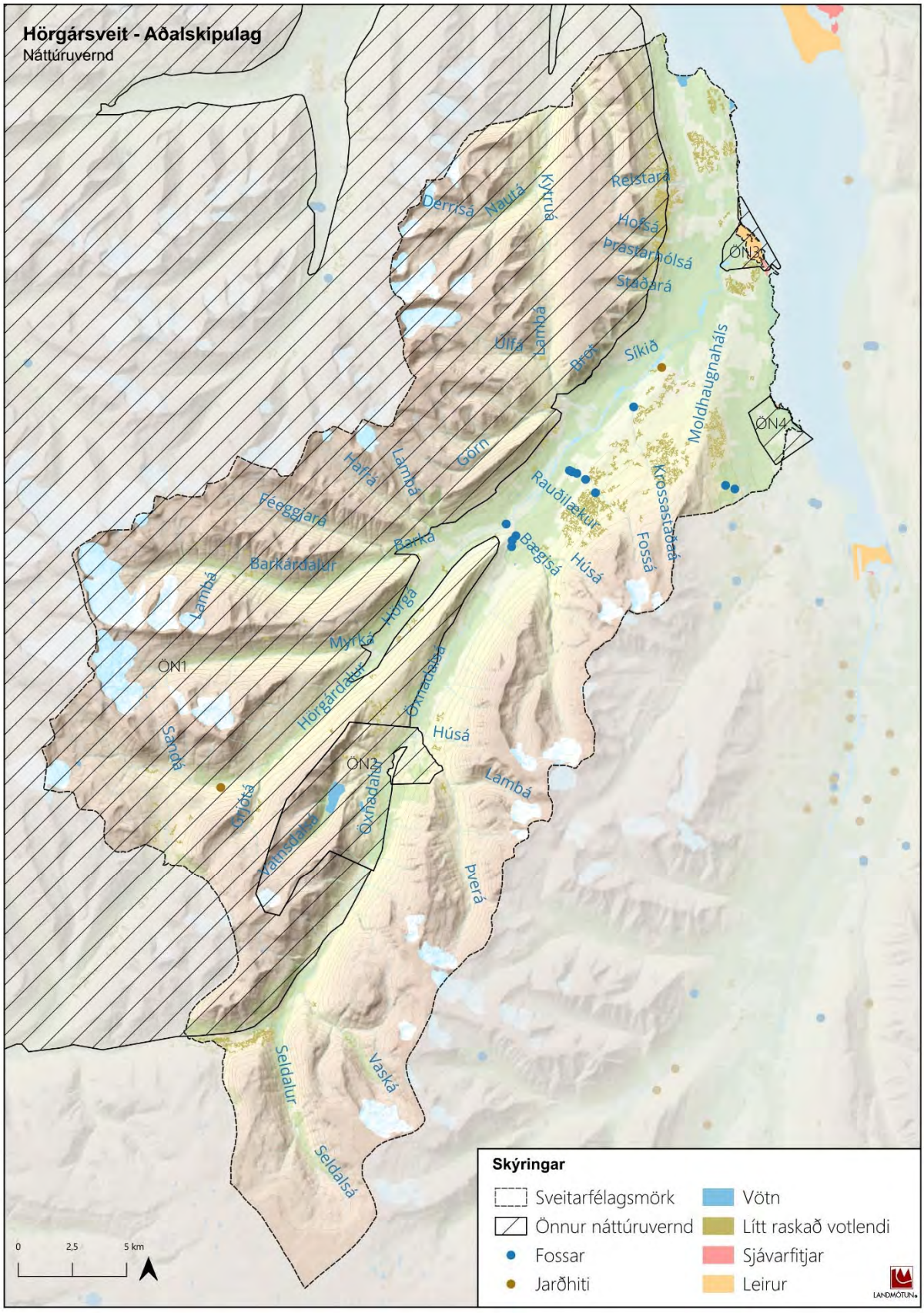
Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/eftirlitsaðili
Votlendi	Vernd votlendis og flóa ≥2 ha	Votlendi gegna mikilvægu hlutverki í kolefnisbindingu, vatnsbúskap og sem búsvæði. Efnistaka og uppgræðsla skal ekki hafa í för með sér röskun nema með leyfi.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61; LSS A.5, A.7.2	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið, Land og Skógur
Stöðuvötn	Stöðuvötn ≥1.000 m² njóta verndar	Óheimilt að raska stöðuvötnum nema brýna nauðsyn beri til. Aðgengi almennings að bökkum skal tryggt.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61; Skipulagsreglugerð	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Sjávarfitjar og leirur	Vernd sjávarfitja, leira og tjarna við sjó	Mikilvægt fyrir fuglalíf, líffræðilega fjölbreytni og sem hluti af strandvistkerfum.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61; LSS A.5, B.7.9	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið
Jarð-myndanir	Vernd hrauna, eldvarpa, gervigíga, hraunhella, fossa og hvera og annarra jarðmyndana sem kunna að hafa verndargildi	Sérstæðar jarðmyndanir hafa hátt verndargildi; framkvæmdir sem hafa í för með sér röskun eru almennt óheimilar.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið
Skógar	Vernd sérstakra birkiskóga	Sérstæðir birkiskógar og aðrir náttúrulegir trjálundir falla undir 61. gr. og njóta sérstakrar verndar.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61; LSS A.7	Land og Skógur, Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið
Skipulags-ákvarðanir	Kortlagning og sýnileiki í skipulagi	Öll svæði sem falla undir 61. gr. skulu sýnd á skýringaruppdrætti. Ósamræmi milli uppdrátta og texta skal leiðrétt í samráði við viðkomandi stofnanir.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, LSS A.7.5	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Fræðsla	Auka vitund almennings um gildi náttúruverndar	Upplýsingaskilti og fræðsluefni við valin svæði stuðla að aukinni vitund og vernd.	Heimsmarkmið 4 og 15, LSS A.7.4	Sveitarfélagið, skólar, Náttúruverndarstofnun
Röskun	Forðast ber röskun nema brýna nauðsyn og almannahagsmunir krefjist	Röskun náttúrufyrirbæra skv. 61. gr. er aðeins heimil ef aðrir kostir eru ekki fyrir hendi og brýnir almannahagsmunir liggja að baki.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61; Skipulagslög nr. 123/2010; Mannvirkjalög nr. 160/2010	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Umsagnir stofnana	Leita skal umsagna áður en leyfi er veitt	Leita þarf umsagnar Náttúrufræðistofnunar Íslands; ef um röskun birkiskóga er að ræða.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61	Sveitarfélagið, Náttúrufræðistofnun, Land og Skógur

Svæði á náttúruminjaskrá

Á náttúruminjaskrá eru svæði sem að mati Náttúruverndarstofnunar er æskilegt að friðlýsa skv. náttúruverndarlögum. Í töflu hér að neðan eru svæði á náttúruminjaskrá lýst nánar eins og þau birtast orðrétt í henni.

Tafla 20. Önnur náttúruvernd (ÖN).

Önnur náttúruvernd (ÖN)		
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Stærð (ha)**
ÖN1 **501. Fjalllendið milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar**	„Fjalllendið milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar. (1) Hálendi milli Skagafjarðar og Eyjafjarðar norðan þjóðvegar nr. 1 á Öxnadalsheiði. Á vestanverðum skaganum eru mörk miðuð við 200 m h.y.s, mörk ná víðast í sjó fram á norðanverðum skaganum og á austanverðum skaganum eru mörk í 150-250 m h.y.s. (2) Hálendur og hrikalegur skagi með djúpum dölum, stórbrotið land. Á hæstu fjöllum eru jöklar. Um hálendið liggja fornar leiðir milli byggða.“	261270,3
ÖN2 **505. Hraunsvatn og Vatnsdalur**	„Hraunsvatn og Vatnsdalur, (1) Svæðið nær yfir vatnasvið Vatnsdals auk Hraunshrauns og Hólahóla allt niður að brekkurótum milli Hrauns og Bessahlaða. (2) Fjölbreytt og fagurt land með stöðuvötnum, stórum framhlaupum og sérkennilegum klettadröngum, svo sem Hraundrangur.“	3529,6
ÖN3 **506. Hörgárósar**	„Hörgárósar, Glæsibæjarhreppi, Arnarneshreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Ósasvæði Hörgár ásamt Gáseyri neðan bæjanna Óss og Skipalóns með fjörum og grunnsævi. (2) Tjarnir, flæðimýrar og strandgróður. Mikið fuglalíf. Rústir forns verslunarstaðar. “. Stærð svæðisins og afmörkun á aðalskipulagsuppdrætti er röng en unnið er að réttri afmörkun. Breyting á afmörkun verndarsvæðis er unnin í samráð við alla sem varðar málið, bæði heima fyrir og í stjórnsýslunni. Meðan ný mörk hafa ekki verið staðfest er afmörkun sbr. náttúruminjaskrá UST sýnd.	460,2
ÖN4 **507. Krossanesborgir**	„Krossanesborgir, Akureyri, Glæsibæjarhreppi, Eyjafjarðarsýslu. (1) Krossanesborgir, Krossaneshagi, Brávellir, Blómsturvellir, Pétursborg og Sílastaðatangi. Að sunnan afmarkast svæðið af útjaðri túna í Ytra-Krossanesi, að vestan af þjóðvegi og túnum í Dvergasteini, en Teigalæk og Efra-Lóni að norðan. (2) Sérkennilegt landslag, jökulminjar og votlendi. Hentugt útivistarsvæði í nágrenni þéttbýlis. Hluti af svæðinu var friðlýst sem fólkvangur árið 2005, sjá FS3 Krossanesborgir.	466,9
	Samtals:	265727



Mynd 11. Skýringaruppdráttur yfir aðrar náttúruminjar skv. náttúruminjaskrá í Hörgársveit..

6.7 MINJAVERND (MV)

Svæði þar sem eru friðlýstar fornleifar og friðaðar fornminjar, hús og mannvirki sem njóta sjálfkrafa verndar á grundvelli aldurs þeirra samkvæmt lögum um menningarminjar.

Gásir eða Gásakaupstaður var forn verslunarstaður á Gáseyri við mynni Hörgár. Staðurinn er einstakur, enda eru óvíða á Íslandi varðveittar jafn umfangsmiklar mannvistarleifar frá verslunarstað frá miðöldum. Gásir voru helsti verslunarstaður á Norðurlandi á miðöldum og er staðarins víða getið í fornritum frá 13. og 14. öld. Fornleifarannsóknir hafa leitt í ljós að verslun á staðnum stóð fram á 16. öld og jafnvel þar til verslun hófst á Akureyri. Um var að ræða sumarverslunarstað eins og þá tíðkaðist.

Gásasvæðið er á náttúruminjaskrá og hefur alþjóðlegt náttúruverndargildi vegna fuglalífs. Þar eru jafnframt plöntur á válista og ein af fáum leirum í Eyjafirði. Á svæðinu er mikið graslendi, flæðimýrar, strandgróður og grunnsævi við ósa Hörgár. Við Hörgárósana vaxa, auk sjaldgæfra tegunda á borð við flæðalófót og maríulykil, flestar tegundir sem einkenna sjávarfitjar á Íslandi. Um 30 tegundir vatnafugla verpa á Gásum og þar má sjá fugla á borð við grágæs, brandönd og stormmáf.

Hvergi á landinu er að finna jafn miklar minjar um verslun til forna og á Gásum. Árin 1907 og 1986 voru gerðar könnunarrannsóknir á svæðinu sem leiddu í ljós djúp og flókin mannvistarlög frá miðöldum. Á árunum 2001–2006 fóru fram umfangsmiklar fornleifarannsóknir sem staðfestu niðurstöður fyrri rannsókna um starfsemi á Gásum á miðöldum.

Við skipulagsgerð, leyfisveitingar og undirbúning framkvæmda skal ávallt taka tillit til verndar fornleifa og annarra menningarminja í samræmi við lög nr. 80/2012 um menningarminjar og reglur Minjastofnunar Íslands nr. 620/2019 um skráningu jarðfastra menningarminja vegna skipulags og framkvæmda.

Samkvæmt 16. gr. laga nr. 80/2012 skal skráning fornleifa, húsa og mannvirkja fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Fornleifar, hús og mannvirki á svæðum þar sem fyrirhugaðar eru framkvæmdir sem kunna að valda jarðraski á skipulagstímanum skulu skráðar á vettvangi áður en gengið er frá viðeigandi skipulags- eða leyfisveitingum, eftir því sem við á. Skráning skal unnin í samræmi við staðla Minjastofnunar Íslands. Skilgreining svæða þar sem skráning er nauðsynleg skal fara fram í samráði við Minjastofnun Íslands eða minjavörð viðkomandi landshluta. Þetta á einnig við um framkvæmdir í sjó og vötnum.

Í þeim tilvikum þar sem fyrirhuguð framkvæmd er ekki háð deiliskipulagi skal, áður en til leyfisveitingar kemur, liggja fyrir afstaða Minjastofnunar Íslands til þess hvort þörf sé á skráningu menningarminja eða annarri viðeigandi athugun. Niðurstöður slíkra athugana skulu lagðar til grundvallar ákvörðun sveitarstjórnar um leyfisveitingu og geta eftir atvikum leitt til skilyrða eða breytinga á framkvæmdaráformum til að tryggja vernd menningarminja.

Við uppbyggingu á bæjartorfum og öðrum svæðum þar sem menningarminjar kunna að vera til staðar skal, óháð því hvort deiliskipulag liggi fyrir, leita umsagnar Minjastofnunar Íslands áður en byggingarframkvæmdir hefjast.

MARKMIÐ:

- Að vernda menningararf og tryggja að íslenskum menningarminjum verði skilað óspilltum til komandi kynslóða.
- Að stuðla að fræðslu, miðlun og merkingu fornleifa og menningarminja.
- Að nýta menningarminjar sem hluta af ferðaþjónustu með sjálfbærum hætti.
- Að samræma nýtingu lands við verndun fornleifa, m.a. í skógrækt og landnýtingu.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Friðaðar fornleifar	Taka skal tillit til friðaðra og friðlýstra fornleifa við framkvæmdir	Fornleifar eru sjálfkrafa friðaðar ef þær eru 100 ára og eldri; óheimilt að raska þeim nema með leyfi og umsögnum stofnana	Lög um menningarminjar nr. 80/2012	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Friðuð mannvirki	Hús og mannvirki frá 1923 eða fyrr njóta friðunar	Allar framkvæmdir við slík hús þurfa samþykki Minjastofnunar	Lög um menningarminjar nr. 80/2012	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Gásir	Svæðið verði nýtt til fræðslu og kynningar	Svæðið hefur mikið menningarsögulegt gildi. Möguleg fræðsla og kynning á menningararfi svæðisins er háð nánari útfærslu, skipulagsgerð og samráði við landeiganda og Minjastofnun Íslands..	Aðalskipulag Hörgársveitar, lög um menningarminjar	Sveitarfélagið, Minjastofnun, ferðaþjónustuaðilar
Skógrækt og landnýting	Tillit tekið til fornminja í skógræktaráætlunum	Ekki má planta nær skráðum fornminjum en 20 m	Aðalskipulag Hörgársveitar, kafli 7.10	Land og Skógur, sveitarfélagið
Merkingar	Merkingar á minjum í sveitarfélaginu verði bættar	T.d. með skiltum við þjóðveg sem vísa á merkilega staði, til fræðslu og verndar	Aðalskipulag Hörgársveitar	Sveitarfélagið, Vegagerðin, Minjastofnun
Rannsóknir og nýting	Nýta rannsóknir á Gásum og öðrum svæðum til kynningar og fræðslu	Markvisst unnið að því að gera rannsóknir aðgengilegar almenningi og nýta þær í kynningu og ferðaþjónustu	Aðalskipulag Hörgársveitar, lög um menningarminjar	Sveitarfélagið, Minjastofnun, fræðsluaðilar
Ferðaþjónusta	Ferðaþjónusta byggð á menningarminjum verði efld	Menningarminjar verða nýttar með sjálfbærum hætti sem hluti af atvinnuuppbyggingu	Aðalskipulag Hörgársveitar, LSS B.2.1	Sveitarfélagið, ferðaþjónustuaðilar, Minjastofnun
Örnefnaskrár	Örnefnaskrár verði endurskoðaðar	Mikilvægt til að varðveita staðbundinn menningararf	Lög um menningarminjar nr. 80/2012	Sveitarfélagið, Árnastofnun, Þjóðskrá Íslands

6.7.1 Friðlýstar fornleifar

Í sveitarfélaginu er fjöldi friðlýstra fornleifa. Fornleifarnar eru taldar upp í töflu og auðkenndar á skipulagsuppdrætti, eins og nákvæmni uppdráttar leyfir. Auk þeirra er fjöldi annarra fornminja á svæðinu sem ekki eru staðsettar eða metnar á þessu skipulagsstigi, en vakin er athygli á þeim helstu og þær verndaðar í flokki hverfisverndar sbr. kafla 6.8 *Hverfisverndarsvæði*.

MARKMIÐ:

- Að tryggja vernd friðlýstra fornleifa og annarra menningarminja í sveitarfélaginu.
- Að tryggja að skráning og mat á fornleifum fari fram áður en framkvæmdir eru heimilaðar.
- Að samþætta vernd fornleifa við aðra landnotkun, m.a. skógrækt og stórframkvæmdir.
- Að gera friðlýstar fornleifar sýnilegar á skipulagsuppdrætti og í skipulagsgögnum.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Friðlýstar fornleifar	Friðlýstar fornleifar eru fornleifar sem hafa verið sérstaklega friðlýstar með ákvörðun ráðherra.	Fornleifar á landi, í jörðu, jökli, sjó eða vatni eru verndaðar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun.	Lög um menningarminjar nr. 80/2012, gr. 3	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Fornleifaskráning	Fornleifaskráning skal fara fram á vettvangi áður en deiliskipulag er samþykkt	Gildir um öll svæði þar sem fyrirhugaðar eru framkvæmdir, t.d. heilsársbyggð, frístundabyggð eða iðnaðarsvæði.	Lög um menningarminjar nr. 80/2012	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Sérstakar aðstæður	Sérstök fornleifaskráning og kortlagning á að fara fram þar sem sérstakar aðstæður krefjast þess	Yfirleitt vegna umfangsmikilla framkvæmda eða svæða með mikinn þéttleika minja.	Skipulagsákvæði; Lög nr. 80/2012	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Skógrækt og landnýting	Skógræktaráætlanir skulu gera grein fyrir fornleifum	Fornleifar skulu sýndar og verndaðar við skógrækt og landnýtingu; óheimilt að planta nær friðlýstum minjum en 100 m og aldursfriðuðum ekki nær en 15 m..	Aðalskipulag, kafli 7.10; Lög nr. 80/2012	Land og Skógur, sveitarfélagið, Minjastofnun
Stórframkvæmdir	Stórframkvæmdir eru umhverfismatsskyldar	Vegagerð, háspennulínur, virkjanir, efnisnámur o.fl. krefjast mats á umhverfisáhrifum með sérstakri áherslu á fornleifar og friðuð hús.	Lög nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana	Skipulagsstofnun, sveitarfélagið, Minjastofnun
Friðlýst og friðuð hús	Hús og mannvirki frá 1923 eða fyrr njóta friðunar	Allar breytingar, viðhald eða endurbygging krefst leyfis Minjastofnunar. Nýbyggingar í grennd skulu taka mið af varðveislugildi.	Lög um menningarminjar nr. 80/2012, gr. 29–32	Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Viðhald mannvirkja	Viðhald friðlýstra húsa skal vera í samræmi við verndarákvæði	Eigendur hafa skyldur um viðhald; sveitarfélag og Minjastofnun geta veitt leiðbeiningar og styrki til varðveislu.	Lög um menningarminjar nr. 80/2012	Eigendur, Minjastofnun Íslands, sveitarfélagið
Sýnileiki í skipulagi	Friðlýstar fornleifar og hús skulu sýnd á skipulagsuppdrætti eins og mælikvarði leyfir	Skapar gagnsæi fyrir sveitarfélag, íbúa og framkvæmdaaðila um staðsetningu friðlýstra minja og húsa.	Skipulagslög nr. 123/2010; Aðalskipulag Hörgársveitar	Sveitarfélagið, Minjastofnun Íslands
Ferðaþjónusta og fræðsla	Minjar og hús nýtt til fræðslu og kynningar á ábyrgan hátt	Með upplýsingaskiltum, sýningum og kynningu má auka vitund almennings án þess að ganga á verndargildi minjanna.	Aðalskipulag Hörgársveitar; Heimsmarkmið 11.4 (vernd menningararfs)	Sveitarfélagið, Minjastofnun, ferðaþjónustuaðilar

Í töflu hér á eftir er samantekt úr friðlýsingartexta. Númer minja eru skráningarnúmer í fornleifaskrá Minjastofnunar Íslands. Minjarnar eru taldar upp hér að neðan eftir býlum eða afréttum og eru orðréttar tilvísanir í skrána skáletraðar. Tilgreint er ef minjarnar eru þinglýstar. Friðlýstar fornminjar eru sýndar á landnotkunaruppdrætti, svo langt sem þær hafa verið staðsettar og mælikvarði korts leyfir.

Tafla 21. Minjavernd (MV).

Minjavernd (MV)	
Nr. **Heiti**	**Lýsing**
MV1 **Gæsir/Gásir**	a. Allar hinar fornu búðartóftir á Gáseyri. Sbr. Árb. 1901: 18; Árb. 1908: 3- 8. b. Kirkjutóft og kirkjugarður, á dálítilli brún fyrir vestan grundina, sem búðatóftirnar eru á. Sbr. Árb. 19 08: 5-8. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV2 **Auðbrekka**	Steinker gamalt, stórt; höggvið út úr rauðleitu móbergi. Sbr. Árb. 1924: 51. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV3 **Fornhagi**	"Kirkjutóft", er svo kallast, laut mikil í hól þann, er Kirkjuhóll heitir, niðri í túninu. Sbr. Árb. 1906: 20. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV4 **Staðartunga**	Forntóftir þrjár, sem eru á móanum vestan megin við Yxnadalsbrúna. Sbr. Árb. 1906: 22. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV5 **Öxnhóll**	"Lögrjetta", er svo heitir, dálítil girðing nálægt landamærum Öxnhóls og Barkár. Sbr. Árb. 1906: 21. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV6 **Búðarnes**	Búðatóftir þrjár fornar; þær eru í nesinu, sem Hörgá myndar þar. Sbr. Árb. 1906: 21. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV7 **Myrkárdalur**	Rústarbrot forn, útundan gamalli uppgróinni skriðu. Sbr. Víga-Glúms sögu, 26. kap.;68 Árb. 1906: 21. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV8 **Bakki**	Leifar hins forna eyðibýlis Hofgerðis. Sbr. Árb. 1906: 22. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV9 **Gloppa**	a. "Kofarúst skógarmanns", norðanmegin við Vaskárgljúfrið, og b. "dys skógarmannsins",sunnanmegin við það gljúfur. Sbr. Árb. 1906: 23. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 07.07.1932.
MV10 **Syðri-Bakki**	1. Rústir eyðibýlisins Mið-Bakka svo og leifar af túngarði umhverfis. 2. Tættur tvær sunnan undir Bjarnarhól á Bakkaásum. Skjal undirritað af ÞM 21.12.1983. Þinglýst 05.01.1984.

6.7.2 Friðlýst hús

Eftirfarandi hús í sveitarfélaginu eru friðlýst skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012.

Tafla 22. Friðlýst hús.

Friðlýst hús	
Nr. **Heiti**	**Lýsing**
MV11 **Glæsibæjarkirkja í Kræklingahlíð**	Timburhús reist 1866. Höfundur Þorsteinn Daníelsson forsmiður á Skipalóni. Kirkjan byggð upp úr Ósstofu í Hörgárdal sem Þorsteinn reisti 1858. Turn reistur 1929. Höfundur ókunnur.
MV12 **Lónsstofa á Skipalóni**	Stokkbyggt timburhús reist 1824. Höfundur Þorsteinn Daníelsson forsmiður á Skipalóni. Í vörslu Þjóðminjasafns Íslands frá 1985.

MV13 **Smíðahús á Skipalóni**	Timburhús reist 1843. Höfundur Þorsteinn Daníelsson forsmiður á Skipalóni. Í vörslu Þjóðminjasafns Íslands frá 1985.
MV14 **Ytri-Bægisárkirkja**	Timburhús reist 1858. Höfundur Sigurður Pétursson timburmaður á Akureyri.
MV15 **Bakkakirkja í Öxnadal**	Timburhús reist 1843. Höfundur Þorsteinn Daníelsson forsmiður á Skipalóni. Forkirkja reist 1910. Höfundur ókunnur.
MV16 **Hofsstofa**	Hof í Hörgárdal. Byggingarár: 1828. Tegund friðunar: Aldursákvæði. Timburhús. Hönnuður: Þorsteinn Daníelsson forsmiður á Skipalóni.
MV17 **Möðruvallakirkja (Möðruvallaklausturs-kirkja)**	Byggingarár:1865. Timburhús. Hönnuður Jón Christinn Stephánsson forsmiður.

6.7.3 Friðuð hús

Samkvæmt 1. mgr. 29. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 eru öll hús og mannvirki sem byggð voru árið 1923 eða fyrr friðuð. Eigendum húsa og mannvirkja sem ekki njóta friðunar en byggð voru 1940 eða fyrr, og forráðamönnum kirkna sem reistar voru 1940 eða fyrr, er skylt að leita álits hjá Minjastofnun Íslands með minnst sex vikna fyrirvara ef þeir hyggjast breyta þeim, flytja þau eða rífa.

Tafla 22. Friðuð hús.

Friðuð hús			
Heiti	**Notkun**	**Byggingarefni**	**Byggingarár**
Þúfnavellir II	einbýli	timbur	1895
Öxnhóll	skúr	st/timbur	1920
Bakkakirkja	kirkja	timbur	1843
Hraun	hesthús	timbur	1884
Syðri-Bægisá	íbúð	hlaðið	1923
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Bægisárkirkja	kirkja	timbur	1857
Efri-Rauðilækur	geymsla	timbur	1882
Glæsibæjarkirkja	kirkja	timbur	1866
Grjótgarður	fjárhús		1860
Hlíðarbær	samkomustaður	steypt	1919
Hraukbæjarkot	geymsla	timbur	1890

Hraukbæjarkot	geymsla	timbur	1900
Krossastaðir	hlaða	st/timbur	1920
Krossastaðir	einbýli	timbur	1895
Krossastaðir	íbúð/viðbygging	timbur	1920
Skipalón	safn	timbur	1843
Skipalón	einbýli	timbur	1824
Hjalteyri	hjalteyrarviti/skúr	timbur	1920
Hjalteyri hótel	einbýlishús	timbur	1912
Hjalteyri/Bræðraborg	bræðraborg	steypt	1918
Hjalteyri/Templarinn	sumarbústaður	timbur	1905
Knútshús	íbúð	st/timbur	1885
Knútshús	íbúð	st/timbur	1885
Möllershús	einbýlishús	timbur	1908
Sigurðarhús	einbýlishús	timbur	1907
Verlunarlóðin	sumarbústaður	timbur	1918
Verslunarlóðin	íbúð	st/timbur	1900
Verslunarlóðin	friðrikshús	timbur	1901
Bragholt	geymsla	timbur	1906
Freyjulundur	einbýlishús	steypt	1912
Hof land	geymsla	timbur	1820
Hofteigur	geymsla	steypt	1917
Hvammur	hlaða	st/timbur	1910
Möðruvallakirkja	kirkja	timbur	1867
Möðruvellir 2	hesthús	st/timbur	1897
Möðruvellir lóð	leikhús	timbur	1880
Þrastarhóll land	geymsla	timbur	1900

6.8 HVERFISVERNDARSVÆÐI (HV)

Svæði þar sem sveitarstjórn hefur sett ákvæði um hverfisvernd til að vernda sérkenni eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúruminjar, landslag eða gróður vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um friðun sé að ræða samkvæmt öðrum lögum.

Hverfisverndarsvæði eru af tvennum toga: hverfisverndarsvæði vegna náttúruverndar og hverfisverndarsvæði vegna menningarminja

MARKMIÐ:

- Stuðla að varðveislu náttúruminja, fornleifa og annarra söguminja.
- Efla ferðaþjónustu sem byggir á menningarminjum sveitarfélagsins.
- Nýta rannsóknir, m.a. á Gásum, til fræðslu og kynningar.
- Endurskoða og uppfæra örnefnaskrár til að tryggja varðveislu staðbundins menningararfs.
- Bæta merkingar á minjum, m.a. með vegvísum við þjóðveg.
- Varðveita ræktunarminjar, s.s. áveituskurði, beðasléttur og túngarða.
- Stuðla að samtengingu svæða á náttúruminjaskrá með tillögum að hverfisvernd.

Svæði / Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Almenn stefna	Stuðlað verði að varðveislu náttúru- og söguminja	Skapar grunn að vernd, fræðslu og sjálfbærri nýtingu minja í ferðaþjónustu.	Aðalskipulag Hörgársveitar; Lög nr. 80/2012; LSS A.5, A.7	Sveitarfélagið, Minjastofnun, NÍ
Ferðaþjónusta	Ferðaþjónusta sem byggir á menningarminjum verði efld	Byggir á rannsóknum, vernd og kynningu; styrkir samfélag og efnahag.	Aðalskipulag; Heimsmarkmið 11.4	Sveitarfélagið, Minjastofnun, ferðaþjónusta
Gásir	Rannsóknir nýttar til fræðslu og kynningar	Fornleifarannsóknir á Gásum nýttar markvisst til að kynna staðinn og efla ferðaþjónustu.	Aðalskipulag; Lög nr. 80/2012	Minjastofnun, sveitarfélagið, fræðsluaðilar
Skriða (Trjágarður)	Verndað sem elsti trjágarður Íslands	Gróðursettur um 1825, tengist sögu íslenskrar garð- og trjárækt; hefur mikið menningarlegt og náttúrulegt gildi.	Lög nr. 80/2012; Aðalskipulag Hörgársveitar	Minjastofnun, Land og Skógur, sveitarfélagið
Merkingar	Merkingar á minjum verði bættar	Skilti og vegvísar settir upp við þjóðveg og á svæðum til að auka fræðslu og vitund almennings.	Aðalskipulag; Lög nr. 80/2012	Sveitarfélagið, Vegagerðin, Minjastofnun
Örnefnaskrár	Örnefnaskrár endurskoðaðar	Tryggir varðveislu staðbundins menningararfs og samhengi við byggðarsögu og landslag.	Lög nr. 80/2012; Þjóðskrá Íslands	Sveitarfélagið, Árnastofnun, Þjóðskrá
Ræktunarminjar	Ræktunarminjum verði haldið til haga	Áveituskurðir, beðasléttur og túngarðar verndaðir sem hluti af menningarlandslagi sveitarfélagsins.	Aðalskipulag; Lög nr. 80/2012	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Samtenging svæða	Stuðla að samtengingu svæða á náttúruminjaskrá með hverfisvernd	Byggir á því að efla samhengi og vernd heildstæðra svæða með náttúru- og menningarvernd að leiðarljósi.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013; Aðalskipulag Hörgársveitar	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið

6.8.1 Hverfisvernd vegna náttúruverndar

Tafla 22. Hverfisvernd vegna náttúruminja (HV).

Hverfisvernd vegna náttúruminja			
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Þéttbýli			
HV1 **Hjalteyri og Hjalteyrartjörn**	Hjalteyrartjörn er sjávarlón sem lokast hefur frá sjónum með malarrifi, sem sjórinn hefur myndað með tilfærslu efnis úr nöfunum rétt fyrir utan. Síðan hefur lón lokast inni á bak við rifið, þ.e. Hjalteyrartjörn. Tjörnin mun vera alldjúp og þar var áður fyrr nokkur silungsveiði. Fjölbreytt fuglalíf er í tengslum við svæðið. Innan hverfisverndarsvæðisins eru einnig minjar.	Halda skal byggingaframkvæmdum í lágmarki og þess gætt að þær leiði til eins lítillar röskunar og kostur er. Tilgangur friðunnar Hjalteyrartjarnar er að friða þar fuglalíf. Hjalteyrartjörnin er varpstaður margra tegunda fugla og því er hún ákjósanlegur staður til fuglaskoðunar. • Allt dýralíf á og við tjörnina er almennt friðað. Þó má eyða þar varg svo sem mink en þó aldrei nema með fengnu leyfi sveitarstjóra Hörgársveitar. • Öll umferð vélknúinna báta er bönnuð um tjörnina. • Umferð róðrabáta er leyfð utan varptíma og telst hann vera frá 15. apríl til 1. júlí ár hvert. • Umferð ökutækja um fuglastíginn er bönnuð. • Heimilt er að opna ós til sjávar í gegn um grandann austan tjarnarinnar. Stefnt er að því að endurheimta flæði milli sjávar og tjarnar eins og það var mest alla 20. öldina t.d. með steyptum stokk eða rennu í gegn um grandann. Með framkvæmdinni verður dregið úr hættu á að tjörnin flæði yfir bakka sína og valdi tjóni á nærliggjandi húsum. Stokkurinn verður ekki djúpur, þ.e. hann verður á þurru á fjöru eins og stokkurinn sem þarna var áður. Miðað er við að einfaldur stígur/brú verði yfir stokkinn sem ekki verður fær/opinn almennri umferð ökutækja. Útfærsla stokksins skal unnin í samráði við siglingasvið Vegagerðarinnar. Líklegt er að sinna þurfi reglulegu viðhaldi vegna þess að sjávarstraumar geta fyllt stokkinn af sandi og möl.	10,5
Dreifbýli			
HV38 **Krossanesborgir og strandlengjan**	Svæðið er í beinu framhaldi af fólkvanginum í Krossanesborgum og meðfram Lóninu, frá landamerkjum Dvergasteins að strandlengjunni frá Bjargi að syðri hluta Skjaldarvíkur.	Hefðbundnar landbúnaðarnytjar geta haldist eins og verið hefur. Halda skal byggingar-framkvæmdum og raski af þeirra völdum í lágmarki eins og kostur er. Almennt er reiknað með að gönguleiðir séu einungis merktar með staurum eða vörðum. Yfir læki og votlendi er reiknað með einföldum trébrúm og yfir girðingar verða settar prílur.	19,3

Samtals:	**29,8**

6.8.2 Hverfisvernd vegna fornleifa

Auk friðlýstra fornleifa er fjöldi annarra fornminja á svæðinu. Skráning fornleifa í þeim sveitarfélögum sem í dag mynda Hörgársveit lauk sumarið 2006, en sú skráning samræmist ekki stöðlum Minjastofnunar Íslands um fornleifaskráningu, skv. lögum um menningarminjar nr. 80/2012. Skráningin gefur engu að síður góða mynd af þeim minjum sem finnast í sveitarfélaginu. Skrá skal fornleifar í tengslum við deiliskipulagsgerð og veitingu byggingar- og framkvæmdaleyfa. Samtals voru fornleifar skráðar á 59 jörðum og um 1000 minjastaðir í fyrrum Skriðuhreppi og Öxnadal. Í Glæsibæjarhreppi eru minjarnar um 750 og í Arnarneshreppi 691 minjar. Samtals eru þannig skráðir 2.441 minjastaðir í sveitarfélaginu og njóta þeir allir friðhelgi samkvæmt lögum. Á grundvelli fornleifaskráningar hafa verið valin 17 minjasvæði/staðir í sveitarfélaginu sem taldir eru sérlega áhugaverðir og gætu hentað til kynningar. Fjöldi annarra áhugaverðra minjastaða er þó að finna í sveitarfélaginu og í raun alltaf háð persónulegu mati hvaða minjar teljast áhugaverðari en aðrar.

Fyrir utan átta staka minjastaði er áhersla lögð á minjaþyrpingar og menningarlandslag enda gildi þeirra fornleifa sem varðveist hafa í samhengi við lítt raskað landslag og aðrar fornleifar að jafnaði meira, sér í lagi til kynningar, heldur en stakstæðar fornleifar sem varðveist hafa úr samhengi við það landslag sem þær voru getnar í.

Góð leið til að varðveita minjastaði getur verið að kynna þá og gera aðgengilega almenningi og því getur vel farið saman kynning og fornleifavernd.

Hverfisverndarsvæðin eru merkt með hringlaga tákni sem er staðsett þar sem merkir minjastaðir og/eða margar minjar eru í þyrpingu. Þar sem menningarlandslag er samfellt verður að hafa í huga að í nágrenni táknanna og á milli þeirra geta verið merkar minjar sem taka þarf tillit til og þar sem mikið er um minjar væri oftast best að vernda svæðin sem heild.

Almennir skilmálar hverfisverndar eru þessi:

- Halda skal byggingarframkvæmdum og raski af þeirra völdum í lágmarki eins og kostur er.
- Deiliskráning fornleifa skal fara fram áður en ráðist er í byggingar- eða framkvæmdaleyfisskyldar framkvæmdir.
- Fylgjast þarf vel með skógrækt í námunda við fornleifar og gæta þess að skógrækt fari aldrei nær minjum en 20 m. Einnig ber að forðast skógrækt í gömlum túnum þó að fornleifar séu ekki sýnilegar á yfirborði.
- Hefðbundnar landbúnaðarnytjar geta haldist eins og verið hefur.
- Hverfisverndarsvæðin verða merkt og fræðsluefni um þau komið á framfæri.
- Að öðru leyti gilda ákvæði laga um menningarminjar varðandi þekktar þjóðminjar.

Minjasvæði

Eyðibyggð í Hörgársveit er sá flokkur minja sem er hvað forvitnilegastur og fellur vel til kynningar. Stór hluti þeirra áhugaverðu minjastaða/minjastæða sem fjallað er um hér er hluti af slíkri eyðibyggð. Hér verða fyrst nefnd 12 minjasvæði í sveitarfélaginu sem teljast hafa sérlega gott minjagildi og gætu hentað til kynningar fyrir almenning. Númer í svigum eru úr skrá Minjastofnunar Íslands.

Tafla 23. Hverfisvernd (HV).

Hverfisvernd vegna fornleifa		
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**
HV2 **Rústir selja á Þorvaldsdal**	Sunnarlega í Þorvaldsdal er að finna óraskaðar rústir tveggja selja, annars vegar eru rústir Fornhagasels (190:022) vestan megin í dalnum og hins vegar Auðbrekkusels (184:016) austanmegin. Þessar rústir eru sérlega áhugaverðar í ljósi annarra minja í norðanverðum Þorvaldsdal.	Almennir skilmálar.
HV3 **Eyðibyggð á Barkárdal**	Eyðibyggð á Barkárdal hefur varðveist vel og þar leynast fallegar og fjölbreytilegar minjar bæja, útihúsa, stekkja, selja, beitarhúsa, smalakofa, gamalla leiða og í raun flestar þær tegundir minja sem vænta má að finna í búlegri dalabyggð frá fyrri öldum. Kringlugerði (201:009) Hálskot (201:010) Bæjarhóllinn í Sörlatungu (198:001), Féeggstaðir, Baugasel og nánasta umhverfi.	Almennir skilmálar.
HV4 **Hörgárdalsbotn**	Í botni Hörgárdals eru talsverðar leifar eyðibyggðar. Ásgerðarstaðasel (208:001). Eyðibýlin Nýibær (211:001), Einhamar (212:001) og Bás (213:001) Flögusel (209:001-011) og Framland (210:001-008).	Almennir skilmálar.
HV5 **Minjar í úthögum Staðartungu**	Staðartunga hefur að líkindum byggst snemma enda fannst þar kuml frá fyrstu öldum. Sunnan við bæinn er auðugt minjasvæði. Þar er býlið Skuggi (215:009), sunnar er Klausturhús (215:022), leifar býlisins Sandhóla (215:010), Saurbæjarsel (215:011) og Staðartungubeitarhús 215:029).	Almennir skilmálar.
HV6 **Fornleifar á Myrkárdal**	Fornleifar á Myrkárdal eru heillegar og skemmtilegar. Kerlingastekkur (205:012), ýmsar minjar í heimatúni á Myrkárdalsbænum (205:001), tóft á Kofavelli (205:006). Á Stóragerði (204:001) sjást tóftir síðasta bæjarins ásamt fjölda útihúsatófta í túni (204:002, 204:003 og 204:009-012) og túngarði (204:004). Innar á Myrkárdal er Myrkárssel (203b:001 og 002) ásamt leifum af seli frá Hallgerðarstöðum (203b:003), smalakofarústir (203b:004).	Almennir skilmálar.
HV7 **Rústir í utanverðum Öxnadal**	Í utanverðum Öxnadal er enn talsverð byggð en þar leynist þó einnig umfangsmikil eyðibyggð sem lítið hefur verið raskað. Rústir bæjarhúsa, útihúsa og vallargarðs á Hraunshöfða (218:001-007), minjar í heimatúni Neðstalands (233:001-006). Rústir bæjarhúsa, útihúsa og vallargarðs á Miðhálsstöðum (216:001-003 og 007) sjást enn. Um allar þessar minjar gildir að þær eru mjög sjónrænar og aðgengilegar.	Almennir skilmálar.
HV8 **Eyðibyggð í innanverðum Öxnadal og ofan við Háls**	Eyðibyggð í innanverðum Öxnadal er blómleg og hefur lítið verið raskað. Heimatún Bessahlaða er með vel varðveittum fornleifum (224:001-004, 009, 011, 013-016). Sel frá Varmavatnshólum (225:005) eru umfangsmiklar selleifar. Heimatún Fagraness (228:001, 003, 009, 011-015) er að talsverðu leyti ósléttað. Þar sjást tóftir síðasta bæjarins auk útihúsa og vallargarðs. Þá eru selrústir frá Hálsi á gönguleið upp að Hraunsvatni s.s seltófta í hlíðinni ofan við Háls (222:007 og 010) við Selás. Þar eru tvær tóftaþyrpingar sem báðar eru fornlegar á að líta.	Almennir skilmálar.
HV9 **Bakkasel**	Jörðin Bakkasel er fyrir margra hluta sakir sérstæð jörð. Gamli bærinn og útihús (219B:001-006, 009-010, 015-017, 027, 029-030), Lurkasteinn (219b:011) er minnisvarði um þjóðtrú, skammt utan við Bakkaselsbæinn er smalabyrgi á Seldal (219b:019). Sunnan við Bakkasel eru mjög fornlegar rústir (219B:022). Útlit rústanna bendir helst til að þær séu mjög gamlar.	Almennir skilmálar.
HV10 **Hraun**	Sem dæmi um áhugaverða minjastaði í landi Hrauns má nefna Melagerði (221:012) og nokkuð áhugavert garðlag er við Hraunsvatn (221:030) þar sem Hraunsá fellur úr Hraunsvatni.	Almennir skilmálar.
HV11 **Möðruvellir**	1. Bæjarhóll og öskuhaugur á Möðruvöllum (068:001 og 068:025) eru merkir minjastaðir og þar leynast merkileg mannvistarlög undir sverði. 2. Gamla kirkjan og kirkjugarðurinn á Möðruvöllum (068:002). Garðurinn er að mestu ósléttaður og eru ekki mörg tré í eldri hluta hans. Garðurinn er einn örfárra við sóknarkirkjur landsins sem ekki hefur verið sléttaður og er mikilvægt að hann fái að halda sér.	Almennir skilmálar.

	3. Á Möðruvöllum eru þrjár gamlar og merkar byggingar: kirkjan frá 1868 (068:002), stór og vönduð, svokallað Leikhús (068:007) frá 1881 og Stefánsfjós (068:006) frá 1902. Þær tvær síðastnefndu hafa tvímælalaust varðveislu- og kynningargildi, enda eru þær hvort tveggja sérstæðar og nátengdar sögu staðarins. 4. Túnið í kringum Möðruvelli hefur verið nokkuð slétt frá náttúrunnar hendi og hefur aðeins lítill hluti þess verið sléttaður með vinnuvélum. 5. Fornar býlisrústir Jaðars (068:022) sjást enn suðvestan við kirkjugarðinn á Möðruvöllum. Jaðar er talin meðal eyðikota sem voru í kringum Möðruvallaklaustur. 6. Tóftir Neskots (068:018) eru suðvestan undir Neskotshólum, sem er þyrping af malarhólum norðvestan við Möðruvallaengi. Þar eru fjórir rústahólar, fjórar tóftir og tvö garðlög. 7. Rjómabú (068:024) var stofnað á Möðruvöllum 1903 og starfaði það til 1915. Grunnur búsins sést enn vel og hefur tvímælalaust varðveislugildi. Heildarstærð: 26,9 ha	

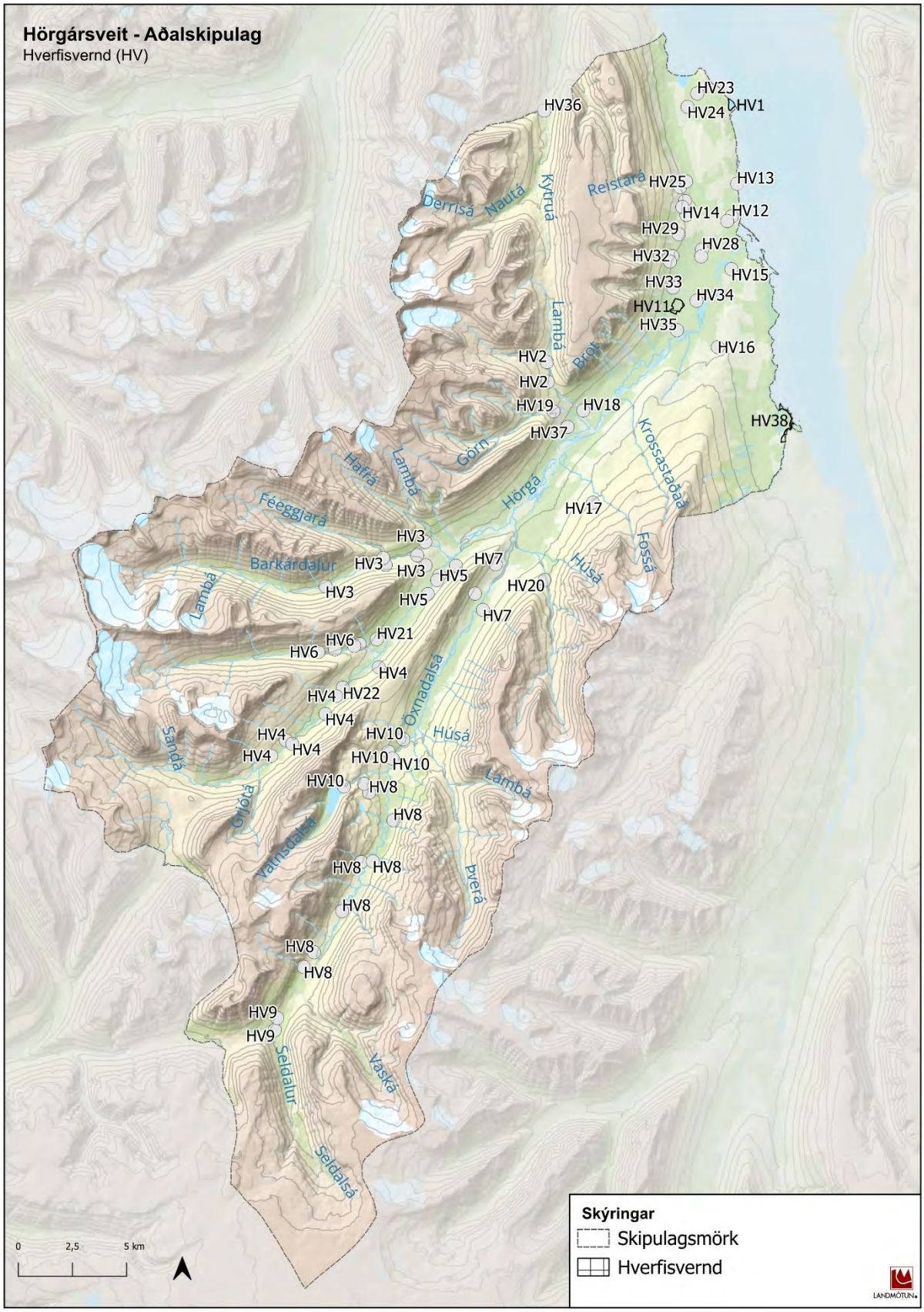
Minjastaðir

Auk minjasvæðanna í Hörgársveit sem þegar eru upp talin má nefna 22 stakstæðar minjar á svæðinu sem teljast af ýmsum sökum sérlega merkar og ástæða er til að huga að sérstaklega.

Hverfisvernd vegna fornleifa		
Nr. **Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar** **Stærð (ha)**
Þéttbýli		
HV15 **Bæjarstæði Skipalóns**	Við Skipalón standa tvö friðuð timburhús frá 20. öld. (250:001-002). Auk þessa eru í námunda við bæinn leifar brunns, útihúsa, myndarlegs túngarðs og fleiri tóftir. Húsin eru nú í vörslu Þjóðminjasafns Íslands.	Almennir skilmálar.
HV16 **Seltóftir í landi Tréstaða**	Tóftir (252:007) þessar eru mjög greinilegar og í lítilli fjarlægð frá bæ og þjóðvegi.	Almennir skilmálar.
HV17 **Vindheima-borg**	Hringlaga fjárborg hátt upp í fjalli sem sést víða að. Borgin er haglega hlaðin úr þungum bergplötum. Er sú eina á þessu svæði og hefur því sérlega hátt varðveislu- og kynningargildi.	Almennir skilmálar.
HV18 **Skilaréttir í landi Fornhaga**	Hlaðnar skilaréttir hafa gjarnan vikið á síðustu áratugum en þrátt fyrir það eru nokkrar stæðilegar skilaréttir eftir í Hörgársveit. Þverárrétt eldri (231:009) og Þorvaldsdalsrétt (190:010) í landi Fornhaga eru dæmi um stórar og fallegar réttir sem hafa mikið varðveislu- og jafnvel kynningargildi.	Almennir skilmálar.
HV19 **Stekkjartóftir í landi** **Dagverðar-tungu og Ásgerðarstaða**	Á skráningarsvæðinu voru fjölmargar skemmtilegar stekkjartóftir. Sem dæmi um slíkar tóftir má nefna Stekk í Stekkjarhvammi í landi Dagverðartungu (191:009) og stekkur í landi Ásgerðarstaða (207:009). Báðar stekkjartóftirnar eru dæmigerðar og skemmtilegt umhverfi þeirra hefur gott varðveislu- og kynningargildi og gætu auðveldlega þjónað því hlutverki að kynna forna búskaparhætti fyrir almenningi.	Almennir skilmálar.
HV20 **Selrústir Bægisárdal**	Við Bægisársel (238:008) eru 4-5 tóftir í dalsmynni Bægisárdal og á leiðinni upp að selinu frá Syðri-Bægisá eru nokkrar fornleifar sem vel mætti kynna gestum s.s. forn stekkjarrúst 022 og nátthagi 023.	Almennir skilmálar.

HV21 **Djákna-steinninn á Myrká**	Djáknasteinninn (203:028) á Myrká er samkvæmt munnmælum tengdur einni af frægustu þjóðsögum þessa lands, Djákninn á Myrká. Djáknasteinn er nú fast utan við kirkjugarð, neðan við sáluhliðið. Vegna þjóðsögunnar hefur steinninn ótvírætt varðveislu- og kynningargildi.	Almennir skilmálar.
HV22 **Kuml eða smalabyrgi í landi Flögu**	Í Flöguhóli (212:005) á að vera heygður bóndi frá Staðartungu, sem Þórólfur sterki Skólmsson í Flögu á að hafa drepið. Frásögnin er þjóðsagnakennd en á hólnum fundust hins vegar leifar sem ekki er hægt að útiloka að gætu verið kuml. Á báðum hóltoppunum eru ferhyrningslaga grjóthleðslur og ekki hægt að útiloka að þær séu grónar leifar af löngu útflöttum smalabyrgjum.	Almennir skilmálar.
HV23 **Túngarður í Arnarnesi**	Túngarðurinn í Arnarnesi (074:029) er mjög misgreinilegur. Umfang garðlagsins og þær leifar sem sjá má af loftmynd og á jörðu benda til að hluti garðlagsins kunni að vera talsvert forn en að túngarði hafi verið haldið við mjög lengi. Hann hefur mikið varðveislugildi.	Almennir skilmálar.
HV24 **Tóftir og mannvirki við heimatúnið í Torfanesi**	Heimatúnið í Torfnesi og þær tóftir og mannvirki sem þar leynast (079:022). Þessar leifar eru ungar, bærinn komst í byggð 1911. Þrátt fyrir þetta er minjasvæðið skemmtilegt og óhætt að mæla með varðveislu þess, sér í lagi þar sem saga bæjarins og ábúenda er þekkt og áhugaverð. Í túninu eru fimm tóftir ásamt lendingu í Byttuvík.	Almennir skilmálar.
HV25 **Tóft í landi Ytri-Reistarár**	Athyglisverð tóft fannst inni í skógarreit við Freyjulund, í landi Ytri-Reistarár (085:020). Tóftarinnar er ekki getið í heimildum. Hún er nærri landamerkjum Ytri- og Syðri-Reistarár. Tóftin er nokkuð sigin og fornleg með skálalagi en alveg er óvíst hvort hún var mannabústaður.	Almennir skilmálar.
HV26 **Kartöflugarður í landi Syðri-Reistará**	Stæðilegir og vel varðveittir kartöflugarðar í Garðakinn á Syðri-Reistará (086:007). Mjög gott og vel varðveitt dæmi um kálgarða frá 19. og 20. öld.	Almennir skilmálar.
HV27 **Tóft og túngarður á landamerkjum Hvamms og Syðri-Reistarár**	Skiptagerði (086:015) á landamerkjum Hvamms og Syðri-Reistarár var komið í eyði þegar Árni og Páll rita jarðabók sína 1712. Þar sjást enn vel varðveittar minjar, sex tóftir og túngarður.	Almennir skilmálar.
HV28 **Hofstofan á Hofi**	Hofstofan á Hofi (090:001) var byggð 1828 en hún er að mestu nýtt sem sumarhús. Húsið er járnklætt timburhús sem byggt var af Þorsteini Daníelssyni og er friðað.	Almennir skilmálar.
HV29 **Tóftir Hofsels**	Tóftir Hofsels (090:011) eru um 1300 m VNV við Hof. Á þessum stað eru tvær signar og fornlegar tóftir sem hafa varðveislu- og kynningargildi.	Almennir skilmálar.
HV30 **Malargryfjuhóll og stekkir í landi Hofs**	Malargryfjuhóll (090:022). Um 350 m frá bæ á Hofi er hóll og hafa tvisvar sinnum fundist svínshauskúpur sem samkvæmt örnefnaskrá voru með stórum vígtönnum. Aðeins hafa komið upp hauskúpur en ekki önnur bein, athyglisverður staður og bendir allt til að hann sé mjög forn. Nokkrir skemmtilegir stekkir og einn þeirra 090:032 er skammt frá þjóðvegi í Hofslandi, um 650 m norðan við bæ. Stekkurinn er fornleg tóft og að mörgu leyti dæmigerð stekkjartóft.	Almennir skilmálar.
HV31 **Tóftir (094:006) í hvammi sunnan við Arnbjargarhól**	Nokkrar fornlegar tóftir (094:006) eru í hvammi sunnan við Arnbjargarhól. Voru skráðar sem býlisrústir en ekki er ljóst um hlutverki þeirra, enda eru þær aðeins þekktar úr örnefnaskrá. Rústirnar eru engu að síður áhugaverðar en minna meira á skepnuhús og aðhöld.	Almennir skilmálar.
HV32 **Heimilisrétt á Þrastarhóli**	Leifar af heimilisrétt (095:029) sjást enn á Þrastarhóli, við Þrastarhólsá. Hún er einföld og hlaðin úr grjóti en á margan hátt dæmigerð fyrir réttir sem flestar eru horfnar á þessu svæði.	Almennir skilmálar.

HV33 **Bæjarhóllinn á Hallgilsstöðum**	Bæjarhóllinn á Hallgilsstöðum (096:001) er stór og mikill. Íbúðarhúsið á jörðinni brann 1928 og var þá byggt steinhús en föst búseta lagðist af 1976 og brann steinhúsið árið 1980. Engar byggingar eru því eftir á bæjarhólnum en þar eru nokkur stæðileg tré.	Almennir skilmálar.
HV34 **Herminjar í Skreiðsmel**	Um 40 m austan við þjóðveg, í Skeiðsmel stendur stakur braggi og átta bragga-grunnar eru umhverfis (097:006). Kampurinn hét því skemmtilega nafni Pity-me-camp.	Almennir skilmálar.
HV35 **Róðukot í landi Bjarga**	Á Björgum eru leifar af koti sem nefnt er Róðukot (098:007). Leiddar hafa verið að því getur að Róðukot séu Akrar hinir fornu. Bæjarins Akra í Hörgárdal er getið í Ljósvetningasögu og býli með því nafni er skráð meðal eigna Möðruvallaklausturs árið 1477	Almennir skilmálar.
HV36 **Hlaðinn skilarétt, Þorvaldsdalsrétt**	Hlaðnar skilaréttir hafa gjarnan vikið á síðustu áratugum, ýmist vegna bygginga nýrra rétta, niðurrifs eða annars ágangs. Í Arnarneshreppi er hins vegar ein stæðileg skilarétt sem hefur því mikið varðveislugildi. Það er Þorvaldsdalsrétt (633:004). Gildi réttarinnar er gott eitt og sér en staðsetning hennar, í miðjum Þorvaldsdal sem er í heild sinni einstakt minjasvæði, gerir það að verkum að hiklaust ber að varðveita hana og hún hefur talsvert kynningargildi í tengslum við aðrar minjar á svæðinu, bæði í Hörgársveit og í Dalvíkurbyggð. Þorvaldsdalur er allur undir hverfisvernd í Aðalskipulagi Dalvíkurbyggðar 2008-2020 vegna sögu- og náttúruminja.	Almennir skilmálar.
HV37 **Skriða**	Elsti trjágarðurinn á Íslandi, gróðursettur um 1825 af Þorláki Hallgrímssyni og sonum hans, Birni og Jóni Kærnested.	Almennir skilmálar. Halda skal í upphaflegt form og uppbyggingu garðsins. Breytingar eru mjög varasamar og skulu nauðsynlegar breytingar gerðar í samráði við fagaðila. Hefðbundnar landbúnaðarnytjar geta haldist eins og verið hefur. Hverfisverndarsvæðið verði merkt og fræðsluefni um það komið á framfæri. Að öðru leyti gilda ákvæði laga um menningarminjar varðandi þekktar þjóðminjar.



Mynd 12. Hverfisvernd (HV) í Hörgársveit.

6.9 SKÓGRÆKTAR- OG LANDGRÆÐSLUSVÆÐI (SL)

Svæði fyrir skógrækt og landgræðslu, svo sem nytjaskógrækt, fjölnytjaskógrækt, landbótaskógrækt, skjólbelti, landgræðsluskógrækt, skipulagða landgræðslu og aðra uppgræðslu.

MARKMIÐ:

- Efling skógræktar til viðarframleiðslu, útivistar, skjóls og landbóta.
- Skógrækt falli að landslagi og efli gæði mannlífs og vistkerfa.
- Gæta að vernd ræktunarlands, náttúru, fornleifa og menningarminja.
- Stuðla að sjálfbærri nýtingu lands og tryggja að land skili sér í jafn góðu eða betra ásigkomulagi til komandi kynslóða.
- Skógrækt ekki á besta ræktunarlandi (L1, L2) nema sem skjólbelti.

Skógrækt er liður í fjölbreyttri og sjálfbærri landnýtingu og getur stuðlað að landbótum, kolefnisbindingu og eflingu byggðar, enda sé hún skipulögð með hliðsjón af náttúru- og menningarvernd. Skógrækt skal fyrst og fremst beint að svæðum sem teljast hentug samkvæmt flokkun landbúnaðarlands, einkum á landbúnaðarsvæðum í flokkum L3 og L4. Skógrækt er ekki heimil á úrvals ræktunarlandi né á svæðum þar sem hún getur valdið skaða á vernduðum vistkerfum, fornleifum eða menningarlandslagi. Við mat á skógræktaráformum skal sveitarstjórn leggja til grundvallar flokkun landbúnaðarlands og jafnframt meta áhrif á vistkerfi, gróðurfar og búsvæði fugla, einkum mófugla. Þegar þörf er á skal slíkt mat byggja á vettvangsathugunum, fyrirliggjandi gögnum eða sérfræðiráðgjöf. Skógræktaráform sem eru þess eðlis eða umfangs að þau feli í sér verulega breytingu á landnotkun skulu skilgreind í aðalskipulagi eða háð breytingu á skipulagi áður en til leyfisveitinga kemur.

Skógrækt í Hörgársveit skal samræmast Landsáætlun í skógrækt 2022–2032 og alþjóðlegum skuldbindingum Íslands um loftslagsmál, líffræðilega fjölbreytni og varnir gegn jarðvegseyðingu. Áhersla er lögð á sjálfbæra nýtingu skóga, endurheimt vistkerfa og kolefnisbindingu, í samræmi við lög nr. 33/2019 um skóga og skógrækt og lög nr. 155/2018 um landgræðslu.

Við skipulagsgerð er sérstaklega horft til þriggja meginþátta:

- Vernd og endurheimt birkiskóga og vistkerfa,
- fjölnytjaskógrækt og útivistarþjónustu
- jarðvegsverndar og kolefnisbindingar.

Þessi viðmið hafa áhrif á val á skógræktarsvæðum, tegundaval, forgangsröðun landbóta og mat á umhverfisáhrifum. Skógræktarverkefni innan sveitarfélagsins skulu að auki samræmast markmiðum Landsáætlunar í skógrækt 2022–2032 um endurheimt vistkerfa, sjálfbæra nýtingu skóga, fjölbreytt tegundaval og vernd jarðvegs og vatns. Áhersla er lögð á að styðja við sjálfbæra byggðaþróun, útivist og kolefnisbindingu til framtíða.

Áður en skógrækt hefst eða ráðist er í framkvæmdir sem kunna að hafa áhrif á menningarminjar skal leita umsagnar Minjastofnunar Íslands. Minjastofnun metur þörf á skráningu menningarminja og skal skráning, þar sem hennar er krafist, fara fram í samræmi við lög nr. 80/2012 um menningarminjar, reglur nr. 620/2019 og staðla Minjastofnunar Íslands.

Við skipulag og leyfisveitingar vegna skógræktar skal taka mið af markmiðum um viðhald og útbreiðslu náttúruskóga, vernd líffræðilegrar fjölbreytni, landslags, votlendis, vistgerða og menningarminja. Sérstaklega skal huga að samlegðaráhrifum fleiri skógræktarsvæða á landslag, búsetulandslag, vistkerfi og sérkenni íslenskrar náttúru. Forðast skal skógrækt á svæðum þar sem hún

kann að raska votlendi, verðmætum vistgerðum, mikilvægu búsvæði fugla, fornleifum eða landslagsheildum með hátt verndargildi. Við val tegunda skal taka mið af staðháttum, náttúruverndarsjónarmiðum og þekkingu á mögulegum áhrifum framandi eða ágengra tegunda.

Við skipulag skógræktar skal meta áhrif á líffræðilega fjölbreytni, votlendi, búsvæði fugla, náttúruskóga, landslag, menningarlandslag og ásýnd. Kolefnisbinding ein og sér réttlætir ekki sjálfkrafa breytingu á landnotkun ef skógrækt kann að raska vistkerfum með hátt verndargildi, votlendi, búsvæðum fugla eða landslagsheildum.

Við afmörkun skógræktarsvæða skal sérstaklega forðast votlendi og jaðarsvæði þess, verðmætar vistgerðir, náttúrulega birkiskóga, svæði með hátt fuglaverndargildi og svæði sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. náttúruverndarlaga. Horfa skal bæði til beinna áhrifa innan skógræktarsvæða og óbeinna áhrifa á nærliggjandi svæði, m.a. vegna breytinga á vatnsbúskap, ásýnd og aðgengi fugla að búsvæðum.

Við tegundaval skal taka mið af staðháttum, markmiðum skógræktar og náttúruverndarsjónarmiðum. Innlendar tegundir skulu vera í forgrunni þar sem markmið skógræktar er endurheimt náttúruskóga, styrking vistkerfa eða uppgræðsla. Við notkun framandi tegunda skal gæta varúðar og taka mið af bestu fáanlegu þekkingu um mögulega útbreiðslu þeirra og áhrif á líffræðilega fjölbreytni.

Náttúruskógar og náttúrulegt birkikjarr hafa sérstakt verndargildi og skal taka mið af lögum nr. 33/2019 um skóga og skógrækt og 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd við skipulag og leyfisveitingar. Við afmörkun nýrra skógræktarsvæða skal forðast röskun náttúrulegra birkiskóga og annarra náttúruskóga og hafa samráð við Land og skóg eftir því sem við á.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/eftirlitsaðili
Almenn stefna	Skógrækt bæði í atvinnuskyni og til útivistar og samfélagsnota	Skógræktarsvæði skilgreind fyrir Lands og skóg, skógræktarfélög og almenning	Aðalskipulag	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Aðlögun landslagi	Skógrækt falli að landslagi með lundum, rjóðrum og birkiskógum	Útsýnisstaðir, gljúfur og gil skulu njóta sín, sjónlínur ekki raskaðar	Aðalskipulag, LSS A.7.4	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Landbúnaðar-land	Skógrækt fyrst og fremst á L3 og L4; á L1 og L2 aðeins skjólbeltarækt	Gott ræktunarland nýtt áfram fyrir matvælaframleiðslu	Flokkun ræktunarlands, Aðalskipulag, HM 15.1	Sveitarfélagið
Skógrækt yfir 400 m	Skógrækt heimil en bannað að rækta erlendar tegundir yfir 400 m	Samkvæmt reglugerð nr. 583/2000 um innflutning og ræktun plantna	Reglugerð nr. 583/2000	Sveitarfélagið, Land og Skógur
Fjármögnun	Leitað verði ríkisframlaga til skógræktar	Stuðningur ríkisins lykilatriði	LSS A.4.5	Sveitarfélagið, ríkið
Hvatning landeigenda	Landeigendur hvattir til skógræktar á landi sem hentar illa til annarra nota	Einkum dalir og vangróin svæði	Skipulagsákvæði, HM 15.3	Sveitarfélagið, Skógræktarfélög
Takmarkanir	Skógrækt ekki heimil þar sem hún skaðar náttúru, fornleifar eða menningarlandslag	Forðast að skógrækt hylji fossa, fjöll, kennileiti eða skerði sjónlínur	LSS A.5, A.7; náttúruverndarlög nr. 60/2013, HM 15.5	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun, Land og Skógur
Skipulags-áætlanir	Skógrækt >3 ha krefst samþykkis sveitarstjórnar	Áætlanir fela í sér afmörkun, tegundaval, tímaáætlanir og fornleifaskráningu	Skipulagslög nr. 123/2010, LSS A.7.5, HM 15.9	Sveitarfélagið, Minjastofnun, Land og Skógur

Umsagnir stofnana	Leita skal umsagnar Náttúruverndarstofnunar um skógrækt á verndarsvæðum	Tryggir samræmi við náttúruvernd	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, HM 15.9	Náttúruverndarstofnun
Umhverfis-áhrif	Skógræktaráætlanir >100 ha eða á verndarsvæðum tilkynningarskyldar til Skipulagsstofnunar	Skipulagsstofnun metur matsskyldu framkvæmda	Lög nr. 111/2021, HM 15.9	Skipulagsstofnun, sveitarfélagið
Endurheimt landgæða	Stefnt að endurheimt landgæða á landbúnaðarsvæðum	Með beitarstýringu, uppgræðslu og skjólbeltum	Aðalskipulag, LSS A.4.5, HM 15.3	Land og Skógur, sveitarfélagið
Búsetu-landslag	Búsetulandslagi verði haldið til haga	T.d. áveituskurðir, beðasléttur, túngarðar	Aðalskipulag	Sveitarfélagið, Minjastofnun
Fornleifar	Skógrækt ekki nær friðlýstum fornminjum en 100 m og aldursfriðuðum ekki nær en 15. Áður en skógrækt hefst skal liggja fyrir fornleifaskráning eða mat á því hvort menningarminjar séu til staðar, í samræmi við lög um menningarminjar.	Tryggja vernd menningararfs	Lög nr. 80/2012, HM 15.8	Minjastofnun, sveitarfélagið
Jarðmyndir og vistkerfi	Skógrækt taki mið af jarðmyndum og vistkerfum sem njóta verndar	Forðast rask á jarðmyndum og vistkerfum	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, gr. 61, HM 15.5	Náttúruverndarstofnun, sveitarfélagið
Samnings-svæði	Útlínur frá Land og skógur senda sveitarfélagi sem getur gert athugasemdir	Nákvæm vettvangsskoðun og samráð við skógarbændur	Samningsferli Land og skógar, HM 15.6	Land og skógur, sveitarfélagið
Fræðsla	Hörgársveit bjóði upp á fræðslu um landnýtingu og sjálfbærni	Stuðlar að aukinni vitund íbúa	Aðalskipulag, HM 15.9	Sveitarfélagið
Brunavarnir og öryggi	Greina brunavarnir og aðgengi að vatnsökusvæðum í umsóknum um framkvæmdaleyfi	Viðbragðsáætlanir landeigenda.	Tillögur, LSS B.6.3	Sveitarfélagið, Slökkvilið Akureyrar
Sjálfbær skógrækt	Skógrækt og landgræðsla byggi á sjálfbærri nýtingu og endurheimt vistkerfa Við skipulag skógræktar skal leggja mat á áhrif á vistkerfi, líffræðilega fjölbreytni, jarðminjar og landslag. Sérstaklega skal huga að samlegðaráhrifum skógræktar á stærri svæðum, m.a. með tilliti til mófugla og annarra vistkerfa sem kunna að verða fyrir röskun. Við skógrækt skal fara varlega í notkun framandi trjátegunda sem geta reynst ágengar og dreift sér út fyrir skilgreind skógræktarsvæði. Við framkvæmd skógræktar skal fylgja gildandi skilyrðum um að ábyrgð á fjarlægingu sjálfsánar plantna utan skógræktarsvæða hvíli á skógræktaraðila.	Litið er til langtímaverndar skóga, jarðvegsverndar, kolefnisbindingar og vistkerfa, í samræmi við Landsáætlun í skógrækt 2022–2032	Landsáætlun í skógrækt 2022–2032; lög nr. 33/2019; HM 15.1, 15.2, 15.3	Sveitarfélagið, Land og skógur, Náttúrufræðistofnun
Endurheimt birkiskóga	Endurheimt náttúrulegra birkiskóga verði forgangsverkefni	Áhersla á endurheimt rofins og vangróins lands í birkiskóg þar sem landgæði og líffræðileg fjölbreytni eflast	Landsáætlun í skógrækt 2022–2032; HM 15.1, 15.5	Sveitarfélagið, Land og skógur

		samhliða kolefnisbindingu		
Gæðaviðmið skógræktar	Ný gæðaviðmið Skógræktarinnar um skógrækt í sátt við umhverfi verði höfð til hliðsjónar	Val á landi, tegundavali og skipulagi skóga taki mið af landslagi, fornleifum, vatnsvernd og verndun vistkerfa	Landsáætlun í skógrækt 2022–2032; LSS A.5, A.7; HM 15.8	Sveitarfélagið, Land og skógur, Minjastofnun

ALMENNIR SKILMÁLAR

- Stefnt er að því að vinna að endurheimt landgæða á landbúnaðarsvæðum. Beita skal beitarstýringu samhliða uppgræðslu ógróinna og vangróinna svæða sem og gróðurbótum með skógrækt og skjólbeltarækt eftir því sem við á.
- Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, m.a. vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjaskrá, friðlýstra svæða samkvæmt náttúruverndarlögum nr. 60/2013 og friðlýstra fornminja samkvæmt lögum um menningarminjar nr. 80/2012.
- Leita skal umsagnar Náttúruverndarstofnunar áður en farið er í skógrækt eða landgræðslu á friðlýstum svæðum samkvæmt náttúruverndarlögum, á svæðum á náttúruminjaskrá og á öðrum svæðum þar sem fyrirhuguð framkvæmd getur haft áhrif á jarðmyndanir, vistkerfi eða önnur náttúrugildi sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt náttúruverndarlögum.
- Taka skal tillit til þekktra fornminja, sbr. einnig kafla 6.7 *Minjavernd*. Skógrækt skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkum minjum en 20 m.
- Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013. Hafa skal í huga að kennileitum í landslagi og jarðmyndunum verði ekki spillt.
- Minni stök skógræktarsvæði skuli fara í umhverfismat þegar samfella þeirra nær 200 ha.
- Gæta að skógrækt skerði ekki ásýnd eða sýnileika berghlaupa í Öxnadal.

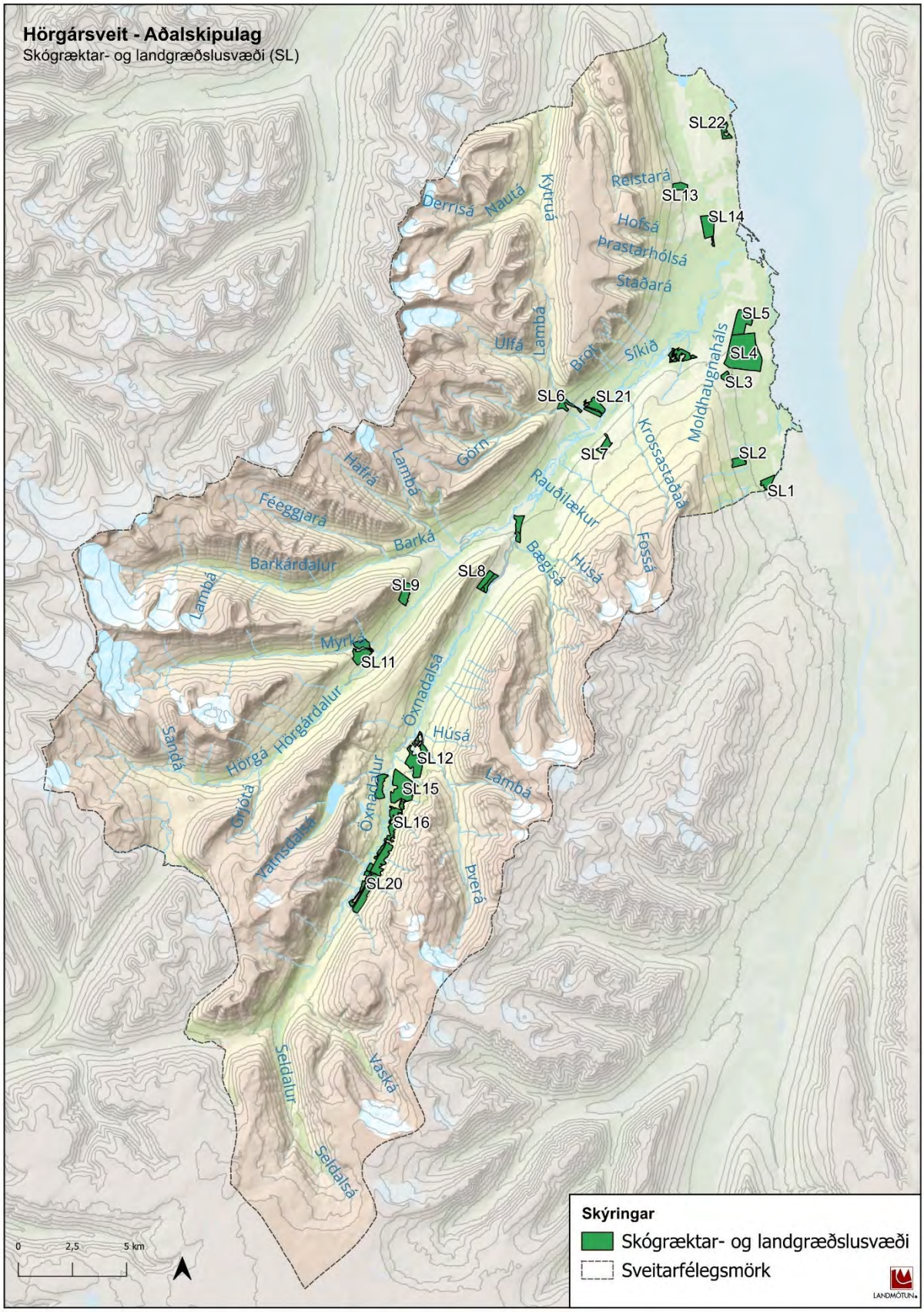
Eftirfarandi tafla sýnir yfirlit yfir öll skilgreind skógræktar- og landgræðslusvæði (SL) í sveitarfélaginu. Fyrir öll svæðin gilda almenn ákvæði kaflans, m.a. um tillit til skipulagsáætlana, fornminja, náttúruverndar, jarðmyndana og vistkerfa. Í töflunni eru jafnframt settar fram stuttar sértækar áherslur fyrir hvert svæði til samræmis við framsetningu annarra landnotkunarflokka.

Tafla 24. Skógræktarsvæði SL).

Skógræktar- og landgræðslusvæði (SL)			
Nr. Heiti	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
Dreifbýli			
SL1 Áslákstaðir 1	Nýtjaskógrækt með blönduðum skógi.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	22
SL2 Hraukbæjarkot	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	22,8
SL3 Moldhaugar	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	15,7
SL4	Blönduð skógrækt.	Almennir skilmálar. Stórt samfellt svæði; leggja skal sérstakt mat á ásýnd, umfang og áfanga	230,6

Glæsibær		uppbyggingar. Meta skal hvort samfella eða umfang kalli á frekari umhverfismatsskyldu, sbr. almenn ákvæði.	
SL5 **Dagverðareyri**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	70
SL6 **Dagverðartunga**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	21,7
SL7 **Steðji**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	24,7
SL8 **Skjaldarstaðir**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	41
SL9 **Gerði**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	34,5
SL10 **Myrkárbakki**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	23
SL11 **Flaga**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	39,8
SL12 **Hólar**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar. Gæta þess að skógrækt skerði ekki ásýnd berghlaupa í Öxnadal.	90
SL13 **Syðri-Reistará**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	20,1
SL14 **Áslaksstaðir 1**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	56,6
SL15 **Engimýri**	Blönduð skógrækt.	Almennir skilmálar. Stórt samfellt svæði; leggja skal sérstakt mat á ásýnd, umfang og áfanga uppbyggingar. Meta skal hvort samfella eða umfang kalli á frekari umhverfismatsskyldu, sbr. almenn ákvæði. Gæta þess að skógrækt skerði ekki ásýnd berghlaupa í Öxnadal.	121,3
SL16 **Geirhildargarðar**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	45,6
SL17 **Grjótgarður**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	36,6
SL18 **Ytri-Bægisá**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	31
SL19 **Háls**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar. Gæta þess að skógrækt skerði ekki ásýnd berghlaupa í Öxnadal.	36,6
SL20	Blönduð skógrækt.	Almennir skilmálar. Stórt samfellt svæði; leggja skal sérstakt mat á ásýnd, umfang og áfanga uppbyggingar. Meta skal hvort samfella eða	165,8

Fagranes		umfang kalli á frekari umhverfismatsskyldu, sbr. almenn ákvæði.	
SL21 **Brakandi**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	43,7
SL22 **Bárulundur**	Blönduð skógrækt.	Um svæðið gilda almennir skilmálar.	18
		Samtals:	**1210,6**



Mynd 13. Skógræktar- og landgræðslusvæði í Hörgársveit.

6.10 NÁTTÚRUVÁ (NV)

Svæði þar sem hætta er talin stafa af náttúruhamförum, svo sem snjóflóðum, skriðuföllum, sjávarflóðum, vatnsflóðum, jarðskjálftum, eldvirkni eða veðurfari (ofviðri).

Í Hörgársveit er hættan einkum tengd sjávarflóðum við láglend strandsvæði (t.d. Gásar og Hjalteyri), árflóðum við Hörgá og Öxnadalsá, skriðum og snjóflóðum í Hörgárdal og Öxnadal. Sveitarfélagið er ekki á virkum skjálfta- eða eldgosasvæðum en getur fundið fyrir áhrifum stærri jarðskjálfta á Norðurlandi. Með hlýnandi loftslagi aukast áskoranir vegna hækkandi sjávarstöðu, aukinnar úrkomu og tíðari veðuratburða.

MARKMIÐ

- Tryggja öryggi íbúa og gesta með vönduðu skipulagi sem tekur mið af hættu af náttúruvá.
- Forðast íbúðar- og frístundabyggð á hættusvæðum.
- Lágmarka tjón á mannvirkjum og innviðum með fyrirbyggjandi aðgerðum og hættumati.
- Stuðla að vistvænum lausnum í varnaraðgerðum og tryggja að mat á náttúruvá sé hluti af allri skipulagsgerð.
- Styðja við aðlögun sveitarfélagsins að loftslagsbreytingum með markvissum aðgerðum og stefnu í samræmi við alþjóðleg markmið (Heimsmarkmið nr. 13).

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Skipulag byggðar	Íbúðar- og frístundabyggð verði ekki skipulögð á hættusvæðum	Engin byggð á skriðu-, snjóflóða-, árflóða- eða sjávarflóðasvæðum. Byggð aðeins heimil eftir staðbundið hættumat.	Skipulagslög nr. 123/2010, Lög nr. 49/1997, Reglugerð nr. 505/2000	Sveitarfélagið, Skipulagsstofnun, Veðurstofa Íslands
Vegakerfi og landbrot	Metin verði þörf á endurbótum vegakerfis og aðgerðum vegna landbrots	Hugsanlegur flutningur vegstæða á ofanflóðasvæðum. Skoða þarf lausnir vegna landbrots á Gásum og öðrum láglendum strandsvæðum. Samkvæmt fyrirliggjandi gögnum og mati á náttúruvá er ekki gert ráð fyrir sjóvarnargarði á svæðinu í aðalskipulaginu. Ákvörðun um hugsanlegar varnir eða framkvæmdir er háð nánari athugun, leyfisveitingum og samráði við landeiganda og viðeigandi stofnanir.	Vegalög nr. 80/2007, Skipulagsákvæði	Vegagerðin, sveitarfélagið
Flóðasvæði	Þekkt hættusvæði vegna sjávarflóða og árflóða skráð og kortlögð	Kortlagning og mat á flóðahættu við Eyjafjörð (100 ára flóð), Hörgá og Öxnadalsá. Sérstaklega nefnt landbrot á Gásum og virkni Öxnadalsár.	Björnsson o.fl. 2022, Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun, Vegagerðin
Ofanflóð	Gerð staðbundins hættumats við deiliskipulag og umsókn um byggingarleyfi	Fyrirliggjandi könnun Veðurstofu Íslands á ofanflóðaaðstæðum í Hörgárdal og Öxnadal sýnir að ofanflóðahætta er staðbundin og mismunandi milli jarða og svæða. Hætta getur stafað af snjóflóðum, krapaflóðum, skriðuföllum og öðrum ofanflóðum. Við nánari skipulagsgerð, framkvæmdaleyfi og byggingarleyfi á eða nærri þekktum eða mögulegum hættusvæðum skal byggja á staðbundnu hættumati og eftir atvikum leita umsagnar Veðurstofu Íslands.	Brynjólfsson o.fl. 2016; Brynjólfsson 2020; Lög nr. 49/1997; Reglugerð nr. 505/2000	Veðurstofa Íslands, sveitarfélagið

Snjóflóð	Tryggja viðbúnað og greina snjóflóðahættu	Snjóflóðahætta er háð staðbundnum aðstæðum, m.a. landhalla, stefnu hlíða, snjósöfnun, vindafari, úrkomu, hlákum og farvegum. Við skipulag og leyfisveitingar á svæðum þar sem snjóflóðahætta kann að vera til staðar skal byggja á fyrirliggjandi gögnum Veðurstofu Íslands og staðbundnu mati.	Skipulagsákvæði, Veðurstofa Íslands	Veðurstofa Íslands, sveitarfélagið
Jarðskjálftar	Hönnun mannvirkja miði við hönnunarhröðun svæðis	Hörgársveit er í 0,10–0,15g áhættuflokki (næstlægsti/lægsti). Hönnun mannvirkja skal taka mið af þessu.	ÍST staðlar (Staðlaráð Íslands), Skipulagsákvæði	Verkfræðingar, byggingarfulltrúi, sveitarfélagið
Sjávarflóð og sjávarstaða	Tryggja að skipulagsákvarðanir taki mið af hækkandi sjávarstöðu	Hækkun sjávarstöðu á Íslandi 30–40% af hnattrænni hækkun. Sjóvarnir byggðar á Hjalteyri 1999–2011. Þörf á að skoða varnir áfram á verðmætum strandsvæðum.	Björnsson o.fl. 2023; Skýrsla vísindanefndar um loftslagsmál; Skipulagslög	Sveitarfélagið, Vegagerðin, Náttúruverndarstofnun
Forvarnir	Skráning og kortlagning hættusvæða	Byggt á jarðfræðikortum og hættumatsgögnum. Markmið að fyrirbyggja áhættu við skipulagsgerð.	Skipulagslög nr. 123/2010, Lög nr. 49/1997	Sveitarfélagið, Skipulagsstofnun, Veðurstofa Íslands
Loftslagsmál	Náttúruvá metin í samhengi loftslagsbreytinga	Auknar úrkomur, hækkandi sjávarstaða, tíðari ofviðri og gróðureldar eru líkleg áhrif.	Heimsmarkmið nr. 13.1, 13.2; Vísindanefnd um loftslagsmál	Sveitarfélagið, ríkið (Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneyti)

Flokkun svæða eftir náttúruvá í töflunni endurspeglar þekktar aðstæður og söguleg gögn, en útilokar ekki að hætta geti skapast við aðrar aðstæður eða utan skilgreindra svæða. Áhrif náttúruvár eru að jafnaði staðbundin og breytileg og skulu því ávallt metin sérstaklega við nánari skipulagsgerð og framkvæmdir.

Í skýrslu Veðurstofu Íslands um ofanflóðaaðstæður í Öxnadal og Hörgárdal kemur fram að aðstæður eru breytilegar milli jarða og svæða og að ofanflóðahætta er ekki einsleit innan sveitarfélagsins. Könnunin nær til fjölda íbúðarhúsa og býla í dölunum og sýnir að á afmörkuðum stöðum getur verið hætta vegna snjóflóða, krapaflóða, skriðufalla eða annarra ofanflóða, á meðan aðstæður eru taldar viðunandi á öðrum stöðum. Við nánari skipulagsgerð og leyfisveitingar skal því ekki byggja eingöngu á almennri lýsingu svæða heldur leggja til grundvallar staðbundið hættumat, fyrirliggjandi gögn Veðurstofu Íslands og eftir atvikum frekari úttektir.

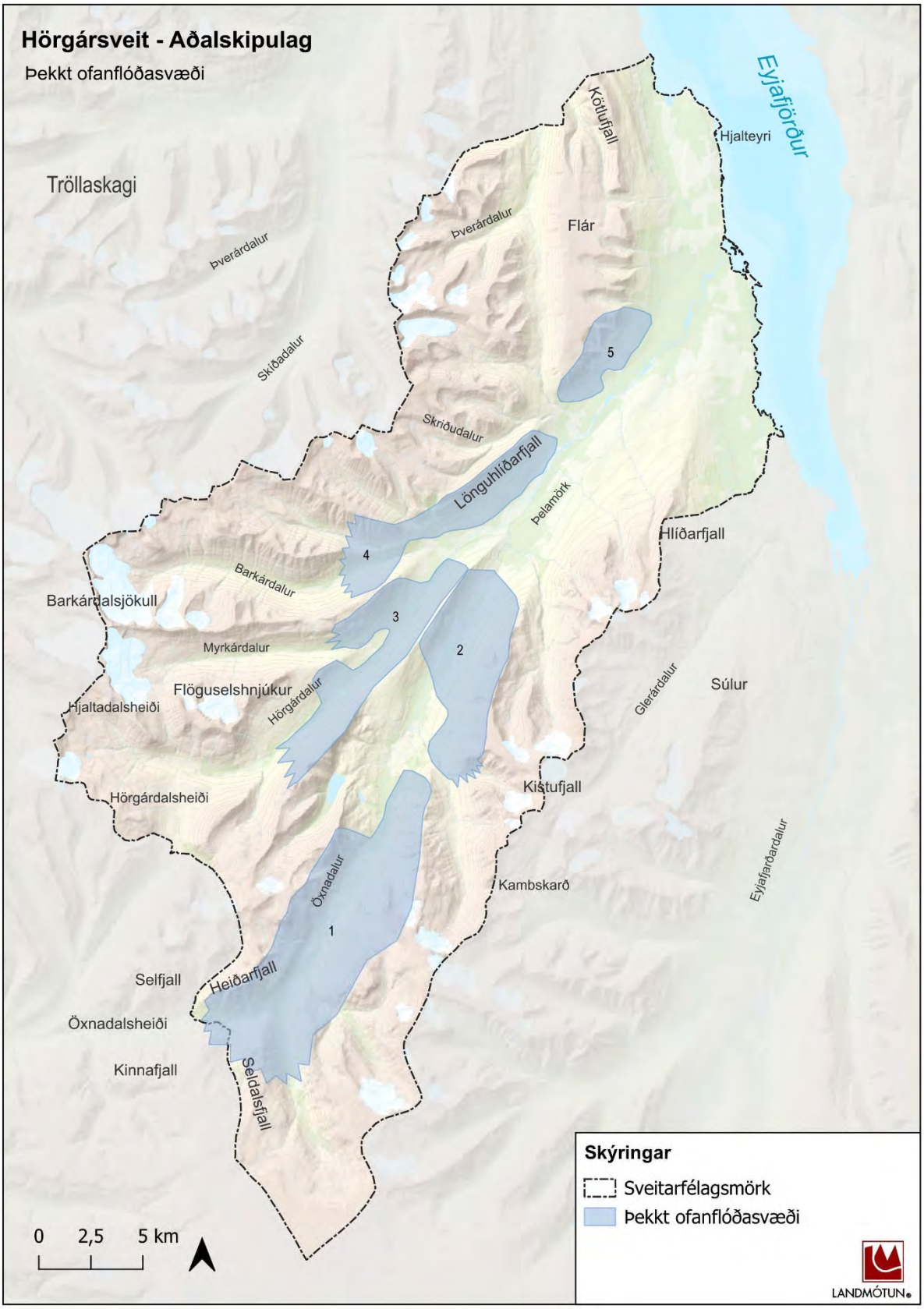
Þekkt ofanflóðasvæði samkvæmt fyrirliggjandi gögnum eru hluti af náttúruvá í tillögunni. Við nánari skipulagsgerð og leyfisveitingar skal ávallt byggja á staðbundnu hættumati, enda geta mörk hættusvæða og áhrif náttúruvár verið breytileg.

Flóðasvæði

Ágangur af völdum sjávar er einkum á svæðum sem standa lágt við sjó t.a.m. Gásar þar sem nokkuð er um landbrot. Ekki er gert ráð fyrir að reistur verði sjóvarnargarður til að verjast landbroti við Gása en skoða þarf úrlausnir vandlega ef ágangur sjávar fer að ógna minjasvæði. Engin íbúðarbyggð er á hættusvæði vegna sjávarflóða. Hættusvæði vegna árflóða eru svæði við Hörgá, en helstu erfiðleikar eru vegna flutnings á árfarveginum, nánast árlega. Öxnadalsá er einnig nokkuð virk við efnisflutninga, áin brýtur úr bökkum og má sérstaklega nefna Neðstalandshólma og víðar austanvert í bökkum.



Mynd 14 . Kort af hæð 100 ára viðmiðunarflóðs við Eyjafjörð. Þau svæði sem liggja lægra en 100 ára flóð eru blá, litakvarðinn sýnir dýpt flóðsins (Björnsson, Jóhannsdóttir, Angulo, Dubois, & Árnason, b, 2022).



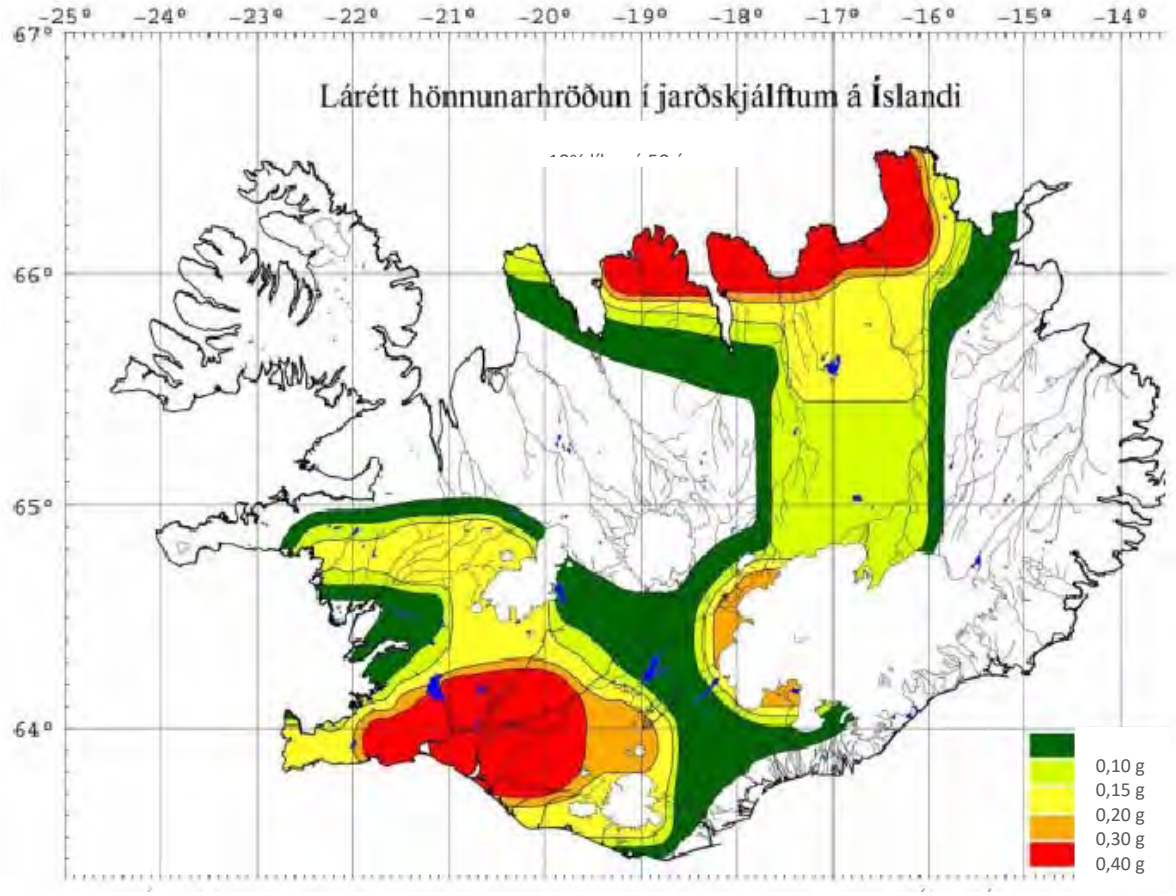
Mynd 15. Skýringarmynd af þekktum ofanflóðasvæðum í Hörgársveit.

Jarðskjálftar og eldvirkni

Skjálftasvæðum Íslands hefur verið skipt í fimm hönnunarhröðunarsvæði þar sem taldar eru 10% líkur á jarðskjálfta af ákveðinni stærðargráðu á 50 ára tímabili. Hæsti áhættuflokkurinn hefur hönnunarhröðunina g = 0,4 (0,4g) en það er 40% af þyngdarhröðuninni. Næsti áhættuflokkur hefur hönnunarhröðunina 0,3g. Síðan koma 0,2g, 0,15g og að lokum 0,1g. Við hönnun á mannvirkjum er því notast við fyrrnefnda hönnunarhröðun hvers svæðis. Hörgársveit flokkast í næstlægsta og lægsta áhættuflokk og ber að miða við hönnunarhröðunina 0,15g - 0,10g og skal hönnun mannvirkja í sveitarfélaginu miðast við fyrrnefnda staðla.

Af stærstu skjálftum sem hafa orðið á svæðinu má nefna Dalvíkurskjálftann 1934 og skjálftann sem átti upptök í mynni Skagafjarðar árið 1963. Skjálftahrinan sem kennd er við Dalvík (1934) var mjög mikil. Verulegar skemmdir urðu á mannvirkjum við norðanverðan Eyjafjörð en dró úr áhrifum skjálftans eftir því sem sunnar dró á Eyjafjarðarsvæðinu.

Ekki er talin sérstök hætta á öðrum náttúruhamförum en áður er getið.



Mynd 16. Skipting Íslands í hönnunarhröðunarsvæði miðað við 50 ára meðalendurkomutíma. Heimild: Staðlaráð Íslands, Íslenskur staðall.

7 SAMGÖNGUR OG VEITUR

Markmið

- Stuðlað verði að góðum samgöngum og umferðar- og rekstraröryggi.
- Innviðir samfélagsins verði traustir, sjálfbærir og standist kröfur nútímans.
- Allir vegfarendur komist leiðar sinnar á öruggan og greiðan hátt.
- Samgöngur og orkunýting taki mið af umhverfisvernd og orkuskiptum.

7.1 VEGIR (VE)

Vegir, götur, helstu göngu-, reið- og hjólastígar og tengd mannvirki þ.m.t. mislæg gatnamót, undirgöng og göngubrýr og helgunarsvæði þeirra, svo sem stofn- og tengibrautir í þéttbýli og stofn- og tengivegir utan þéttbýlis.

Allar nýjar tengingar við þjóðvegi og breytingar á núverandi tengingum eru háðar samþykki Vegagerðarinnar. Sama á við um framkvæmdir innan veghelgunarsvæða þjóðvega, eftir því sem kveðið er á um í vegalögum nr. 80/2007. Veghelgunarsvæði stofnvega er að jafnaði 30 m til hvorrar handar frá miðlínu vegar og 15 m frá miðlínu annarra þjóðvega. Mannvirki og framkvæmdir innan veghelgunarsvæða eru háðar leyfi Vegagerðarinnar, óháð því hvort þær séu í samræmi við samþykkt skipulag.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Almennar samgöngur	Stuðla að góðum og öruggum samgöngum. Allir stofn- og tengivegir verði lagðir bundnu slitlagi.	Hagkvæmar lausnir í vegagerð, samtenging byggðar vegna skólaaksturs, atvinnu og ferða.	Skipulagsákvæði, samgönguáætlun 2020–2034, Vegalög nr. 80/2007	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Innviðir	Tryggja trausta innviði	Innviðir standist kröfur nútímans og styðji við fjölbreytt atvinnulíf og samfélagsþróun.	Skipulagsákvæði	Sveitarfélagið, veitufyrirtæki
Vistvænar samgöngur	Hvetja til vistvænna samgöngumáta	Undirgöng, hjólaleiðir og gönguleiðir tryggja öryggi og tengingar; áhersla á gangandi og hjólandi vegfarendur.	Skipulagsákvæði, LSS B.7.10, B.4.13	Sveitarfélagið, Vegagerðin, Ferðamálayfirvöld
Orka og auðlindir	Orkuvinnsla á forsendum íbúa, náttúran njóti vafans	Orkuvinnsla taki mið af hagsmunum íbúa og náttúruvernd, áhersla á orkuskipti.	Skipulagsákvæði, Lög um verndar- og orkunýtingaráætlanir, LSS A.2.4	Sveitarfélagið, Umhverfis- og orkustofnun
Úrgangur	Úrgangur lágmarkaður, flokkun og endurvinnsla aðgengileg	Innviðir geri íbúum kleift að flokka og endurvinna úrgang.	Lög nr. 55/2003, LSS B.10.2	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun
Veghelgun	Skilgreint veghelgunarsvæði	30 m frá miðlínu stofnvega, 15 m frá tengivegum, 40 m við gatnamót.	Vegalög nr. 80/2007	Vegagerðin, sveitarfélagið
Hávaðamörk	Takmörk hávaðastigs við hús	35–55 db utan við húsveggi samkvæmt reglugerðum.	Reglugerð nr. 933/1999, nr. 1000/2005, nr. 724/2008	Sveitarfélagið, byggingarfulltrúi

Stofnvegir (SV)	Hringvegur og Ólafsfjarðarvegur skilgreindir	Engar breytingar á Hringveginum eða á Ólafsfjarðarvegi á skipulagstíma-bilinu.	Samgönguáætlun 2020–2034	Vegagerðin, sveitarfélagið
Útivist og heilsuefling	Stuðla að heilsueflandi samfélagi með góðri aðstöðu til útivistar og hreyfingar	Tryggja að íbúar hafi aðgang að fjölbreyttri aðstöðu til útivistar; stuðlar einnig að uppbyggingu ferðaþjónustu.	Skipulagsákvæði, LSS B.7.2	Sveitarfélagið, Ferðamálayfirvöld
Gönguleiðir	Halda áfram merkingu í samstarfi við félög og ferðaþjónustu	Samstarf við áhugamannafélög og ferðaþjónustu um merkingar, m.a. fornar þjóðleiðir og leiðir meðfram Hörgá og ströndinni frá Krossanesborgum að Gásum.	Skipulagsákvæði, Ferðamálastefna	Sveitarfélagið, Ferðamálayfirvöld, félagasamtök
Göngustígar	Göngustígar í skógræktarsvæðum og við skóla	Útivist í tengslum við skógrækt, m.a. tenging Þelamerkurskóla við skógarreiti með undirgöngum.	Skipulagsákvæði, LSS B.7.2	Sveitarfélagið, Skógræktarfélög
Hjólaleiðir	Hjólaleið samsíða Hringvegi	Frá Lónsbakka að Þelamerkurskóla með tengingu í undirgöng; áfram til Dalvíkur.	Skipulagsákvæði, Samgönguáætlun	Sveitarfélagið, Vegagerðin
Reiðleiðir (almenn)	Meginreiðleiðir greiðfærar og malarbornar	Dregur úr álagi á gróður og náttúruminjar, færðar frá þjóðvegum þar sem hægt er.	Skipulagsákvæði, Leiðbeiningar Vegagerðarinnar og LH 2022	Sveitarfélagið, Vegagerðin, hestamannafélög
Reiðleiðir (uppbygging)	Byggja upp skilvirkt reiðstígakerfi	Í samstarfi við Vegagerðina og hestamannafélög; tengir byggð og heiðalönd, nýjar leiðir skilgreindar með landeigendum.	Skipulagsákvæði, Leiðbeiningar Vegagerðarinnar og LH 2022	Sveitarfélagið, Vegagerðin, hestamannafélög
Reiðleiða-flokkar	Flokkun í stofnleiðir, héraðsleiðir og tengileiðir	Stofnleiðir milli sveitarfélaga, héraðsleiðir milli bæja og fornra leiða, tengileiðir í þéttbýli.	Leiðbeiningar Vegagerðarinnar og LH 2022	Sveitarfélagið, Vegagerðin, hestamannafélög
Vegir í náttúru Íslands	Gerð vegaskrár samkvæmt náttúruverndarlögum	Flokkun F0–F3, samráð við stofnanir og landeigendur; vinna hefst á seinni hluta skipulagstímabilsins og eigi síðar en 2040.	Náttúruverndarlög nr. 60/2013, Vegalög nr. 80/2007	Sveitarfélagið, Náttúruverndarstofnun, Vegagerðin

Umferðaröryggi er haft að leiðarljósi við skipulag samgöngukerfis sveitarfélagsins. Við mótun skipulags er tekið mið af slysatíðni, umferðarhraða og aðstæðum óvarinna vegfarenda, með það að markmiði að draga úr slysahættu, m.a. með stýringu tenginga, lækkun hraða þar sem við á og aðskilnaði akandi og óvarinna vegfarenda í þéttbýli.

Skipulagsáætlunin staðfestir núverandi vegakerfi Vegagerðarinnar í sveitarfélaginu sem og þingsályktun um samgönguáætlun 2020 – 2034.

Við vegagerð, brúargerð, lagningu strengja og aðrar framkvæmdir í nágrenni vatnsfalla, vatna eða annarra veiðivatna skal gæta að mögulegum áhrifum á lífríki og fiskgengd og afla leyfis Fiskistofu samkvæmt 33. gr. laga nr. 61/2006, eftir því sem við á.

Helstu stærðir í gerð skipulags þar sem þjóðvegir koma við sögu		
Stærð	**Gildi**	**Tilvísun**
Veghelgunarsvæði stofnvega	30 m til beggja hliða frá miðlínu	Vegalög
Veghelgunarsvæði tengivega	15 m til beggja hliða frá miðlínu	Vegalög
Veghelgunarsvæði gatnamóta	Beinar línur milli punkta á miðlínu vega 40 m frá skurðpunkti*	Vegalög
Mesta hljóðstig utan við húsvegg á jarðhæð og utan við opnanlega glugga	35-55 db**	Reglugerð nr. 933/1999 og 1000/2005**

* Veghaldari getur, ef sérstaklega stendur á fært út mörk þessi, allt að 150 m. ** Sjá nánar í reglugerð um hávaða nr. 724/2008 og reglugerð um kortlagningu hávaða og aðgerðaáætlanir nr. 1000/2005.***Heimild: (VSÓ Ráðgjöf, 2014).

7.1.1 Stofnvegir (SV)

Á skipulagsuppdráttum er auðkennt núverandi stofnvegakerfi og fyrirhugaðar breytingar á stofnvegum til loka skipulagstímabilsins skv. samgönguáætlun 2020-2034 og tillögum sveitarstjórnar. Hringvegurinn liggur í gegnum þéttbýlisskilgreiningu Lónsbakka.

Við skipulag nýrrar uppbyggingar og breytingar á landnotkun meðfram Hringvegi skal tekið mið af framtíðaráformum um breikkun vegarins, aðskilnað akstursstefna og fækkun tenginga. Nýjar tengingar við Hringveg verða almennt ekki heimilaðar nema í samráði við Vegagerðina og að undangenginni skipulagslegri heildarútfærslu með hliðarvegum.

Hringvegur og Ólafsfjarðarvegur eru stofnvegir innan sveitarfélagsins. Ekki er gert ráð fyrir breytingum á Ólafsfjarðarvegi á skipulagstímabilinu. Í fyrirliggjandi áformum um samgönguáætlun hefur verið fjallað um mögulegar breytingar á Hringvegi á kafla um Hörgársveit á síðari hluta áætlunartímabilsins. Nánari lega, umfang og útfærsla liggur ekki fyrir og skal ákveðin í samráði við Vegagerðina. Við skipulagsgerð, leyfisveitingar og uppbyggingu í nágrenni Hringvegar skal gæta þess að framtíðarmöguleikar til breikkunar, hliðarvega og breytinga á tengingum verði ekki skertir.

Í Hörgársveit eru eftirfarandi stofnvegir:

Tafla 25. Stofnvegir (SV).

Stofnvegir (SV)	
Nr. **Heiti**	**Lýsing og skilmálar**
SV1 **Hringvegur (1)**	Frá sýslumörkum á Öxnadalsheiði, um Öxnadal, Þelamörk og Kræklingahlíð til Akureyrar. Hringvegur liggur frá sýslumörkum á Öxnadalsheiði, um Öxnadal, Þelamörk og Kræklingahlíð til Akureyrar. Við nánari skipulagsgerð og leyfisveitingar í nágrenni Hringvegar skal taka mið af umferðaröryggi, veghelgunarsvæðum, tengingum og mögulegri framtíðarútfærslu vegarins í samráði við Vegagerðina.

SV2 **Ólafsfjarðarvegur (82)**	Af Hringvegi á Moldhaugahálsi um Hörgársveit. Ekki er gerð tillaga um breytingu á Ólafsfjarðarvegi (82) á skipulagstímanum.

7.1.2 Tengivegir (TV)

Eftirfarandi tengivegir eru í sveitarfélaginu:

Tafla 26. Tengivegir (TV).

Tengivegir (TV)	
Nr. **Heiti**	**Lýsing og skilmálar**
TV1 **Hörgárdalsvegur (815)**	Af Hringvegi hjá Hamri, um brú á Hörgá og norður Hörgárdal að vestan á Ólafsfjarðarveg.
TV2 Dagverðareyrar-vegur (816)	Af Hringvegi hjá Sólborgarhóli, um Dagverðareyri og Gásir á Ólafsfjarðarveg. Gert er ráð fyrir að vegur verði endurbyggður í sama vegstæði frá Hellulandi að Gásum.
TV3 Lónsvegur (8298)	Frá hringtorgi á Hringvegi við Lónsbakka og inn í þéttbýið á Lónsbakka.
TV4 Þelamerkurvegur (8243)	Af Hringvegi við Steinnes og aftur að Hringvegi við Ytri-Bægisá.
TV5 Möðruvallavegur (813)	Af Ólafsfjarðarvegi við Möðruvelli, um Möðruvelli og liggur aftur á Ólafsfjarðarveg við Hof.
TV6 Bakkavegur (812)	Af Ólafsfjarðarvegi við Ásláksstaði, um Bakka að Hjalteyrarvegi við Ytri-Bakka.
TV7 Hjalteyrarvegur (811)	Af Ólafsfjarðarvegi niður að hafnarsvæðinu á Hjalteyri.
TV8 Dysnesvegur	Nýr tengivegur frá Ólafsfjarðarvegi niður að Dysnesi.

Aðrir kostir í vega- eða stígagerð

Hér ber helst að nefna uppbyggingu ferðamannaleiða sbr. tenging Lónsbakka við Akureyri og tenging við Gásir en markmiðið með þeim er að búa til ákveðnar hringleiðir innan sveitarfélagsins og tengja betur saman ferðamannastaði.

Á uppdráttum eru sýndar mögulegar staðsetningar undirganga fyrir ríðandi, gangandi og hjólandi vegfarendur. Staðsetning þeirra er leiðbeinandi og endanleg staðsetning, hönnun og útfærsla er háð nánara samráði og samþykki Vegagerðarinnar, m.a. með hliðsjón af umferðaröryggi, veghelgunarsvæðum, tæknilegum forsendum og framtíðarlegu Hringvegar. Til skoðunar eru mögulegar þveranir m.a. við Bægisá, Þelamerkurskóla, landamerki Moldhauga og Skjaldarvíkur, vegamót Ólafsfjarðarvegar og Hringvegar, Hof og Kambhól.

7.1.3 Gönguleiðir (GL)

Stofnstígar eru sýndir á þéttbýlisuppdrætti og eru þeir auðkenndir með rauðgulum lit. Gönguleiðir eru sýndar til skýringar. Staðsetning göngu- og hjólastíga, ásamt mögulegum undirgöngum undir Hringveg, er sýnd til leiðbeiningar. Endanleg lega slíkra mannvirkja ræðst af framtíðaráformum um útfærslu Hringvegar og verður ákveðin í samráði við Vegagerðina á síðari stigum skipulags og hönnunar.

Tafla 27. Gönguleiðir (GL).

Gönguleiðir (GL)	
Nr.	**Lýsing**
GL1	Gönguleið frá Fornhaga um Þorvaldsdal yfir í Dalvíkurbyggð.
GL2	Gengið frá Skriðu um Skriðudal yfir í Skíðadal.
GL3	Gengið frá Bugi inn Barkárdal að Tungnahryggsjökli.
GL4	Gengið frá Gili upp á Hörgárdalsheiði.
GL5	Gengið frá Bægisá upp Bægisárdal sem leið nemur niður Glerárdal.
GL6	Gengið frá Laugalandi um Krossastaðaárgil að skíðasvæði í Hlíðarfjalli.
GL7	Gönguleið meðfram Hörgá.
GL8	Strandleið frá Krossanesborgum að Gásum.
GL9	Gönguleiðir innan Lónsbakka.
GL10	Gönguleiðir í Krossanesborgum.

7.1.4 Hjólastígar (HL)

Hjólreiðastígur er sýdur meðfram Hringvegi á þéttbýlisuppdrætti sýnd með svartri brotalínu. Staðsetning göngu- og hjólastíga, ásamt mögulegum undirgöngum undir Hringveg, er sýnd til leiðbeiningar. Endanleg lega slíkra mannvirkja ræðst af framtíðaráformum um útfærslu Hringvegar og verður ákveðin í samráði við Vegagerðina á síðari stigum skipulags og hönnunar.

Tafla 28. Hjólastígar (HL).

Hjólastígar (HL)	
Nr.	Lýsing
HL1	Göngu- og hjólaleið frá Lónsbakka í átt að Þelamörk, m.a. um tún í landi Moldhauga og í gegnum skógræktarsvæði SL4 við Tréstaði, með áframhaldandi tengingu að Þelamerkurskóla og Þelamörk. Leiðin er sýnd til skýringar og skal endanleg lega, staðsetning þverana og útfærsla undirganga ákveðin í samráði við Vegagerðina og með hliðsjón af framtíðarútfærslu Hringvegar og Ólafsfjarðarvegar. Við nánari útfærslu skal jafnframt taka mið af lögnum í jörðu og öðrum tæknilegum forsendum.
HL2	Hjólaleið vestan hringvegar frá Lónsbakka að undirgöngum við Þelamerkurskóla og austan Ólafsfjarðarvegar að undirgöngum á móts við Kambhól og þaðan vestan vegar.

7.1.5 Reiðstígar (RL)

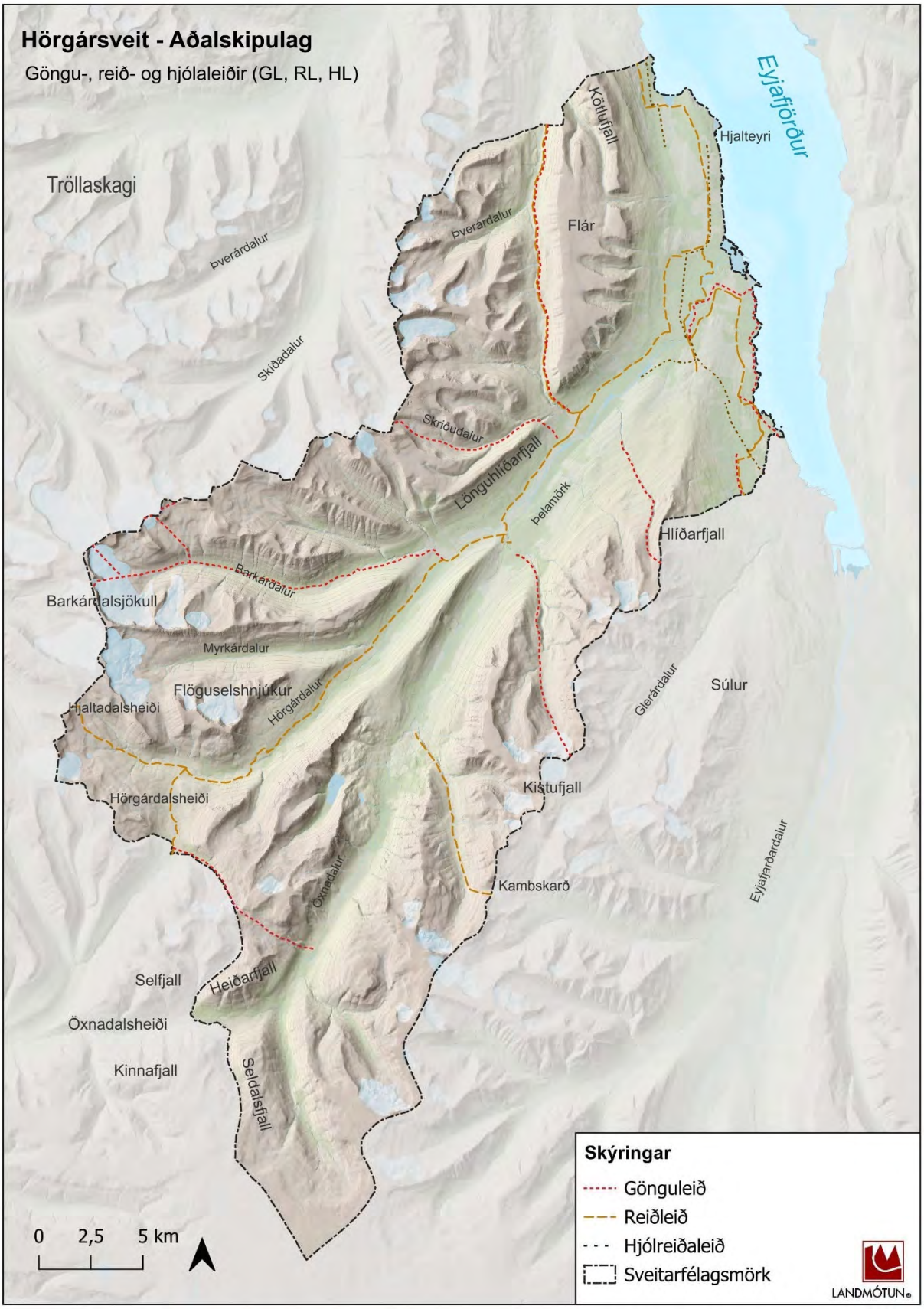
Stofnkerfi reiðleiða eru auðkenndar með brúnum lit.

Tafla 29. Reiðstígar (RL).

Reiðleiðir (RL)	
Nr.	**Lýsing**
RL1	Frá Hólum um Kambskarð að Melgerðismelum í Eyjafjarðarsveit.
RL2	Frá undirgöngum á móts við Bægisá meðfram Hörgárdalsvegi upp á Hörgárdalsheiði, þaðan að Hjaltadal í Skagafirði og að Öxnadalsheiði.
RL3	Frá Melum samsíða þjóðvegi 815 og 813 að undirgöngum á móts við Hof.
RL4	Frá Fornhaga um Þorvaldsdal að Dalvíkurbyggð.
RL5	Frá undirgöngum á landamerkjum Moldhauga og Skjaldarvíkur meðfram Dagverðareyrarvegi að reiðleið meðfram Ólafsfjarðarvegi.
RL6	Frá undirgöngum á landamerkjum Moldhauga og Skjaldarvíkur meðfram Skjaldarvík að sveitarfélagsmörkum við Akureyri á móts við Brávelli.
RL7	Frá undirgöngum á gatnamótum Hringvegar og Ólafsfjarðarvegar og að Ósi.
RL8	Meðfram tengivegi um Galmaströnd að undirgöngum við Kambhól og þaðan að sveitarfélagsmörkum Dalvíkurbyggðar.

Í 32. gr. laga um náttúruvernd, nr. 60/2013, segir að sveitarfélög skuli við gerð aðalskipulags gera tillögu að skrá yfir vegi aðra en þjóðvegi í náttúru Íslands þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil (sbr. 2. mgr. 7. gr. vegalaga, nr. 80/2007) og hlýtur hún samþykkt samhliða afgreiðslu aðalskipulags eða breytinga á aðalskipulagi. Með vegaskránni verður til heildstæð skráning yfir vegi þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil, með eða án takmarkana. Vegirnir eru skráðir í fjóra flokka eftir því hve greiðfærir þeir eru; F0 (greiðfær vegur), F1 (seinfær vegur), F2 (lakfær vegur) og F3 (torfær vegur).

Skráning vega í vegskrána felur ekki í sér ótakmarkaðan og óheftan aðgang, að vegir séu færir öllum vélknúnum farartækjum á öllum tímum ársins né ábyrgð sveitarfélagsins á viðhaldi vega. Vélknúin umferð er almennt ekki heimil nema með heimild landeiganda og/eða veghaldara. Virða skal allar lokanir eða takmarkanir á umferð um þá. Þrátt fyrir flokkun vega í náttúru Íslands er landeiganda ávallt heimil för um sitt heimaland s.s. vegna búskapar og annarrar landnýtingar. Með skráningunni fæst yfirsýn yfir þá vegi sem nýttir eru í sveitarfélaginu, í hvaða tilgangi og þær takmarkanir sem á þeim gilda.



Mynd 17. Göngu-, hjóla- og reiðleiðir í Hörgársveit.

7.1.6 Vegir í náttúru Íslands

Við mat á því hvort tilteknir vegir skuli tilgreindir í vegaskrá skal sérstaklega líta til þess:

- hvort akstur á þeim sé líklegur til að raska viðkvæmum gróðri, valda jarðvegsrofi, hafa neikvæð áhrif á landslag, víðerni og ásýnd lands eða hafa að öðru leyti í för með sér náttúruspjöll.
- hvort um greinilegan og varanlegan veg sé að ræða, hvort löng hefð sé fyrir akstri á honum og hvort umferð á tilteknum vegi skuli takmarka við ákveðnar gerðir ökutækja, viss tímabil, náttúrufarslegar aðstæður eða við akstur vegna ákveðinna starfa.

Vegaskrá fyrir Hörgársveit liggur ekki fyrir við afgreiðslu þessarar endurskoðunar aðalskipulagsins. Hún verður unnin síðar á skipulagstímabilinu og tekin inn í aðalskipulag með sérstakri breytingu þegar samráð, yfirferð og samþykkt viðeigandi aðila liggur fyrir samkvæmt lögum um náttúruvernd og reglugerð nr. 260/2018 um vegi í náttúru Íslands.

Í þeirri vinnu verður unnin þekja yfir vegi í náttúru Íslands og vegir flokkaðir í samræmi við viðeigandi flokkun, m.a. F0–F3, eftir því sem við á. Vinnan skal fara fram í samráði við Vegagerðina, Skipulagsstofnun, landeigendur og aðra hagsmunaaðila.

Þekja yfir vegi í náttúru Íslands verður send Vegagerðinni til yfirferðar og samþykktar, bæði með tilliti til tenginga við þjóðvegi og landupplýsingagagna. Að lokinni yfirferð og samráði verður gerð sérstök breyting á aðalskipulagi þar sem vegaskráin öðlast formlegt gildi. Stefnt er að því að vinna við vegaskrá hefjist á seinni hluta skipulagstímabilsins og verði lokið eigi síðar en árið 2040.

7.2 VATNSBÓL (VB) OG VATNSVERND VATNSBÓLA (VG, VF)

Svæði fyrir vatnsöflun, það er brunnsvæði vatnsverndar (VB). Vatnsverndarsvæði, þ.e. svæði sem heilbrigðisnefnd sveitarfélags hefur ákvarðað sem vatnsverndarsvæði umhverfis hvert vatnsból, annars vegar grannsvæði (VG) og hins vegar fjarsvæði (VF) sbr. reglugerð um neysluvatn.

MARKMIÐ:

- Tryggja öllum íbúum og atvinnustarfsemi nægilegt og heilnæmt drykkjarvatn.
- Standa vörð um grunnvatn sem nytjavatn og tryggja að vatnsgæði séu til fyrirmyndar.
- Vernda vatnsból með girðingum og takmörkun á framkvæmdum, umferð og mengandi starfsemi.
- Koma í veg fyrir að óæskileg mengun berist í jarðveg og vatn, m.a. frá iðnaðarsvæðum.
- Samráð við Heilbrigðiseftirlit Norðurlands eystra við allar framkvæmdir á vatnsverndarsvæðum.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vatnsöflun	Öll byggð hafi aðgang að nægilegu og góðu neysluvatni	Vatnsból staðsett á viðurkenndum stöðum, með afmörkuðum verndarsvæðum.	Reglugerð nr. 536/2001 um neysluvatn	Sveitarfélagið, Veitur, Heilbrigðiseftirlit NE
Brunnsvæði (VB)	Friðun vatnsbóla og næsta nágrennis	Engin umferð eða framkvæmdir nema vegna vatnsveitu. Heimilt að krefjast mannheldrar girðingar minnst 5 m frá vatnsbóli.	Reglugerð nr. 536/2001, nr. 796/1999	Heilbrigðiseftirlit NE, sveitarfélagið
Grannsvæði (VG)	Strangar takmarkanir á starfsemi	Bann við efnum sem geta mengað grunnvatn (t.d. olía, bensín, salt, eiturefni). Engar nýjar byggingar.	Reglugerð nr. 796/1999, Skipulagsákvæði	Heilbrigðiseftirlit NE, sveitarfélagið

		Vegalagning og áburðarnotkun undir eftirliti.		
Fjarsvæði (VF)	Varúð við alla meðferð mengandi efna	Óheimilar stærri geymslur mengandi efna. Frekari fyrirmæli um mannvirki og umferð komi frá Heilbrigðiseftirliti. Allt vatnasvið Hörgár skilgreint sem VF.	Reglugerð nr. 796/1999, Skipulagsákvæði	Heilbrigðiseftirlit NE, sveitarfélagið
Vatnsvernd í skipulagi	Beina framkvæmdum og umferð frá vatnsverndarsvæðum	Á sérstaklega við um iðnaðarsvæði, efnistökusvæði og frístundabyggð sem liggja innan fjarsvæða vatnsbóla.	Skipulagsákvæði, Reglugerð nr. 796/1999	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit NE
Dreifbýli	Ekki skilgreind verndarsvæði einstakra jarða í aðalskipulagi	Áréttað að allar framkvæmdir í dreifbýli sem snerta vatnsvernd krefjast umsagnar Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra.	Skipulagsákvæði, Reglugerð nr. 796/1999	Sveitarfélagið, Heilbrigðiseftirlit NE
Sértilvik – Reistarárfjall	Vatnsból fyrir Hjalteyri o.fl. í fjallinu	Mikilvægt vatnsból utan vatnasviðs Hörgár, krefst sérstakrar verndar.	Skipulagsákvæði, Heilbrigðiseftirlit NE	Sveitarfélagið, Veitur, Heilbrigðiseftirlit NE

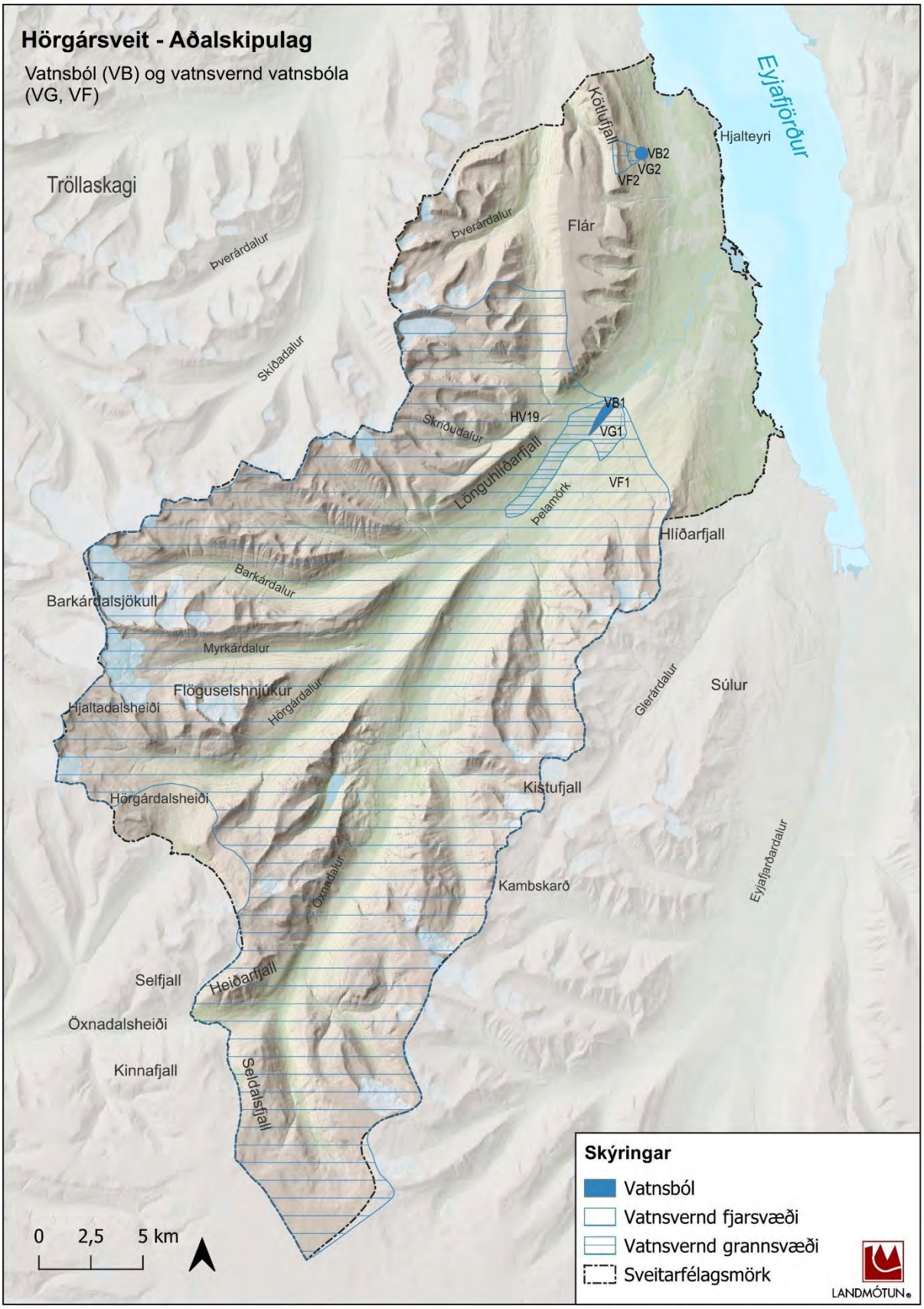
Viðurkennd vatnsból ásamt skilgreindum grann- og fjarsvæðum vatnsverndar eru á þeim bæjum þar sem starfrækt eru mjólkurbú og er afmörkun þeirra sýnd á landnotkunaruppdrætti. Áætlunin skilgreinir ekki verndarsvæði vatnsbóla einstakra jarða í dreifbýli. Vatnsverndarsvæði innan vatnasviðs Hörgár skiptast í brunnsvæði, nærsvæði og fjarsvæði í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns. Ekki er allt vatnasvið Hörgár skilgreint sem fjarsvæði vatnsverndar, heldur nær verndin til mismunandi svæða með ólíkum takmörkunum eftir verndarstigi.

Brunnsvæði vatnsbóla lúta ströngustu takmörkunum og eru friðuð fyrir framkvæmdum og annarri starfsemi sem getur haft áhrif á gæði neysluvatns. Á nær- og fjarsvæðum gilda mismunandi skilyrði og takmarkanir sem nánar er kveðið á um í skipulagsákvæðum og gildandi reglugerðum.

Viðurkennd vatnsból ásamt skilgreindum brunn-, grann- og fjarsvæðum vatnsverndar eru sýnd á uppdráttum þar sem við á. Vatnsverndarsvæði innan vatnasviðs Hörgár skiptast í brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði í samræmi við reglugerð um varnir gegn mengun vatns. Ekki er allt vatnasvið Hörgár skilgreint sem fjarsvæði, heldur nær verndin til mismunandi svæða með ólíkum takmörkunum eftir verndarstigi.

Tafla 30. Vatnsból (VB), grannsvæði (VG) og fjarsvæði (VF).

Vatnsvernd (VB, VG, VF)				
Nr.	**Heiti**	**Lýsing**	**Skilmálar**	**Stærð (ha)**
VB1	Vaglir við Þelamörk í Hörgársveit	Brunnsvæði.	Á brunnsvæðum er efnistaka og önnur mengandi eða raskandi starfsemi óheimil. Brunnsvæði skulu vera friðuð fyrir framkvæmdum og umferð sem getur haft áhrif á gæði neysluvatns, í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns, m.s.br.	55,5
VG1		Grannsvæði.	Takmarkanir í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br. Á grannsvæðum vatnsverndar er efnistaka og önnur starfsemi aðeins heimil að uppfylltum ströngum skilyrðum samkvæmt reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns, m.s.br., og að fengnum viðeigandi leyfum, þar á meðal starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra eftir því sem við á.	912,3
VF1		Fjarsvæði. Allt vatnasvið Hörgár er skilgreint sem fjarsvæði vatnsverndar. Innan fjarsvæðisins eru skilgreindir eftirfarandi landnotkunarflokkar; efnistökusvæði, landbúnaður, opin svæði og frístundabyggð. Allar framkvæmdir á þeim svæðum þurfa frekari fyrirmæli Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra til þess að tryggja öryggi vatnsverndarsvæða	Takmarkanir í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br. Fjarsvæði vatnsverndar innan vatnasviðs Hörgár. Innan vatnasviðsins eru jafnframt skilgreind brunnsvæði og grannsvæði vatnsverndar sem lúta strangari takmörkunum en fjarsvæði, í samræmi við gildandi reglugerð.	66459,3
VB2	Rætur Reistarárfjalls	Brunnsvæði. Neysluvatn fyrir Hjalteyri o.fl. kemur úr vatnsbóli ofarlega í fjallinu.	Á brunnsvæðum er efnistaka og önnur mengandi eða raskandi starfsemi óheimil. Brunnsvæði skulu vera friðuð fyrir framkvæmdum og umferð sem getur haft áhrif á gæði neysluvatns, í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns, m.s.br.	1
VG2		Grannsvæði.	Takmarkanir í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br. Á grannsvæðum vatnsverndar er efnistaka og önnur starfsemi aðeins heimil að uppfylltum ströngum skilyrðum samkvæmt reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns, m.s.br., og að fengnum viðeigandi leyfum, þar á meðal starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Norðurlands eystra eftir því sem við á.	49,7
VF2		Fjarsvæði.	Takmarkanir í samræmi við reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br.	107,0
			Samtals:	**67584,8**



Mynd 18. Vatnsvernd - Vatnsból (VB), grannsvæði (VG) og fjarsvæði (VF).

7.3 VEITUR (VH)

Veitur, svo sem vatnsveita, hitaveita, rafveita, fjarskiptalagnir- og mannvirki, fráveita og helgunarsvæði þeirra, þegar það á við.

Nýting vatns-, jarðhita- og vindorkuréttinda innan þjóðlendna er háð leyfi ráðherra samkvæmt lögum nr. 58/1998 og skal hafa samráð við Forsætisráðuneytið eftir því sem við á.

MARKMIÐ

- Að allir íbúar hafi aðgang að heilnæmu neysluvatni, orku, fráveitu og fjarskiptum í samræmi við nútímakröfur.
- Að vatnsgæði verði ávallt tryggð og vatnsból vernduð.
- Að veitur verði uppbyggðar í sátt við umhverfi og samfélag.
- Að stuðlað verði að sjálfbærri orkunýtingu, orkuskiptum og bættri fjarskiptaþjónustu.

Þema	Stefna/ákvæði	Útskýring	Heimild	Ábyrgðar-/ eftirlitsaðili
Vatnsveita	Allir íbúar njóti nægilegs og góðs neysluvatns	Vatnsból verði afgirt og skráð, verndarsvæði skilgreind. Lónsbakki tengdur vatnsveitu Norðurorku. Hjalteyri með sjálfstætt vatnsból. Vatnsgæði tryggð m.a. fyrir matvælaframleiðslu.	Reglugerð nr. 536/2001 um neysluvatn, Skipulagsákvæði, Heimsmarkmið 6.3, 6.4	Sveitarfélagið, Norðurorka, HNE
Fráveita	Frárennsli valdi ekki mengun	Sameiginlegar fráveitur þar sem aðstæður leyfa. Viðurkenndar rotþrær við öll býli og frístundahús. Rotþrær með hreinsivirkjum á Lónsbakka. Meginhluti húsa á Hjalteyri tengdur rotþró, sum þó með útrás í sjó. Frágangur lagna tryggður.	Reglugerð nr. 1450/2025 um fráveitur og skólp, Heimsmarkmið 6.3	Sveitarfélagið, HNE
Hitaveita	Stækka hitaveitu Norðurorku	Stefnt að því að sem stærstur hluti byggðar njóti hitaveitu. Rannsóknir á jarðhita við Arnarnes og Ytri-vík/Syðri-haga nýttar. Ný aðveitulögn Arnarnes–Akureyri í veghelgunarsvæði. Framlenging til Dalvíkurbyggðar möguleg. Unnið er að rannsóknum á jarðhitasvæðinu á Laugareyri í Hörgárdal með hugsanlega virkjun þess í huga.	Skipulagsákvæði, Orkulög nr. 58/1967, Heimsmarkmið 7.2, 7.3	Norðurorka, Sveitarfélagið, Umhverfis- og Umhverfis- og orkustofnun
Rafveita	Jarðstrengir taki við af loftlínum	Dreifikerfi Rarik tengt tengivirki Landsnets. Allar nýjar raflínur verði skipulagslega metnar. Þrífösun rafmagns í dreifbýli. Skipulag raforkumannvirkja taki mið af öryggi, vernd ræktunarlands og samfélagslegum áhrifum. Helgunarsvæði samkvæmt reglugerð nr. 678/2009 virt.	Raforkulög nr. 65/2003, Reglugerð 678/2009, Skipulagslög nr. 123/2010, Heimsmarkmið 7.1, 9.4	RARIK, Landsnet, Sveitarfélagið
Fjarskipti	Uppbygging háhraðanets og farsímasambands	Ljósleiðari í hluta sveitarfélagsins (Arnarneshreppur, Lónsbakki, Kræklingahlíð, Hörgárdalur). DSL/örbylgjusamband víða ófullnægjandi. Sendum fjölgað þar sem þörf er á. Áreiðanlegt farsímasamband tryggt á öllum vegum og ferðamannasvæðum.	Fjarskiptalög nr. 70/2022, Heimsmarkmið 9.1, 9.c	Fjarskiptafyrirtæki, Póst- og fjarskiptastofnun, Sveitarfélagið

7.4 HITAVEITA

Stefnt er að því að sem stærstur hluti byggðar njóti hitaveitu. Fyrir liggja rannsóknir á jarðhita við Arnarnes og Ytri-Vík/Syðri-Haga og unnið er að frekari rannsóknum á jarðhitasvæðinu við Laugareyri í Hörgárdal. Ekki liggur þó fyrir á þessu stigi endanleg útfærsla framkvæmda, lega mannvirkja eða umfang nýrrar aðveitulagnar hitaveitu vegna þessara áforma.

Því er ekki talið tímabært að skilgreina ný mannvirki eða lagnir vegna þessara áforma nánar í aðalskipulaginu að svo stöddu. Áður en til framkvæmda kemur skal meta þörf á breytingu á aðalskipulagi, m.a. með tilliti til legu mannvirkja og lagna, umhverfisáhrifa og þess hvort framkvæmdir kunni að vera tilkynningarskyldar samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Vísað er í uppdrátt til að sjá legu stofnæða hitaveitu.

7.5 VATNSVEITA (VV)

Vísað er í uppdrátt til að sjá legu stofnæðavatnsveitu.

7.6 FRÁVEITA (FV)

Vísað er í uppdrátt til að sjá legu stofnæða fráveitu.

7.7 RAFVEITA

Flutningskerfi raforku, þar með talið háspennulínur og tengivirki, er hluti af mikilvægustu innviðum sveitarfélagsins. Við skipulagningu og leyfisveitingar skal tekið mið af öryggi, rekstri og viðhaldi raflína, sem og þeim verndarsvæðum sem nauðsynleg eru umhverfis mannvirki flutningskerfisins.

Smávægilegar og tímabundnar breytingar á flutningskerfi raforku

Heimilt er að ráðast í smávægilegar og tímabundnar breytingar á mannvirkjum flutningskerfis raforku, svo sem vegna viðhalds, styrkinga eða viðbragða við ófyrirséðum atburðum, að því tilskildu að slíkar breytingar rúmist innan skilgreindra landnotkunar- og verndarsvæða og raski ekki öðrum verndarmarkmiðum aðalskipulagsins.

Slíkar breytingar eru háðar samráði við viðkomandi sveitarfélag og öðrum leyfum eftir því sem við á. Umfangsmeiri breytingar á flutningskerfinu eru háðar skipulagslegri meðferð samkvæmt 1. mgr.36. gr. skipulagslaga.

Vísað er í uppdrátt til að sjá legu stofnlagna rafveitu.

Tafla 31. Raflínur (RL).

Raflínur (R) (RN)	
Nr. **Heiti línu**	**Lýsing**
R1 **Rangárvallalína 1**	Línuleið: Rangárvellir-Varmahlíð, spenna 132 kV. Stefnt er að því að Rangárvallalína 1 verði fjarlægð innan þriggja ára frá því að Blöndulína 3 kemst í öruggan rekstur. Rangárvallalína 1 er því skilgreind sem víkjandi mannvirki á aðalskipulagsuppdrætti, með fyrirvara um fullnægjandi rekstur Blöndulínu 3
R2 **Dalvíkurlína 1**	Línuleið: Rangárvellir-Dalvík, spenna 66 kV. Byggð fyrir 132 kV.
RN3 **Dalvíkurlína 2**	Línuleið: Rangárvelli-Dalvík, spenna 66 kV, jarðstrengur.

R4 **Blöndulína 3**	Línuleið: Skagafjörður-Akureyri, spenna 220 kV, loftlína.
Samkvæmt reglugerð nr. 678/2008 um raforkuvirki skal, af öryggisástæðum, skilgreina lágmarksfjarlægð háspennulínu frá öðrum mannvirkjum, svokallað helgunarsvæði. Breidd helgunarsvæðis loftlínu er breytileg eftir spennustigi línu, hæð möstra, bili milli mastra og landslagi; oft er miðað við að helgunarsvæði 220 kV raflínu geti verið um 65–85 metrar. Í tilviki Blöndulínu 3 hefur helgunarsvæði línunnar verið reiknað út og er á bilinu 41–61,5 m, og miðast við þá breidd í skilmálum aðalskipulagsbreytingarinnar. Innan helgunarsvæðis loftlína gildir byggingarbann þ.e. á því svæði er óheimilt að reisa mannvirki og skógrækt er takmörkunum háð, en ýmis önnur landnotkun er leyfð. Helgunarsvæði jarðstrengja skiptist í öryggissvæði og athafnasvæði. Allar framkvæmdir innan öryggissvæðis eru bannaðar en innan athafnasvæðis eru þær háðar samþykki Landsnets. Við undirbúning framkvæmda, skipulagsbreytinga eða annarra áforma sem kunna að hafa áhrif á flutningskerfi raforku skal haft samráð við Landsnet á viðeigandi stigi, áður en ákvörðun er tekin eða leyfi veitt.	

7.8 FJARSKIPTI

Vísað er í uppdrátt til að sjá legu stofnlagna fjarskipta.

7.9 BRUNAVARNIR OG ÖRYGGISMÁL

Brunavarnir í sveitarfélaginu skulu tryggja öryggi fólks, eigna og umhverfis í samræmi við lög um brunavarnir nr. 75/2000 og reglugerðir þar að lútandi. Sérstök áhersla er lögð á öryggi á svæðum þar sem aðgengi slökkviliðs getur verið takmarkað, s.s. í frístundabyggð og skógræktarsvæðum.

MARKMIÐ:

- Að tryggja að brunavarnaáætlun sé til staðar í samræmi við lög og samþykkt af viðeigandi yfirvöldum.
- Að í nýju deiliskipulagi og við leyfisveitingar verði gerð grein fyrir aðgengi slökkviliðs og brunavarnaúrræðum.
- Að viðhafa viðeigandi fjarlægðarmörk milli bygginga og gróðurs í frístundabyggð og skógrækt, og stuðla að viðhaldi eldvarnarganga.
- Að tryggja næga vatnsöflun og aðstöðu til slökkvistarfa eftir því sem aðstæður leyfa.
- Að hvetja landeigendur á skógræktarsvæðum til að gera viðbragðsáætlanir vegna gróðurelda og tryggja aðgengi að slökkvibúnaði þar sem við á.

8 HEIMILDIR

Björnsson, H., Ólafsdóttir, A. H., Sigurðsson, B. D., Katrínardóttir, B., Davíðsdóttir, B., Gunnarsdóttir, G., . . . Matthíasdóttir, T. (2023). *Umfang og afleiðingar hnattrænna loftslagsbreytinga á Íslandi. Fjórða samantektarskýrsla vísindanefndar um loftslagsbreytingar.* Reykjavík: Veðurstofa Íslands. doi:ISBN 978-9935-9414-3-5

Brynjólafsson, S. (2020). *Könnun á nokkrum skriðuhættustæðum í Hörgársveit.* Náttúrufræðistofnun Íslands. Akureyri: Ofanflóðasjóður.

Brynjólfsson, S., Sveinsson, B., & Pétursson, H. (2016). *Könnun á ofanflóðaaðstæðum í Öxnadal og Hörgárdal.* Veðurstofa Íslands. Reykjavík: Veðurstofa Íslands.

Guðni Þ. Þorvaldsson, Guðrún Lára Sveinsdóttir, & Salvör Jónsdóttir. (2021). *Leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarlands með tilliti til hæfni til ræktunar.* Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið.

Húsnæðis- og mannvirkjastofnun. (17. Desember 2024). *fasteignaskra.is*. Sótt frá fasteignaskra.is: https://fasteignaskra.is/gogn/fasteignagattin/fjoldatolur-ur-fasteignaskra/fjoldi-sumarhusa/

Hörgársveit. (2021). *Hörgársveit - Umhverfisstefna 2021 - 2031.* Hörgársveit: Hörgársveit. Sótt frá https://www.horgarsveit.is/static/files/stefnuskjal-23.06.21.pdf

Landbúnaðarráðuneytið. (27. Maí 2004). *Auglýsing nr. 460/2004.* Sótt frá Stjornartidindi.is: https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?ID=0cbb92b7-d648-4c9e-afd3-c353179fc594

Menningar- og viðskiptaráðuneyti. (2024). *Ferðamálastefna og aðgerðir til ársins 2030.* Reykjavík: Menningar- og viðskiptaráðuneyti. Sótt frá https://www.ferdamalastofa.is/static/research/files/final-ferdamalastefna.pdf

Náttúrufræðistofnun Íslands. (Janúar 2025). *ni.is*. Sótt frá ni.is: https://www.ni.is/is/midlun/natturuminjaskra/sudvesturland/hvalfjordur

Náttúruverndarstofnun. (10. Janúar 2025). *https://vatnavefsja.vedur.is/#/waterbodyinfo*. Sótt frá VATNAVEFSJA.VEDUR.IS: https://vatnavefsja.vedur.is/#/waterbodyinfo

Vegagerðin og Landssamband hestamannafélaga. (2022). *Reiðstígar - gerð og uppbygging.* Vegagerðin. Sótt frá https://wp-beta.vegagerdin.is/wp-content/uploads/2023/10/reidvegahandbok-2utgafa-april-2022.pdf

VSÓ Ráðgjöf. (2014). *Vegir og skipulag Leiðbeiningar.* Reykjavík: VSÓ. Sótt frá https://wp-beta.vegagerdin.is/wp-content/uploads/2023/10/13259_sk140615_leidbeiningar-1.pdf

9 VIÐAUKI 2

9.1 FRIÐUÐ HÚS Á GILDISSTÍMA AÐALSKIPULAGINS SKV. LÖGUM UM MENNINGARMINJAR NR.80/2012

Heiti	**notkun**	**byggingarefni**	**bygg.ár**
Fornhagi	íbúðareign	st/hlaðið	1924
Fornhagi	íbúðareign	st/hlaðið	1924
Þúfnavellir II	einbýli	timbur	1895
Öxnhóll	skúr	st/timbur	1920
Bakkakirkja	kirkja	timbur	1843
Hraun	hesthús	timbur	1884
Syðri-Bægisá	íbúð	hlaðið	1923
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Berghóll II	íbúðareign	timbur	1908
Bægisárkirkja	kirkja	timbur	1857
Efri-Rauðilækur	geymsla	timbur	1882
Glæsibæjarkirkja	kirkja	timbur	1866
Grjótgarður	fjárhús		1860
Hlíðarbær	samkomustaður	steypt	1919
Hraukbæjarkot	geymsla	timbur	1890
Hraukbæjarkot	geymsla	timbur	1900
Krossastaðir	hlaða	st/timbur	1920
Krossastaðir	einbýli	timbur	1895
Krossastaðir	íbúð/viðbygging	timbur	1920
Skipalón	safn	timbur	1843

Skipalón	einbýli	timbur	1824

Hjalteyri	hjalteyrarviti/skúr	timbur	1920
Hjalteyri hótel	einbýlishús	timbur	1912
Hjalteyri/Bræðraborg	bræðraborg	steypt	1918
Hjalteyri/Templarinn	sumarbústaður	timbur	1905
Knútshús	íbúð	st/timbur	1885
Knútshús	íbúð	st/timbur	1885
Möllershús	einbýlishús	timbur	1908
Sigurðarhús	einbýlishús	timbur	1907
Verlunarlóðin	sumarbústaður	timbur	1918
Verslunarlóðin	íbúð	st/timbur	1900
Verslunarlóðin	friðrikshús	timbur	1901

Bragholt	geymsla	timbur	1906
Freyjulundur	einbýlishús	steypt	1912
Hof land	geymsla	timbur	1820
Hofteigur	geymsla	steypt	1917
Hvammur	hlaða	st/timbur	1910
Möðruvallakirkja	kirkja	timbur	1867
Möðruvellir 2	hesthús	st/timbur	1897
Möðruvellir lóð	leikhús	timbur	1880
Þrastarhóll land	geymsla	timbur	1900